

Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Süreçlerinin Değerlendirmesi

2020/Ağustos

Hazırlayan
Arayüz Kampanyası
arayuzkampanyasi.org

İçindekiler

SUNUŞ	4
ARAYÜZ KAMPANYASI NEDİR?	5
HUKUK EĞİTİM ALANINDA GENEL DURUM	6
Çalışmaya Katılan Hukuk Fakülteleri	8
Sınavlar	8
Sınav Tarihlerinde Belirsizlik	8
Sürekli Sınav Hali	9
Sınav Güvenliği	10
Dersler	12
Ders Saatlerinin Düşmesi ve Ders Yükünün Artması	12
Derslerin İşlenmemesi	13
Derslerin Takip Edilebilirliği	13
Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair	14
Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu	14
Akademisyenlerde Değişiklik Yapılması	15
Akademisyenlerin Öğrenciye Karşı Tutumu	16
Teknik Etmenler	17
Üniversitelerin Teknik Altyapısı	17
İdari Etmenler	19
Yükseköğretim Kurulu	19
İdari Kadro ve Akademisyenler Arasındaki Uyum Sorunu	20
Diğer	20
İletişim Sorunları	20
Tasarruf Olumlama	21
MÜHENDİSLİK EĞİTİM ALANINDA GENEL DURUM	21
Çalışmaya Katılan Mühendislik Fakülteleri	23
Sınavlar	23
Sınav Tarihlerinde Belirsizlik	23
Sınavların Yöntemleri ve Ölçücülüğü	25
Sınav Güvenliği	26
Sınavların Amacından Sapması ve Sonuçları	27
Ödev ve Sınav Yükü	28
Dersler	29
Teorik Derslerin Durumu	29
Uygulamalı Derslerin Durumu	30
Ders Yükü Değişimi	31
Derslerin Takip Edilebilirliği	32
Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair	33
Akademisyenlerde Değişiklik Yapılması	33
Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu	33
Teknik Etmenler	34
Bireysel İmkanlar	34
Üniversitelerin Teknik Altyapısı	35

İdari Etmenler	36
Yükseköğretim Kurulu	36
Diğer	37
İletişim Sorunları	37
SAĞLIK EĞİTİMİ ALANINDA GENEL DURUM	38
Çalışmaya Katılan Sağlık Fakülteleri	40
Sınavlar	40
Sınav Sistemlerinde Değişiklikler	40
Sınavların Amacından Sapması ve Sonuçları	41
Sınav Tarihlerinde Belirsizlik	41
Sınav Güvenliği	43
Sınav Yüğü	44
Dersler	45
Uygulamalı Derslerin Durumu	45
Derslerin İşlenmemesi	46
Ders Yüğü Miktarı	46
Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair	48
Akademisyenlerde Değişiklik Yapılması	48
Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu	48
Akademisyenlerin Odak Noktasının Değişmesi	49
Eğitimin Evrilmesi	49
Teknik Etmenler	49
Bireysel İmkanlar	49
Üniversitelerin Teknik Altyapısı	50
İdari Etmenler	51
Yükseköğretim Kurulu	51
İdari Kadro ve Akademisyenler Arasındaki Uyum Sorunu	52
SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ALANINDA GENEL DURUM	53
Çalışmaya Katılan Sosyal Bilimler Fakülteleri	54
Sınavlar	55
Sınav Tarihlerinde Belirsizlik	55
Sınavların Amacından Sapması ve Sonuçları	55
Sınav Güvenliği	55
Dersler	56
Ders Sürelerindeki Değişim	56
Ders Yüğü Miktarı	57
Kalite ve Konfor Bakımından Değerlendirme	58
Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair	58
Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu	58
Akademisyenlerin Öğrenciye Karşı Tutumu	59
Teknik Etmenler	59
Üniversitelerin Teknik Altyapısı	59

Sarmal Eğitim ve Uzaktan Eğitim Karşılaştırması	60
İdari Etmenler	61
Yükseköğretim Kurulu	61
İdari Kadro ve Akademisyenler Arasındaki Uyum Sorunu	62
YURT DIŞI EĞİTİMİNDE GENEL DURUM	62
Alınan Tedbirlere Dair	63
Dersler	64
Sınavlar	64
İdari Etmenler	65
Üniversitelere Tanınan Özerklik	65
Öğrencilerin İhtiyaçlarının Gözetilmesi	66
GENEL DEĞERLENDİRME	66
Türk Eğitim Sisteminin Tarihi ve Evrilme Süreci	67
Pandemi Sürecinde Eğitim	70
Belirsizlikler ve Etkileri	70
Öğrenme Durumuna Etki	78
Kopya Kontrolü	80
Süreçte Alınan Kararlar	82
Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Gerçekleştirilen Uygulamaların Değerlendirilmesi	83
Uygulamalar	84
Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	86
Kişisel Veri İşlenmesi için Hukuki Temel	87
Kişisel Verilerin Korunması Önlemleri	92
Değerlendirme	94
Yeni Döneme Dair Öngörüler	95
Yükseköğretim Kurulunun Tutumu	96
Uygulamalı Dersler	99
Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları	99
Adaptasyon	100
Dijital Dönüşüm	101
Okullarda Dijital Dönüşüm	101
Akademisyenlerde Dijital Dönüşüm	102
Öğrencilerde Dijital Dönüşüm	103
İletişim/Etkileşim	103
Metodolojik Hazırlık	103
Kopyaya Engel Ödev Sistemi ve Getirileri	104
Fenomenolojik Ders Saatleri	104
Öğrenci Odaklı Politikalar	105
KAYNAKÇA	106
KATKIDA BULUNANLAR	107

SUNUŞ

Yaşadığımız pandemi süreci nedeniyle istemsiz ve hazırlıksız olduğumuz bir eğitim öğretim dönemini üniversitelerde yaşadık. Söz konusu pandemi sürecinin uzamasıyla birlikte eğitimin aksamaması adına uzaktan eğitim metotlarını uygulama ve eğitimi fiziken bir arada bulunmadan teknolojik imkanlar ve desteklerle birlikte yürütmeye başladık. Bu süreçle birlikte geçmiş olduğumuz uzaktan eğitime hazırlığımızın olmasını ve önden daha odaklı, oldukça kapsamlı bir hamle ile geçmemizi dilerdik. Ancak tüm bunlara rağmen biz bu uzaktan eğitim denemesinin de eğitim sahalarımızda dijital dönüşüm gerçekleştirmek adına oldukça önemli bir olgu olduğunun bilincindeyiz. Özellikle bu dönemde elde edilen öğrenci deneyimlerinin sonraki dönemlerde yapılacak olan uzaktan eğitim faaliyetlerine bir yol tutabileceğini düşünüyoruz. Bu nedenle Arayüz Kampanyası olarak uzaktan eğitimi deneyimlediğimiz bu dönemi olayın muhatabı olan öğrencilerin gözünden eksikleri, artıları ve iyileştirilebilecek yanlarıyla ele alma gereği hissettik.

Bu kapsamda da *62 üniversiteden 190 öğrenciyle* bilgisayar destekli telefon görüşmeleri yaparak bu döneme dair deneyimlerini, düşüncelerini ve gelecek döneme dair isteklerini topladık. Bu görüşmeleri desteklemesi adına hazırladığımız anket çalışmasını da internet üzerinden Türkiye'nin farklı şehirlerinde üniversite hayatı yaşayan ve uzaktan eğitim sürecine katılım göstermiş 367 gence ilettik. Bu iki ayrı veri kaynağını bu raporda bir araya getirdik. Bu raporda öncelikle sizi deneyimlerin daha çok kesiştiği alanlar altında toplanmış dört başlık karşılayacak. Bu başlıklar; Hukuk Eğitimi, Mühendislik Eğitimi, Sağlık Bilimleri Eğitimleri, Sosyal Bilimler Eğitimleri şeklinde olacak. Bu başlıkların her biri altında Sınavlar, Dersler, Akademisyenler, Teknik Meseleler ve İdari Etmenlerin incelendiği alt başlıkları bulacaksınız. Burada amacımız bölümlerin farklı ihtiyaçlarını gözetererek oluşmuş olan deneyimlerin daha sağduyulu aktarılmasını sağlamaktır. Bu ayrıştırmanın altında ilgili başlıklarda durumun hangi üniversitelerde nasıl gerçekleştiğini izah eden başlıkların altlarında ilgili okullarda okumuş öğrencilerin deneyimlerinden kesitler koyarak onların bu konu hakkındaki fikirlerini ve sözlerini doğrudan da aktarmak istedik. Bu sayede her okulun ilgili konuda yapmış ya da yapmamış olduğu hamleler kendi öğrencileri gözünden de ele alınmış oldu. Bunun yanı sıra raporun sonraki kısmında bu dönemi yurt dışında geçirmiş olan öğrencilerin deneyimlerine de yer verilmiştir. Burada amaç yurt dışında bu sürecin nasıl işlediğinin gözlemlerini aktararak aslında sistemler arasında oluşan farklılıkları ve alınabilecek metodolojik ve teknik hamleleri uygulamalı olarak ortaya koymaktır. Bu deneyimleri topladığımız ülke çeşitliliğini sağlarken amacımız eğitim verme konusunda iyi anılan ve üniversitelerinin eğitimde belirli listelerde başarılar elde etmiş olmasına dikkat etmek olmuştur. Hemen ardından genel değerlendirme kısmında ise Türk Eğitim Sisteminin temel dinamiklerinin neler olduğu ve aslında bu dinamiklerin günümüzde ne duruma evrilmiş olduğunu inceleyip hem uzaktan eğitime dönülmeye dair birçok altyapısal hazırlık olan hem de pandemi nedeniyle istemsizce de olsa uzaktan eğitimi deneyimlediğimiz bu günlerde bu temel dinamiklerin ne gibi erozyonlara uğradığını ortaya koymak istedik. Bu erozyonun oluşturmuş olduğu yükleri ve öğrenciler üzerinde oluşan olumsuz etkilerini de ayrıca ele aldığımız bu kısımda

yapmış olduğumuz görüşmeler ve ortaya çıkardığımız deneyimlerin etkilerini görmeniz mümkün. Ardından YÖK'ün almış olduğu eğitimin %40'ının uzaktan eğitime evrilmesi kararıyla birlikte bu konuda adaptasyonun nasıl olacağına dair öngörüler, öğrenci bakışı açısından önemli görülen yerler, metodolojik hazırlıklar ve dijital dönüşümün incelenmesi gerektiğini düşündük. Ve uzaktan eğitim ile sarmal eğitimin karşılaştırıldığı bir değerlendirme ile raporumuzu tamamladık.

Türkiye'nin eğitim alanında olduğu durumdan daha iyiye gitmesi ve tercih edilir bir eğitime sahip olması adına köklü revizyonlar sergileyebileceğimiz yeni bir döneme geçiş yaptığımıza inanıyoruz. Uzaktan eğitime adaptasyon ile aslında bir sonraki döneme de hazırlanabilir ve kendi eğitim sistemimizi çekici bir hale getirebiliriz. Bu nedenle bu fırsatın farkında olarak gerekli adımları öngörmeli ve ilgili yerlerde bu adımların atılmasını sağlamalıyız. Bu değişikliğin raporun ilgili kısımlarında da belirteceğimiz üzere hali hazırda bulunan eğitim sistemimiz adına değişimi gerekli kıldığının farkındayız. Ancak bu değişimin olması eğitim ve eğitimin sonucu açısından elle tutulur bir gelişme ve farklılık gösterecektir.

ARAYÜZ KAMPANYASI NEDİR?

Arayüz Kampanya ekibi olarak 19 Mayıs 2020'de Türkiye'de genç temsilin eksikliğine dikkat çekmek için yola çıktık. Bu bağlamda temsil eksikliğini dile getirmek için gençlerin görünmeyen sorunlarını tespit edip bu konular etrafında bir kamuoyu oluşması ve sorunlara çözümler bulmak adına bir metot geliştirdik. İnternet sitemizde ki açık alan ve WhatsApp üzerinden kurmuş olduğumuz hat gibi farklı yollarla gençlerin sorunlarına ulaşıyor ve onları topluyoruz. Sonrasında ise bu sorunların ne kadar çok gencin gündeminde olduğunu ve etkilerinin ne boyutta olduğunu test etmek adına gelen sorunları anketlere çeviriyor ve daha fazla gence ileterek bir veri elde ediyoruz. Bunun ardından bu konu özelinde belirli bir grup gençle mülakatlar gerçekleştirerek gençlerin konu özelinde ne düşündüğünü raporlarla ortaya koyuyoruz. Ardından ise konuyla ilgili çalışan akademisyenler, sivil toplum gönüllüleri, gönüllü gençlerle birlikte odak çalışma grupları inşa ederek bu sorunun çözümü adına ve kamuoyunda bilinmesi adına çalışmalar gerçekleştiriyoruz. Sonrasında ise ortaya çıkan verilerimizi, raporlarımızı ve çözüm önerilerimizi ilgililere ilettikten sonra çözüm adına gereken desteği sağlayabilecek sivil toplum örgütleri, öğrenci topluluklarıyla ilgili makamları bir araya getiriyoruz.

Bu kapsamda siz de şu anda bize iletilen uzaktan eğitim döneminde yaşanan sorunlar üzerine oluşturulan anket ve yapılan mülakatların incelendiği raporu okumaktasınız. Bu raporda 62 farklı üniversiteden 190 öğrenciyle yüz yüze mülakat yapılmış 60 farklı üniversitede okuyan 367 gence ise anketimiz iletilmiştir. Yani toplamda kesişimler hesaba katılarak 62 üniversiteden 557 öğrenciyle uzaktan eğitimde yaşadığı deneyimler üzerine çalışma yapıp bunları rapor haline getirmiş bulunmaktayız. Bilgisayar destekli telefon görüşmesi ve yazılı katılımı dahil ettiğimiz bu gençlerin anonimlikleri tamamen korunmuş ve cevaplarının paylaşılması konusunda rızaları alınmıştır.

Amacımızın uzaktan eğitim döneminde yaşamış olduğumuz deneyimlerin derli toplu bir şekilde ele alınarak Türkiye’de uzaktan eğitimin yaygınlaşmasında olumlu bir katkı sunmak olduğunu belirtmek isteriz.

HUKUK EĞİTİMİ ALANINDA GENEL DURUM

Hukuk eğitimi diyalektik bir süreçtir. Hukuk eğitimi öğrencinin zihin dünyasında hukuk nosyonunu oluşturma amacıyla öğrenciye yorum kabiliyeti kazandırma üzerine kurulu bir eğitimidir. Hukuk eğitimi temelde sadece sıralanmış kanun maddelerinin ezberlenmesi üzerine değil öğrenciye bağlantıları birbirine bağlaması ve alt maddelendirmeyi kazandırmayı amaçlayan bir süreçtir. Bu öğrencinin farkında olmadan öğrenciye hukuki derinlik kazandırmaya yöneliktir ve yine hukuk sadece kitaptan ve kanundan oluşmayan aktif bir şekilde mahkemelerin, yargıçların, akademik dünyada öğretim üyelerinin ve araştırmacıların da inşasına interaktif bir şekilde katıldığı bir alandır. En nihai amaç toplumsal dünyada adaletin sağlanması ve adalet sağlayıcıların yetiştirilmesidir.

Dünyada çok farklı yöntemler olmakla beraber Türkiye’de en başından beri izlenen eğitim metodu kalabalık sınıflarda toplanmış olan öğrencilere hukuk öğreticisi tarafından bilgi aktarımı şeklinde gerçekleşmektedir. Bilgi ve pratik çalışmaların sınav üzerinde tecellisinin sürekli hale gelmesi beraberinde öğrencinin hukuk mezunu olması ile süreç tamamlanır. Yalnız bu eğitim metodu ülkemizde yıllardır eleştirilmektedir. Gerek akademisyen üzerinde bulunan fazla iş yükü gerekse hukukun interaktif ve diyalektik inşasının takibi eğitimi zorlaştırmaktadır. Bundan dolayı ana akım hukuk fakültelerinde fotokopi notlarının hocaların ses kaydıyla beraber takip edilmesi kitapların dahi önüne geçmiş ve birçok noktada öğrencilerin hocaya bağımlı olarak bilgiye erişmesine neden olmuştur. Pandemi sürecinin devreye girmesiyle beraber hocalarla ve fotokopi notlarıyla bire bir temas halinde ilerleyen bu eğitim sürecinin yükü hocaların sırtından alıp öğrenciye aktarılmıştır. Bu durum yıllardır süregelen “ezberci” eğitime alışmış Türkiye öğrencisi açısından kaygı ve zorlanmalara sebep olmuştur.

Yine bu pandemi sürecinde sadece akademisyenlerin değil idari personelin de geleneksel metodun dışında bir durumla karşılaşılması süreci ciddi belirsizliklere itmiştir. Bu belirsizliklerden en geneli derslerin ve sınavların nasıl yapılacağı ve sürecin nasıl ilerleyeceği konusunda yaşanmıştır. Mülakatlarımızda da görüldüğü üzere bu süreçte birçok öğrenci kaygılarını yönetmekte ciddi sıkıntılar yaşamıştır. Korona döneminin de etkisiyle psikolojik açıdan birçok yıpranma gerçekleşmiştir. Fakat idari etmen ve öğrenci arasında bir nevi bir köprü görevi gören akademisyenlerin öğrenciye daha ılımlı ve yardımsever yaklaştığı mülakatlar sırasında tespit edilen bir durumdur. Her ne kadar olumlular da olsa ve süreçte gelişmeler de olsa sınav tarihlerinin belli olması ve sonucunda oluşan sarkmalar ve sistemin gerektirdiği notlandırma dolayısıyla birden fazla yapılması istenen sınavlar psikolojik olarak zaten yıpranmış olan öğrenciye bir de zaman kısıtı problemini eklemiştir. Zaten zor ve ağır olan hukuk eğitimi şartların etkisiyle daha da ağırlaşmıştır.

Her ne kadar belirli üniversiteler bazında akademisyen destekleri olsa da bu süreçte belirli miktarda ders işleme zorunluluğu da akademisyenler açısından eğitimi zora sokan unsurlardan birisi olmuştur. Yine mülakatlarda tespit ettiğimiz üzere hukuk eğitimi bazında ders saatlerinin yüz yüze eğitime nazaran yarı yarıya düşmüş olması öğrenciyi zora sokan ve üzerindeki yükü artıran etmenlerden birisidir. Hatta bu durum bazı üniversitelere hiç online ders yapılmaması olarak yansımış ve sadece ilgili dokümantasyonun sisteme yüklenip öğrencilere sınav yapılmasıyla yetinilmiştir. Bu durumun en başta ifade ettiğimiz hukuk eğitiminin temel felsefesiyle çeliştiği aşıkardır.

Ayrıca bu süreçte sadece online eğitimin yapılmasında aksaklıklar değil sınav yöntem ve amacında da sapmalar yaşandığı tespit edilmiştir. Pek tabii birçok ülkenin ilk kez tecrübe ettiği bu süreçte belirli sapmaların yaşanması normal olsa dahi bizim hedefimiz yaptığımız mülakatlar sonucunda öğrencileri ciddi manada rahatsız eden noktaları tespit edip ilgililere duyurmaktır.

Sınavlarla alakalı üniversitelerde farklı yöntemler izlenmiştir. Kimi üniversiteler bilindik sınav yöntemleri haricinde ödev verme ve onun üzerinden notlandırma yaparken kimi üniversiteler kendi altyapıları üzerinden online sınavlar yapmayı tercih etmiştir. Hatta bazı üniversiteler de soruları öğrencilerle paylaşıp belirli bir süre sonunda cevaplarını ilgili dersin hocasına iletmesi istemiştir. Sınavlara baktığımızda yine sınavların amaçlarında hocadan hocaya farklılıklar görünmektedir. Belirli görüşmelerden vardığımız kaniya göre kimi hocalar sınavlarında temel amacı öğrencilerin yardımlaşmaması olarak öncelikle kimi hocalar öğrenciyi destek olmak suretiyle sürecin kolay atlatılmasını hedeflemiştir. Yine görüşmelerden edindiğimiz kaniya göre hukuk eğitiminde ezber ve bilginin aktarımına dayalı sınav metodundan ziyade araştırma ödevlerinin daha öğretici olduğu birçok katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Araştırma ödevlerinde öğrencinin kaynaklara başvurma serbestliği ve bunları kendi süzgecinden geçirerek kağıda dökmesinin en temel etken olduğu düşüncesindeyiz. Fakat bilgiye ulaşma serbestliği yalnızca ödev dayalı, araştırmaya dayalı sınavlarda değil, sıkı tedbirin uygulanmadığı test ve klasik sınavlarda da gözlenmiştir. Şüphesiz bu sürecin en çarpıcı ve dikkat çeken noktalarından birisi öğrenciler arasında sınav sırasında yapılan yardımlaşmalardır. Birçok öğrenciyle yaptığımız görüşme sonucunda hemen hemen hiçbir öğrencinin bu yardımlaşmaları desteklemediği ancak kademeli olarak kaynak kişi ve en son aşamada sınava kendi yerine başkasını sokmak suretiyle belirli yardımlar aldığı bilinmektedir. Ve yine aynı öğrenciler yardımlaşma müsamaha sınırını en fazla kişi bazlı olacağını ifade etmişlerdir. Fakat veriler/görüşmeler göstermektedir ki araştırmaya dayalı bilgiye ulaşma serbestisinin sınav esnasında bilgiye ulaşma serbestisinden daha öğretici olduğu birçok öğrenci tarafından dile getirilmiştir. Bu yardımlaşmaların bir diğer etkisi ise çan sistemi olan üniversitelerde yardım almadan sınavını yapmayı tercih edenlere nazaran yardım almayı tercih edenlerin çok daha yüksek notlar aldığı ve çanın seviyesinin yukarıda olduğu ve çalıştığını düşünen öğrencinin emeğinin karşılığını almadığı kaygısıdır. Takdir edersiniz ki belirsizlik, salgın ve diğer etmenlerin psikolojik yıpratıcılığı altında bu kaygının eklenmesi bu süreçte öğrenciyi daha fazla yormaktadır.

Çalışmaya Katılan Hukuk Fakülteleri

- 9 Eylül Üniversitesi
- Ankara Üniversitesi
- Atatürk Üniversitesi
- Atılım Üniversitesi
- Bilkent Üniversitesi
- Çukurova Üniversitesi
- Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
- Galatasaray Üniversitesi
- Hacı Bayram Veli Üniversitesi
- İbn Haldun Üniversitesi
- İstanbul Bilgi Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- Kocaeli Üniversitesi
- Koç Üniversitesi
- KTO Karatay Üniversitesi
- Özyeğin Üniversitesi
- Sakarya Üniversitesi
- Ufuk Üniversitesi
- Uludağ Üniversitesi

Sınavlar

Sınav Tarihlerinde Belirsizlik

Türkiye’de pandemi sürecinin başladığı dönem birçok üniversitenin vize dönemine denk geldi. Bu dönemin tam ortasında YÖK’ün öncelikle üç hafta tatil kararı, ardından dönemi kapatması sınavlar açısından belli birtakım belirsizliklere sebep oldu. Yine ileride de belirtileceği üzere bu belirsizlik sınavlar bağlamında akademisyenlerin süreci okumalarına da yansımıştır. Sınavlar açısından bu belirsizliğin doğurduğu en temel problemlerden bir tanesi sınav metodunun ve sınav tarihlerinin geç belli olmasıdır. (Ankara Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi) Yine ileride değinileceği gibi format değişikliklerinin yanı sıra vize uygulamasına başvuran üniversitelerde vize tarihlerinin ileriye sarkması öğrencileri hem uzun bir sınav maratonuna sokmuş hem de öğrencilerin yaz tatilinin kısalmasına neden olmuştur. (Ankara Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi) Bu sarkmanın bir diğer etkisi olarak ise vize uygulamasına başvuran okullarda finallerin yapılması zorunluluğu sebebiyle vizelerle finaller arasında ciddi bir sıkışıklık meydana getirdiği katılımcılar belirtmişlerdir.

“Bazı hocalarımızın vize sınavlarında basit çaplı ve daha dar konular üzerinden ödev verdiğini ama sonrasında finalde çok daha detaylı veya konuları kapsayıcı ödevler verdiklerini söyleyebilirim. Bunun sebebinin vizeler zamanında sürecin çok daha kısa görünmesi olabileceği kanaatindeyim. Keza hocalarımız finallerin yüz yüze eski usulle yapılacağını düşünmüş olabilir.”
(Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

“Zaman sıkışıklıklarının yanında sınav formatına dair de birtakım problemler yaşandığı mülakatlara katılan katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bunların bir tanesi sınav formatının değiştirilerek ödev halini alması.” (Sakarya Üniversitesi)

Kimi öğrencilerce olumlu karşılandığını tespit ettiğimiz sınavların ödev dönmesi meselesi kimi katılımcılar tarafından bir dezavantaj olarak belirtilmiştir. Yine birçok katılımcı tarafından belirtilen araştırmaya dayalı ödev verilmesinin normal zamanda dahi yapılan klasik eğitim sınavlarına göre hukuk eğitimi adına daha faydalı olduğu ifade

edilmiştir. (Ankara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi)
Bununla beraber belirli üniversitelerin bazı eksiklikler bağlamında ders işlememeleri ve bu ödev yükünü öğrenciye bırakmış olmalarının bir dezavantaj olduğunu katılımcılar ifade etmiştir. (Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

“Şöyle ki ödevlendirme ile bizlerin araştırmaya sevk etmesiyle birlikte araştırma yöntemi, tespiti sağlanmış oldu. Ayrıca öğrendiklerimizi ve düşündüklerimizi kâğıda dökme, ifade etmede de tecrübe edinmiş olduk.” (Dokuz Eylül Üniversitesi)

“Olumlu bir yanı olarak özenle verilmiş bazı ödevlerin bizi mühim noktaları araştırmaya sevk ediyor olmasını söyleyebilirim. Ancak olumsuz yanı -ki bence çok önemli- maalesef sistemin kopyaya ve başkasına yaptırmaya çok açık olması. Sınıf WhatsApp grubumuza açıkça para karşılığı ödev yaptırma teklifinde bulunan dahi oldu. Öğrencilerin böyle bir şeye niyetlenmesine üzülmemin yanında asıl hocaların ve idarenin bu durumu yeterince önemsemiyor oluşuna üzüldüm.” (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

“Bunu olumlu mu görürsünüz olumsuz mu bilemiyorum ama uzun süreli ödevler genelde sınıftaki birlik ve beraberliğin simgesi haline gelmişti. Benim olumlu gördüğüm en önemli yanı soruları cevaplamak için araştırma yapmak zorunda olduğumdan ezberlemekten ziyade öğrendiğimi fark etmem oldu.” (Sakarya Üniversitesi)

Sürekli Sınav Hali

Ayrıca belirli katılımcılar tarafından yine ifade edildiği üzere üniversiteler sınav formatlarında değişikliklere giderek haftalık mini sınavlar ya da bir dersin notlandırılmasının altı-yedi ödev/sınav üzerinden yapılması tarzı yöntemlere başvurmuş ve bu yöntemlerin defaatle ifade edildiği üzere öğrencinin psikolojik ve ev içi bireysel halinin göz önüne alınmadan uygulandığı belirtilmiştir. (Binali Yıldırım Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi)

“Tek vize ve tek final sınavına girdiğimiz dersi, bunlar baz alınarak geçiyorduk. Online eğitim sürecinde, tek vize için ayrı zamanlarda farklı 8 tane quiz olduk bunun yanında ödevler de söz konusuydu tabii. İlk bakışta bizim için daha fazla alternatifin olduğu düşünülüp iyi bir uygulama gibi dursa da bir hafta içerisinde yapmamız gereken iş yükünün inanılmaz artması ve sınav olmadan geçen 1 günümüzün olmaması psikolojik olarak çok yıprattı.” (Bilkent Üniversitesi)

“Uzaktan eğitim süreci başlar başlamaz haftalık kısa sınavlar olmaya başladık. Bunlarla birlikte vize ve final sınavlarımız da yapıldı. Bu sınavların hepsi çoktan seçmeli sınav formatındaydı. Bazı derslerin hocası ise bunlar yerine ödev vermeyi tercih etti. Bir dersimizin vize notu için 2 ayrı ödev, final notu için 2 ayrı ödev yaptık. Online dönem başlar başlamaz kısa sınavların başlaması ve her hafta devam etmesi yorucuydu. Düzenli çalışmak zorunda kalıyorduk gerçi bu yönüyle iyi olmuş olabilir ama evden çıkamadığımız bu dönemde en azından kendi adıma zorlandım ve sıkıldım. 1.sınıflarda çok sorun olmasa da üst sınıflarda yeterli süre verilmeme gibi problemler oldu.” (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Sınav Güvenliği

Sınav güvenliği önlemleri hiç kuşkusuz bu pandemi sürecinde uzaktan eğitim denemesine damgasını vuran etmenlerden birisiydi. Görüşmelerimizden de tespit ettiğimiz üzere birçok farklı üniversite birbirinden farklı sınav güvenliği önlemleri uygulanmış hatta kimi üniversiteler sınav güvenliği meselesini öğrenciye bırakmayı tercih etmişlerdir.

YÖK'ün uzaktan eğitime ilişkin yönetmeliğinin 12. maddesinde sınavlara gözetimli ve gözetimsiz olmak üzere iki ayrı durum uygulandığı ve esasa olanın gözetimli sınavlar olduğu açık bir şekilde anlaşılrsa da bu güvenlik önlemlerinin salgın sürecinin ve öğrencilerin bireysel ev hallerinin göz önüne alınarak dengelenmesi gerektiği yine mülakatımıza katılan katılımcılarımız tarafından belirtilmiştir. Raporun çeşitli kısımlarında da ifade edildiği üzere evdeki sosyal hayat düzeninin her zaman öğrencilerin okul sorumluluk ve yükümlülükleriyle örtüşmediği yine katılımcılarımızca ifade edilmiştir.

“Kamera ve mikrofonlar açık sınav olduk. Onun dışında yanımızda telefon bulunduramıyorduk ve sınav süresinde bulunduğumuz odada tek başımıza olduğumuzu kanıtlamak için sınavdan önce olduğumuz odayı kamera ile hocaya gösteriyorduk. Bunun yanında kopya çekilmemesi ile ilgili hocaların yaptığı psikolojik baskı vardı.” (Bilkent Üniversitesi)

Raporun genel değerlendirme kısmında genişçe ifade ettiğimiz yardımlaşma meselesinin doğurmuş olduğu bir problemi burada belirtmek isteriz. Katılımcılarımızca da ifade edildiği üzere çan sistemi uygulayan fakültelerin sınavlarında yardımlaşmalara dayalı çan seviyesinin yükseldiği ve buna bağlı olarak herhangi bir yardıma başvurmayı tercih etmeyen öğrencilerin mağdur olduğu ifade edilmiştir. (Uludağ Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Koç Üniversitesi)

“Normal dönemde sınıfımızın ilk üçünde olan bir arkadaşım sınavda kopya çekmeden yapmaya devam etti sınavlarını ve sınıfın geri kalanının buna çok meyyal olmasıyla birlikte onun sıralaması baya değiştii. Buna ek olarak sistemi iyi kullanamıyor olması da onu germiştii. İnsanlar bu dönemde öğrendikleri kadar çeşitli sistemlere adaptasyonla da sıralanmış oldu.” (Galatasaray Üniversitesi)

“Kaynak yardımı ve arkadaşımaya soru atma gibi kopya yöntemlerine başvurduğum ama hak ihlali olarak görüyorum. Bunu her sınavımda da yapmadım, fakat çan sistemi uygulandığı için kolay sınavlardan düşük harf notu aldığım da oldu, derecelendireceksek, başkasının yerine sınava girmeyi kabul edemem, sonra kişi yardımı ve kaynak yardımı geliyor.” (Uludağ Üniversitesi)

“İlk etapta bazı hocaların kamera açık sınav yapacağına ilişkin duyumlar aldım fakat bu durum yukarıda bahsettiğim gibi okul yönetimince tamamen yasaklandı. Bundan sonra da kişisel verilerin korunmasıyla alakalı herhangi bir şikâyeti olan kimseye rastlamadım.” (Koç Üniversitesi)

“Sadece bir sınavda arkadan kamera istendi. Diğerleri uygulama üzerinden kopya ve benzerlikler ölçüldü.” (İbn Haldun Üniversitesi)

“Online sınavlar için sınav sayfasında her yerde okul numaramız yazıyordu. Bu şekilde kopya çekildiği fark edilirse kimin dahil olduğunun belirlenebilir olması için önlem alınmıştı.” (Sakarya Üniversitesi)

“Online sınavlar için sınav sayfasında her yerde okul numaramız yazıyordu. Bu şekilde kopya çekildiği fark edilirse kimin dahil olduğunun belirlenebilir olması için önlem alınmıştı.”

(Sakarya Üniversitesi)

Sınav güvenliği önlemleri şekillerinden birisi de sınav süresinin sınavla orantılı olarak çok daha kısa tutulması zaman zaman sorulara geri dönememe ve havuz soruları olduğu katılımcılarımızca ifade edilmiştir. Yine katılımcılar en çok mağduriyet yaratan önlemin sınav süresinde ters yönde aşırıya kaçılması ve öğrenciye muhakeme yapacak alan ve zaman tanınmaması olduğu ifade edilmiştir. (Uludağ Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi)

Temel hukuk ekollerinden biri olan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde yaşanmış olan bir olaya da değinmek isteriz. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri 3.sınıfın ana derslerinden olan medeni usul hukuku finalinde kendilerine yöneltilen sorularla sınav süresinin çok orantısız olduğunu Twitter üzerinden [#iühfadaletistiyoruz](#) etiketi ile belirtmişlerdir.

“Medeni Usul finalimden örnek vereyim. Ben Medeni Usul’e çok çalıştım, hazırlıklıydım. Hocalar sizi çok zorlamayacağız ölçülü soracağız diye telkinde bulundular. Finalde 8 tane olay sorusu vardı 3 tane Yargıtay kararı sorusu vardı. Bu normal dönemdeki girdiğimiz sınav formatının aynısı. Ama normal dönemde bu sınavın süresi 2,5 saatken uzaktan eğitim döneminde bu sınava verilen süre 70 dakikaydı ve bu dönemdeki sınav kağıdını okulda vermiş olsaydım geçecekken online eğitim döneminde not vermede de cimrilik yaptılar. Hak ettiğimiz notu vermediler. Aynı format, daha az süre ve not verirken cimrilik yapılması gerçekten haksızlıktı. Sınavlar açıklanmadan önce hocaların bu kadar üst düzey bir performans beklediklerini bilmeden önce ben de çoğu arkadaşım da geçeceğimizi düşünüyorduk. Bir de sisteme sınavı yüklerken kabul etmediği, hata verdiği çok öğrenci de olmuş. Başta iyi gözükten bir sistemdi ama uygulamada arıza verdi zaten sınavların açıklanmasıyla daha da arıza olduğunu gösterdi.” (İstanbul Üniversitesi)

“Öğrencinin hızlıca dersten geçmesine yönelik olduğunu düşünüyorum. Süreçte yüksek harf notu ile verdiğim pek çok ders için kendimi akademik anlamda yetersiz hissetmekteyim.”

(Atatürk Üniversitesi)

“Ama bazı hocalarımız kopya çekileceğini düşünerek soruları zorlaştırmak isterken bilgi birikimi ölçmesi gereken sınavlar amacından saptı. Sınav sorularında sorulan gereksiz detaylar öğreticilik açısından pek işe yaramadı.” (KTO Karatay Üniversitesi)

Dersler

Ders Saatlerinin Düşmesi ve Ders Yükünün Artması

Online eğitim sürecinin başlamasından önce üç haftalık tatil sürecinde bazı üniversiteler teknik altyapılarını tamamlamaya çalışmışlardır. Ancak her üniversitenin teknik altyapısının öngörüldüğü şekilde işlemediği öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Kimi üniversiteler ders saatlerini sarmal eğitim dönemine göre azaltırken (Uludağ Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi) kimi üniversiteler ders işleme metodunda değişikliğe gitmemiş ve süre bazında aynı kalmışlardır. (Dokuz Eylül Üniversitesi, Atılım Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi) Ancak kimi üniversitelerde sistemin getirdiği kolaylıklardan faydalanılarak arttırmışlardır. (Galatasaray Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi)

Ders saatlerinin düşmesiyle alakalı kimi öğrenciler ders saatlerinin düşmesi durumunun kendilerine daha fazla sorumluluk yüklediğini ifade etmişlerdir çünkü anlatılan ders saatinin azalması demek müfredatta işlenmesi öngörülen konunun azalmayacağına eş değer olduğundan belli üniversitelerde hocaların anlatılmayan kısımlardan da öğrencileri sorumlu tuttukları mülakatlarımıza katılan katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

"Haftada bir uygulamalar üzerinde yapıldı yalnız 10 ders varsa 2'si ders yapmıştır. Kaynak yüklemekle yetindiler. Ders isteyince de ceza kürsündeki hocamız, 'hukukçu dinleyerek değil okuyarak öğrenir.' diyerek kestirip attı." (Uludağ Üniversitesi)

"Her ders için bir gün ayrılmıştı. Haftada beş güne tekabül ediyordu. Seçmeli dersler seçtiğimiz dersin akademisyenine göre değişiyordu. Örneğin benim seçtiğim ders online olarak devam etmedi yalnızca sınavları yapıldı. Üç saatlik derslerim yetmiş beş dakikaya, üç saat üstü olanlar yüz yirmi dakikaya düştü. Hocalarımıza dersi beşer dakika sürelerle birkaç defa uzatma yetkisi tanınmıştı." (Sakarya Üniversitesi)

"Derslerin bir kısmı video yolu ile işlendi. Bu derslerin saatleri yaklaşık olarak ¼ oranına düştü. Örneğin programda 4 saat işlenen bir ders haftada 1 saatlik süre dilimine sıkıştırıldı. Bununla birlikte bazı dersler hiç işlenmedi. Sadece tavsiye edilen kitap aralıkları ve slaytlar verildi." (Atatürk Üniversitesi)

Ders saatlerinin düzenlenmesiyle alakalı olarak aslında bu durumun öğrenci kadar akademisyene de bağlı olduğu ve akademisyenleri de etkilediği bir gerçektir. Kimi akademisyenlerce online ortamda ders anlatmanın alışlagelmiş sınıf ortamında ders anlatmaktan zaman zaman çok daha yorucu olduğu ve sınıftaki interaktif ortamın dijital ekranda sağlanamadığı durumlarda akademisyenin ders anlatma motivasyonunun düştüğü katılımcılarımızca ifade edilmiştir.

"Hatta bir hocamız bir keresinde dersin sonunda dersin sadece bizim açımızdan değil kendisi açısından da yorucu olduğunu özellikle bu tarz bir ortamda (online ortamda) ders anlatmanın sınıf ortamına göre daha yüksek bir performans gerektirdiğini belirtmişti. Burada durmadan anlatım yapan hoca olduğunu kastederek." (Ankara Üniversitesi)

Raporun ilerleyen kısımlarda da ifade edileceği üzere ders saatlerinin düşmesi ya da değişmemesi hali öğrencinin üzerinde ki ders yükünü azaltmamıştır. Hatta kimi üniversitelerde kimi hocaların kendilerine verilen mola süresi dahil olmak üzere tahsis edilmiş zaman aralığında normalde öğrencinin interaktiviteye ayıracağı ancak dijital ortamda ayıramadığı süreyi de derse tahsis etmesi sebebiyle öğrencinin hem ders saatleri hem de çalışmaya dair yükünü artırmıştır.

"İki saatlik dersini bir saate düşüren de oldu ama genel olarak hocalar derslerini daha da uzattılar bizde mesela iki ders saatiyse buradan da blok şeklinde yaptılar. Ara vermediler ve soru sorma gibi olaylar çok aktif olmadı böylece daha da arttı ders anlatma süresi." (Galatasaray Üniversitesi)

Derslerin İşlenmemesi

YÖK'ün acil durum uzaktan öğretim uygulamaları olarak değerlendirdiği bu süreçte yukarıda bahsedilen problemlerin yanı sıra belirli üniversitelerde öğrenciler yine yukarıda bahsettiğimiz problemlerle muhatap olma imkânına dahi erişemediklerini ifade etmişlerdir. Çünkü bu fakültelerde öğrencilere online eğitim imkanları kapsamında senkron ders, canlı anlatım, videolu anlatım ya da ses kaydı ile anlatım gibi imkanların sunulmadığını belirtmişlerdir. (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi) Bu olanaklar yerine kendi sistemlerine belirli ders dokümanlarını yüklemekle bu dönemi geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Ancak bu noktada yalnızca bazı hocaların bireysel olarak inisiyatif alarak farklı paylaşım platformlarına kendileri yükledikleri gereçler istisnadır.

"Hem vaktin çok daha verimli kullanılabileceği hem bilginin, teknolojinin imkanları ile daha etkili bir şekilde sunulabileceğini düşünüyorum. Ancak geride bıraktığımız dönemde uygulamada bunu gördüğümü söyleyemeyeceğim maalesef. Hem kendi okulum hem de takip edebildiğim kadarıyla okullar genel olarak sisteme kitap, not vs. yükleyip bu işin adına online eğitim dedi. Bu sebeple somut uygulamalar üzerinden bir kıyaslama yapacak olursam yüz yüze daha tercih edilir bulurum, çünkü online eğitimde maalesef bir eğitim ile karşılaştığımızı pek düşünmüyorum." (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Derslerin Takip Edilebilirliği

Uzaktan eğitimin olumlu özelliklerinden biri olarak kaydedilen ders içeriklerinin tekrar izlenebilir olması katılımcılarımız tarafından ifade edilmiştir. Hatta online eğitim ile sarmal eğitim arasında hangisini tercih edersiniz sorusuna cevaben sarmal eğitimin genel kanaat olduğu, online eğitimin olumlu yönlerinden birisinin ders anı dışında da dersin tekrar izlenebilmesi olduğu ifade edilmiştir.

“Online eğitimi oldukça iyi yönetti okulumuz. Aldığımız derslere ders saatinde katılmadığımız durumda istediğimiz saatte sonradan da ilgili ders anlatımına ulaşabiliyorduk.”

(KTO Karatay Üniversitesi)

“Dersleri istediğimiz vakitte izleyebilmenin, gerekirse tekrar izleyebilmenin, geriye sarabilmenin büyük bir manevra kabiliyeti yarattığını düşünüyorum. İçerik bakımından da bir sıkıntı olmadığından ötürü kalite bakımından çevrimiçi eğitimin yüz yüze eğitimden farksız olduğunu düşünüyorum.”

(Koç Üniversitesi)

Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair

Türkiye’de ilk vaka 11 Mart günü tespit edildi ve bunun üzerine YÖK hızlı bir reaksiyon göstererek ilk aşamada okulları üç hafta tatil etme kararı aldı. Bu üç haftalık sürecin kimilerine göre uzamayacağı düşünülürken kimilerine göreyse dönemin kapanma durumu söz konusuydu. Bu üç haftalık sürecin uzamama inancı kimi akademisyenlere de yansımıştı. O dönem birçok üniversitede vize dönemi olarak geçiriliyordu. Bundan dolayı bu üniversitelerde bazı akademisyenler bu sürecin uzamayacağını düşünerek aldığı kararlarda öğrenciler ve dersler üzerinde belirsizliğe yol açtı. Bu belirsizliğin ikinci ayağı olarak pandemi süreci devam ederken telafi edilen vizelerin üstüne finallerin yüz yüze mi yoksa online olarak mı yapılacağı tartışması eklendi. Yine belli akademisyenler bazında finallerin online olmayacağına dair net bir fikirleri vardı ki onların olguya/probleme yaklaşım açısı öğrenciler üzerinde belirsizlikten kaynaklı bir kaygıya sebep oluyordu. (Kocaeli Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi)

“Hocalarımız finaller burada olacak diyordu ve bundan çok emindi bir yandan da vaka sayısı artıyordu sonradan sınavlar online olacak denildi bu sefer de sistem kaldıracak mı online olarak nasıl olacak internet kaldıracak mı vs. gibi sorunlar oldu okulun da bu konuya pek yardımcı olduğunu söyleyemem.” (Galatasaray Üniversitesi)

“Bazı hocalarımızın vize sınavlarında basit çaplı ve daha dar konular üzerinden ödev verdiğini ama sonrasında finalde çok daha detaylı veya konuları kapsayıcı ödevler verdiklerini söyleyebilirim. Bunun sebebinin vizeler zamanında sürecin çok daha kısa görünmesi olabileceği kanaatindeyim. Keza hocalarımız finallerin yüz yüze eski usulle yapılacağını düşünmüş olabilir.”

(Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

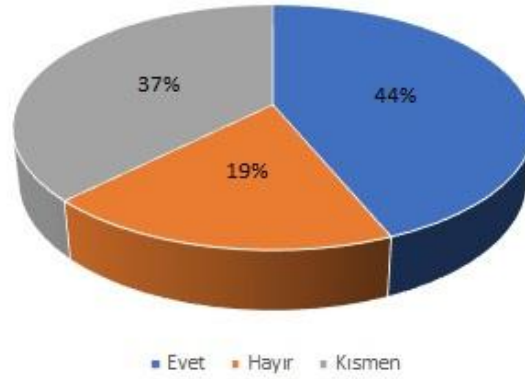
Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu

Akademisyen adaptasyon meselesi için hem teknik hem akademisyen boyutuyla ilgili bir meseledir. Ancak kesişim noktalarının ders olması bu meselenin raporun bu kısmında incelenmesini gerektirmiştir. Belirli üniversitelerin uzaktan eğitim merkezleri haricinde dijital ortamda ders anlatma zorunluluğu birçok akademisyen tarafından ilk kez karşılaşılan bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı bu yükümlülüğe karşı bireysel tecrübelerin yanında belirli bir hazırlık yapılması YÖK tarafından da hazırlanan raporda ifade edilmiştir. Ancak YÖK’ün tavsiyesinden önce belirli üniversitelerde akademisyenlere bu süreçte kısmi eğitimler verildiği katılımcılarca ifade edilmiştir.

(Dokuz Eylül Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Atılım Üniversitesi) Ancak bazı üniversitelerde akademisyen adaptasyon eğitiminin noksanlığı, hocaların sürece alışana kadar derse girmemesi sonuçlarını da doğurmuştur. (Bilkent Üniversitesi)

Bu sorun mülakatlarımızda özel olarak sorulmuş ve katılımcılar açısından 6 üniversite haricinde akademisyenlere adaptasyon eğitiminin verildiğine dair olumlu cevap verilmemiştir.

Akademisyenleriniz uzaktan eğitime adapte olabildiler mi?

"Okulumuzun teknolojik imkanları halihazırda oldukça iyi durumdaydı fakat bütün okulun çevrimiçi eğitime geçmesi takdir edersiniz ki kolay sağlanabilecek bir şey değil. Hocalarımızın ders videoları yükleyebileceği bir uygulama mevcuttu fakat ben pandemi dönemine kadar kullanıldığına şahit olmamıştım. Dolayısıyla sanırım altyapının hazır olduğunu söyleyebilirim." (Koç Üniversitesi)

"Tabi ki ilk başlara ile ikinci aşama arasında fark vardı. Kaynak kullanımı vb. uygulamalar gelişti. Hem akademisyenlere hem öğrencilere eğitimler verildi kurulan gruplar aracılığıyla. Kısa toplantılar yapıldı. Erişilmemiş öğrenci de kalmadı bu süreçte." (İbn Haldun Üniversitesi)

Akademisyenlerde Değişiklik Yapılması

Sürecin netleşmesiyle birlikte uzaktan eğitime geçilince akademisyenlerden uzaktan eğitim araçlarına hâkim olmayanlar sürecin başında adapte olmanın zorluğuyla beraber yerlerine daha genç ve sisteme daha hâkim olan asistanlarının girmelerini istemişlerdir. Sonrasında bunun sürekli hale gelmesi ile çeşitli olumsuzluklar yaşanmıştır. Öğrencilerin sarmal eğitimde almış olduğu eğitim kalitesini, akademisyenin aktarabileceği bilgi ve birikim düzeyini doğrudan olumsuz olarak etkilediği görüştüğümüz öğrencilerce dile getirilmiştir. Bu durum karşısında ise asıl hocalarına ulaşmakta zorluk yaşadıkları ve asistan hocaların deneyim eksikliğinden kaynaklı olarak ders içeriklerine etki ettiğini yine görüşmeler sırasında dile getirmişlerdir. Bu durumun hukuk öğretimi bazında girişte ifade ettiğimiz üzere hocaya bağlılık düzeyinin ne kadar önemli olduğu idrak edilirse bu problemin öneminin artacağı görülecektir. (Bilkent Üniversitesi)

Akademisyenlerin Öğrenciye Karşı Tutumu

Belli akademisyenlerin pandemi sürecine önemli etkileri arasında öğrenciye ılımlı yaklaşarak kaygı düzeyine yardımcı olması (KTO Karatay Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi) ve idareyle öğrenci arasında fiziksel durumda olan iletişim kanallarının yok olması sonrası inisiyatif olarak zaman zaman köprü işlevi görmesi de çalışmaya katılan öğrenciler tarafından olumlu olarak bahsedilmiştir.

"Mart ayının sonlarına doğru pandeminin uzun süreceğini anladığımda dersler için endişe yaşamıştım ancak okulumuz dersler konusunda hazırlıktı, sınavların nasıl yapılacağına ilişkin de öğrencilerin fikirlerine başvuruldu. Okulun bu süreci oldukça iyi yönettiğini gördükçe kaygım azaldı. Hocalarımıza da her zaman ulaşabiliyorduk." (KTO Karatay Üniversitesi)

"Bununla beraber belirli hocaların sınav formatlarında, sorularında ve süresinde öğrenciyi zorlamadıkları ancak dersin öğreticiliği kısmını da es geçemedikleri görüşmelerde tespit edilmiştir." (Ankara Üniversitesi)

"En başlarda ve sınav dönemlerine yaklaştığı zamanlarda kaygılı olduğum zamanlar oldu. Ancak birçok kürsünün tavrı sayesinde rahatladık." (Galatasaray Üniversitesi)

"İki hocam süreçten asgari miktarda olumsuz etkilenmemizin sağlanması adına ders notlarımızı yükseltme imkanımızın sağlandığı ek ödevler verdi." (Koç Üniversitesi)

"Hocalarımızın büyük bir çoğunluğu iletişim kanallarını açık tuttuğundan dolayı okul hayatıma ilişkin stresli bir durum yaşamadım." (Sakarya Üniversitesi)

Farklı üniversitelerden görüştüğümüz farklı öğrencilerden tespit ettiğimiz üzere her öğrencinin yukarıda bahsedilen kadar destekleyici akademisyenlerle ve durumlarla karşılaşmadığı bir gerçektir. Birçok noktada akademisyenlerin öğrencilere, öğrencilerin içerisinde bulunduğu psikolojik durum ve ev halini gözetmeden "tek görevleri ders çalışmakmışçasına" davrandığı katılan katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi)

"Ders saatlerinde hiçbir azalma olmadı, hatta ne de olsa herkes evinde diyerek teneffüs ve öğle arası dahi yapılmadığı günler oldu." (Galatasaray Üniversitesi)

Katılımcılar tarafından belirtilen bir diğer husus ise evde kalma durumunun boş kalmaya eş değer olduğu ön yargısıydı.

"Hocalarımız 'zaten evdesiniz, oturup çalışın' gibi bir tavır sergiledi ve bu mantıkla hem sınav hem de çalışma yükümüzü oldukça arttırdılar, bu durum da zaten global bir pandeminin içerisinde olmaktan doğan kaygımı oldukça arttırdı." (Galatasaray Üniversitesi)

Ancak katılımcılar akademisyen-ve bu ön yargı sahiplerinin- kendilerini evdeki sosyal hayatın bir parçası olduklarını ve bu sosyal hayatın da ihtiyaçları olduğunu göz ardı ettiklerini ifade etmişlerdir.

“Online eğitim sürecinde kendimi tümüyle derse hiçbir zaman veremedim. Evde ilgi odağımı dağıtan birçok etmen vardı. Bu durum salgından kaynaklı da olabilir, psikolojik olarak hem dikkat dağınıklığı yaşıyordum o yüzden belki objektif bir kıyaslama yapamıyorum.” (Bilkent Üniversitesi)

“Ayrıca öğrencilerin sosyalliğinin belirli bir alana kısıtlanması ve bu kısıtlanmanın getirdiği kaygı yine öğrencinin tek mücadele alanının ders olmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Ayrıca salgın sürecinin de herkes gibi öğrencileri de etkilediği ve öğrencilerin kendisi, ailesi ve sevdikleri adına korkmalarının da kaygı yükseltici bir etken olduğunu göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Virüsün ailem ve sevdiklerime zarar vermesinden herkes gibi çok korktum.” (Özyeğin Üniversitesi)

Hatta bazı katılımcılarımıza göre belirli hocalar, öğrencilerce pandemi sürecinde yapılması beklenen esneklikleri göstermeyerek ve birey bazlı değerlendirmelerde durumlara özel müsamaha tanımayarak süreci zora soktuklarını dile getirmişlerdir.

“Hocalarımızın büyük çoğunluğu fazla anlayışlı değildi. Hatta korona sebebiyle bir yakınını kaybeden arkadaşımıza “yakınının vefat etmesi beni ilgilendirmez, önlem alsalarmış korona olmazmış, çok üzgünse kaydını dondursun” diyen bir hocamız bile oldu ve bu tarz bir tavrı hocalarımızdan sarmal eğitim sürecinde asla görmemiştik.” (Galatasaray Üniversitesi)

Teknik Etmenler

Üniversitelerin Teknik Altyapısı

Uzaktan eğitim sürecinin en önemli oyuncularından birisi teknik etmenlerdi. Çünkü aslında tüm süreç dijital dünya üzerinden ilerlediği için dijital dünyanın teknik işleyişi ne kadar sağlıklı olursa online olarak devam eden uzaktan eğitimin kalite arayışı da o kadar sağlıklı olacaktır. Bu noktada belirli üniversitelerde belli teknik aksaklıkların yaşandığı ifade edilmiş ancak müsamaha edilebilecek aksaklıklar dışında olan teknik açıkların öğrencileri mağdur ettiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

“Kullandığımız bilişim sistemlerinin hiçbiri okula ait değil. Tamamen pandemi sürecinin geçici olacağına yönelik tasarlanan sistemlerdir.” (Gazi Üniversitesi)

Teknik aksaklıklar gerek ödev yükleme gerekse sınav sırasında yaşanmış ve en fazla bunların öğrencileri rahatsız ettiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

“Sınavlarda sınav süresinin öğrenciler tarafından yeniden başlatılmasıyla oluşan bir açıklık vardı.” (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

*“Sınavlara herkesin aynı anda girmesini sistem kaldıramayınca herkes dilediği saatte girebilir oldu.”
(Kocaeli Üniversitesi)*

“Sınavlardan bir kısmı ödev olarak gerçekleşiyordu. Ve bu durumda belirli bir saat veriliyordu ödev için ve siz o süre içerisinde yüklemeliydiniz. Herkes süresini en sonuna kadar kullanmak istediği için son anda yüklemek istiyorlardı. Bu da sorun oluyordu bizim adımıza.” (Galatasaray Üniversitesi)

“Sınav sırasında sisteme aşırı yüklenilmesinden dolayı sistemde sorunlar oluşmasıyla bazı sınavlarımız tekrar edilmek durumunda kaldı.” (Ankara Üniversitesi)

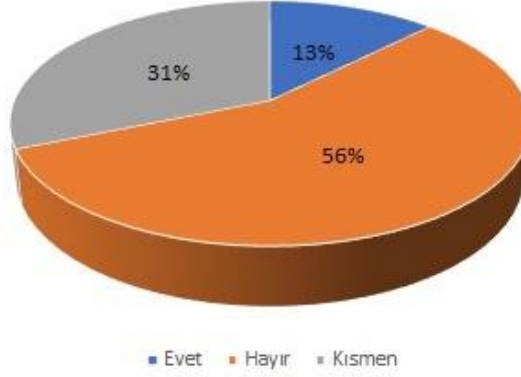
*“Öte yandan bu sürecin, çok daha önceden olması gereken, akademinin teknoloji ile tanışması sürecini zorunlu kıldığını düşünüyorum. Özellikle kendi bölümüm için üniversitelerin teknolojik imkanları kullanmadığını düşünüyorum. Ancak bu süreçle birlikte zaruri olarak teknolojik geçişe dair bir yol alındı. Oysa bulunduğumuz yıl, sahip olunan imkanlar göz önüne alındığında çoktan bu geçiş yapılmış olmalıydı ve sürece zaten hazır şekilde girilmeliydi.”
(Gazi Üniversitesi)*

Uzaktan eğitim sınavlarına dair yaşanan problemler yukarıda detaylıca incelenmiştir. Ancak bunların yanı sıra teknik aksaklıkların yaşanması hem öğrenciler hem akademisyenler açısından kaygı ve sınavların tekrarlanması gibi yükümlülükler doğurmuştur. (Ankara Üniversitesi) Sınav sırasında herkesin internet erişiminin aynı hızda olmaması, herkesin aynı teknik ekipmana sahip olmaması (bilgisayar vs.) ya da üniversite teknik altyapı kapasitesinin yetersiz durumda olması, sınav anında sınavın niteliğinden kopmasına sebep olmuş ve yer yer akademisyen ve öğrenciyi karşı karşıya getirmiştir. (Galatasaray Üniversitesi, Ankara Üniversitesi) Bu problemi düzeltmek adına belirli üniversitelerin sınav dönemi içerisinde sınav takvimlerini revize ettikleri ve bu durumun yine öğrenciler açısından mağduriyetlere yol açtığı katılımcılarca ifade edilmiştir. (Ankara Üniversitesi)

Sınav formatının ödev olduğu üniversitelerde ise sisteme anlık yüklenmelerin, özellikle ödev teslim süresinin sonuna doğru aşırı yüklemelerden ötürü çökmelere yol açtığı belirtilmiştir. Ve bu durumda panik haline yol açtığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Hatta bazı öğrenciler bu stresi yaşamamak adına ödev için verilmiş olan süreden de kısarak sisteme giriş yapmışlardır. (İstanbul Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi)

“Özellikle vize sınavında klasik şekilde elle yazılan cevapların sınav sonu değil sınav sorusu başına yaklaşık 10 dakikalık periyotlar halinde atılması beklendi ve sınavın hem temposunu etkiliyordu hem de aksilikler yaşandığından birkaç dakikada gönderemeyen arkadaşların sınavları okunmadı. Bu nedenle birkaç soru gönderemeyip 30 alan ya da direkt 0 alan arkadaşlarımız oldu. Vizenin tafisi olmadığından problem oluyor. Bendeniz finalde 0 alan talihli arkadaşlardan oldum ancak bütlerde sınavı erkenden tamamlayıp 0 almaktan iyidir göndereyim diyerek sınavın tam süresini kullanamadım.” (Galatasaray Üniversitesi)

Üniversitenizin dijital dönüşüm gerçekleştirdiğini düşünüyor musunuz?

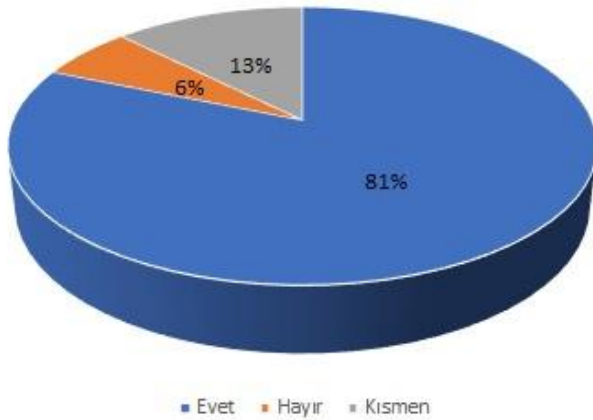
İdari Etmenler

Yükseköğretim Kurulu

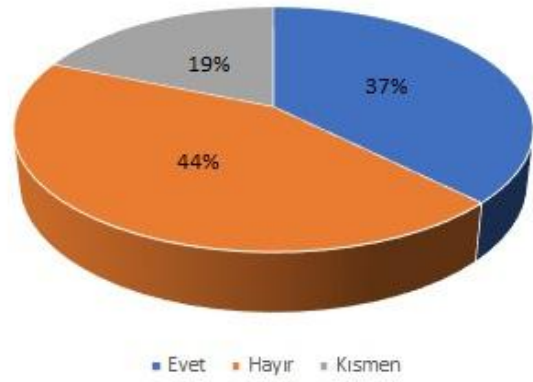
Mülakatlarımızda sorduğumuz bir diğer soruysa katılımcıların YÖK'ün uygulamalarını öğrenci odaklı bulup bulmadıkları olmuştur. Bununla birlikte üniversite yönetiminin kararları ile hocaların uygulamaları arasında uyumun ne düzeyde olduğu da sorulmuştur.

"YÖK'ün bazı üniversitelerin çevrimiçi eğitim sürecine geçişte yaşayabileceği eksiklikleri göz ardı ettiğini düşünüyorum. Çevremden duyduğum kadarıyla altyapı eksikliği çeken birçok okul varmış, özellikle devlet okulları nezdinde. Bunun yanında, memleketine giden ve orada internet problemi yaşaması muhtemel olan pek çok öğrencinin de mağdur olduğunu düşünüyorum. Bu süreç, yaza biraz daha kaydırılarak ve eksikliklerin giderilmesi için daha makul bir süre tanınarak yürütülebilirdi."
(Koç Üniversitesi)

YÖK'ün uygulamalarını takip edebildiniz mi?

YÖK'ün kararlarının öğrenci dostu olduğunu düşünüyor musunuz?

İdari Kadro ve Akademisyenler Arasındaki Uyum Sorunu

Belirli üniversitelerde idarenin kararları ile hocaların kararları arasında uyumsuzluk olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

“Senato kararında sınavlar gözetimsiz yapılacak denmesine rağmen bu karar farklı yorumlanarak bazı derslerin sınavında kamera ve mikrofon açtırıldı.” (Galatasaray Üniversitesi)

Diğer

İletişim Sorunları

Her üniversite gerek sarmal eğitim döneminde gerek online eğitim döneminde öğrenciler, akademisyenler, idari personel açısından çeşitli problemler yaşayabilir. Ancak bu problemlerin çözümüne dair ilgili kurumsal mekanizmalara ve yılların bürokratik deneyimine sahip üniversitelerin eğitimin normal koşullarda daha kısıtlı alanlarda faydalandıkları uzaktan eğitim merkezine kaymasından dolayı sınıfta kaldıkları pek çok katılımcımız tarafından dile getirildi.

Sınav ve ödevlerin yüklenmesine dair gerek öğrencinin gerek akademisyenin sorumluluğunun fazla olması ortaya çıkan problemler noktasında öğrenciyle akademisyenin karşı karşıya geldiği ve yine bu durumun akademisyenin öğrenci ile idare arasında bıraktığı yukarıda ifade edilmiştir. Bu noktada muhatap bulamayan öğrencilerin seslerini duyurabilmek adına farklı mecralara başvurması pandemi sürecinde şahit olduğumuz olaylardandır.

“Maalesef kaygım yüksekti diyebilirim. Bir dönem bazı hocalarımız ödev vermeyeceğini, sınav yapacağını söyleyerek gerginliğe sebebiyet verdi. Bu süreçte idareye derdimizi anlatabileceğimiz bir kanal bulamadığımız için twitterda etiket çalışması yapmak durumunda kaldık. Rektörümüz twitterda sesimizi duyurarak, endişelenmememiz gerektiğini, senato kararının uygulanacağını açıkladı.” (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

“Herhangi bir kaygı yaşamadım. Bunun sebebi üniversitenin öğrencilerin taleplerini ciddiye almamasıdır.” (Atatürk Üniversitesi)

Belirli öğrencilerin pandemi sürecinde üniversite ve fakülte yönetimlerine olan inancının kırıldığı yine mülakata katılan katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

“Her türlü belirsizliğin olduğu insanların hayat tehlikesi altında olduğu karanlık sürece tavırlarıyla aydınlık olmak yerine belirsizlik ve güvensizlik kattılar.” (Ankara Üniversitesi)

“Genel anlamda üniversite yönetimlerinin bu süreçte beceriksizliklerinin dışında umursamaz olduklarını düşünüyorum. Çözüm bulamamakla beraber çözüm bulmak için çabaladıklarına dahi şahit olmadık. Bütün samimiyetle söylüyorum, bu durum beni bir öğrenci olarak çok kırdı. Hiç değilse çabalarını görerek meslek etiğine olan sadakatlerini, bize ve işlerine verdikleri değeri görmek isterdim. Bu konuda bazı hocalarımızın yaptığı olumlu bazı şeyler ise benim için gerçekten değerliydi.” (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Hatta kimi öğrencilerce sadece fakülte ve yönetimine olan güveni değil hocalara karşı olan güveninin de kırıldığı, hocaların 'bu iletişimsizliğe' dair tavırlarının umursamaz olduğu, bu durumun öğrencinin derse ve hocaya olan yaklaşımını etkilediği katılımcılarca ifade edilmiştir.

"Açıkçası fakülte veya üniversite yönetimine güven duymuyorum. Hocalar ile öğrenciler arası iletişim kopuk vaziyette. Bu durumda hocalar bu dönemi kendileri açısından kolay hale getirdiler. Ancak öğrencilerin durumu hakkında pek bir şey düşünmediler hatta zorlaştırdılar. Online sisteme geçip sınavlara girene kadar kaygılıydım. Stres yönetimi konusunda ise sürekli var olan belirsizlikler sebebiyle zorlandım." (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Tasarruf Olumlaması

Üniversitenin uzaktan eğitimde dijital temel sağlamanın doğurduğu birtakım aksaklıkların yanı sıra getirdiği kolaylıklar da katılımcılarımız tarafından ifade edilmiştir. En çok tekrar edilen kolaylığın büyükşehirlerde yaşayanlar açısından zaman, yol ve buna bağlı olarak maliyet tasarrufu olduğu katılımcılarımızca kaydedilmiştir. Ayrıca kaydedilebilen dersler açısından zaman yönetiminin öğrencide olmasından dolayı dersleri takip etmek isteyenler açısından derse katılımın olumlu yönde arttığı gözlemlenmiştir.

"Konfor açısından değerlendirme yapacak olursak tabii ki online eğitim derim. Sarmal eğitimde ders saatlerini çok kaçıırıyordum. Tüm derslere zaman yönetiminden dolayı katılamıyordum. Online eğitimde zamanımı istediğim gibi planlayabildiğimden dolayı benim için online eğitim bu açıdan iyi oldu." (KTO Karatay Üniversitesi)

"Ben karma bir sistem tercih ederim. Açıkçası hukuk hayatı için biraz gereksiz dersler anlamsız zorlayabiliyor. Aynı zamanda okula mesafem 2 saat olduğundan uzem faydalı oluyor. Ancak önemli derslerin yüz yüze işlenmesi hem tartışmaların akıcılığını sağlıyor hem de interaktifliği destekliyor." (Galatasaray Üniversitesi)

MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ ALANINDA GENEL DURUM

Mühendislik; eğitim, deneyim ve uygulama ile edinilen matematik ve doğa bilimler bilgisinin, doğal güç ve kaynakların insanlık yararına ve sürdürülebilirlik ilkeleri dikkate alınarak ve mühendislik etiği gözetilerek kullanılması için yöntemler geliştirilmesi uğraşdır. (TMMOB ve Mühendislik Eğitimi, 2006: 19) Özetle bilimin insan gereksinimlerine uyarlanmasıdır. Bir bilim insanı "Neden?" diye sorar ve araştırarak yanıt bulmaya çalışırken mühendis ise bir sorunu 'nasıl' çözeceğini ve bu çözümü nasıl uyarlayabileceğini bilmek ister. Temeli bilimsel araştırmaları hayata uyarlamak olan bir meslek, belirli yetkinlikler olmadan sadece teorik bilgi ile sürdürülemez. Eğitim sürecinde çeşitli proje çalışmaları ve uygulamalı derslerle öğrencilere analitik düşünme, kuvvetli iletişim, değişime ayak uydurma, yönetim ve müzakere becerileri kazandırılmalı; etik anlayışı, yaratıcılık, sabırlı olma ve sorumluluk sahibi olma özellikleri geliştirilmelidir. Mühendislik eğitiminde teknoloji ve bilimin akışına ayak uydurmak gerektiğinden dinamik

ve değişime hızlı adapte olan bir eğitim sürecidir. Bir mühendisin sahip olması gereken yetkinliklerin çokluğu ve sürekli güncel olmanın getirdiği sorumluluk dolayısıyla mühendislik eğitimi yoğun ve disiplinlidir.

Dünyada pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de mühendislik eğitimi temel bilimler, inovasyon ve araştırma odaklıdır. 4 yıllık eğitim sürecinin ilk yıllarında öğrencilere mühendislik problemlerinin zmlenmesinde yararlanılan temel bilgi, araç ve yaklaşımları kazandırmak için fizik, kimya ve matematik gibi dersler ve bunlara ek olarak mühendisliğe giriş dersleri verilir. Ardından eğitimi görülen mühendislik alanının en ince detayına kadar öğrenilebileceği teorik dersler ve bilgilerin gerçek hayatta kullanımının öğretilmesi adına uygulama/laboratuvar dersleri verilir. Eğitim planında sunulan çeşitli seçmeli dersler ile öğrencilere mesleklerinde özel bir alana yönelme ve uzmanlaşma imkânı tanınır. Yapılan zorunlu stajlar ve bitirme projeleri ile öğrencilere uygulama ve gerçek hayat tecrübesi kazandırmak hedeflenir. Her ne kadar teoride kusursuz bir eğitim sistemi gibi gözükse de her mühendisin bildiği gibi ideal sistem yoktur ve pratikte doğrulanamayan teori geçersizdir. Türkiye’deki mühendislik eğitimini idealden uzak kılan ise göz önünde bulundurulmayan faktörler ve gerekliliği yerine getirilemeyen pratiklerdir. Ülkemizdeki çoğu niversite uygulama eğitimleri ve kaynak temini göz önünde bulundurulduğunda oldukça yetersiz durumdadır. Uygulama ve laboratuvar dersleri çoğunlukla, kaynak yetersizliği, ekipman eksikliği, kısıtlı laboratuvar sayısı ve ğretim görevlisi sayısının yetersiz olmasından dolayı hedeflenen verimlilikte gerçekleştirilememekte, gerekli kazanımlar öğrenciye aktarılamamaktadır. Ayrıca tüm bu faktörlerden kaynaklanan düzenli olmayan eğitim planları öğrencileri yüksek kaygı seviyesine sürükleyerek öğrenme motivasyonlarını ve merak duygularını köreltmektedir.

Mart ayından itibaren içinde bulunduğumuz pandemi sürecinde yüzde yüz olarak uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte ise bu sorunlara yenileri eklenmiş ve mevcut sorunların etkileri artmıştır. Mühendislik eğitiminde önemi tartışmasız olan uygulama dersleri çoğu üniversitede gerçekleştirilememiş olup, yaz döneminde telafi edilmesi planlandığı dile getirilip, pandemi sürecinin devamıyla birlikte gerçekleştirilememiştir. Eğitimin yüzde ellilik bir dilimini kapsayan uygulamaların yapılamamış olması mutlaka telafi edilmesi gereken ve devam etmesi olası bir uzaktan eğitimde de özümlenmesi gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Uygulama eğitimi almamış bir mühendislik öğrencisinin ilgili bilimlerin her ayrıntısına sahip, her türlü ekipmanın ve kitabın elinin altında olduğunu varsaysak bile herhangi bir projeyi tasarlamaktan öteye gidip hayata geçirmesi mümkün değildir. Aynı Şekilde herhangi bir öğrencinin bir eğitmen gözetimi altında olmadan veya laboratuvar ortamı dışında uygulamaları gerçekleştirmesi de oldukça risklidir. Çünkü laboratuvarlarda kullanılan ekipmanlar üst düzey ve tehlikeli olabilmektedir.

Uygulama odaklı bir süreç olan mühendislik eğitiminde teorik bilginin pratikte nasılı işleneceği öğretilmekte olduğundan ödevler ve çalışmalarda bununla doğru orantılı olarak teorik bilgilerin pratikte kullanılmasına yönelik projelerdir. Geçen dönem boyunca deneyimlemiş olduğumuz uzaktan eğitim sürecinin ilk haftalarında oluşan belirsizlik

durumları ve eğitimin geri kalanın nasıl yapılması gerektiğine dair deneyim eksikliği nedeniyle bir değerlendirme yapılabilmesi adına öğrencilere normalinden fazla proje verilmiştir. Öğrenci için de yeni ve korkutucu bu süreçte aynı zamanda eğitim normlarının değişikliğine ayak uydurma çabası, stresli ve vakit alan proje süreçlerinde öğrencilerin kaygısını daha da pekiştirmiş ve süreci oldukça zorlu bir hale getirmiştir.

Raporun bu bölümünde çeşitli üniversitelerin farklı mühendislik bölümlerinden öğrencilerle görüşülmüş ve onlara çeşitli sorular yönlendirmiştir. Ana başlıkları sınavlar, dersler, akademisyenler, teknik durum ve idari etmenler olan bu sorularla üniversitelerin pandemi sürecinde uzaktan eğitimi öğrencilerin bakış açısından yansıtılmaya çalışılmıştır. Uzaktan eğitimi mecburi olarak deneyimlemiş olduğumuz bu sürecin öğrenci açısından elde edilen deneyimlerinin oldukça önemli ve sonraki uzaktan eğitim süreçlerinde birincil olarak kullanılanabilecek değerde olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle başlıklar altında durum bildirimleri ve öğrenci deneyimlerini okuyacak en sonda ise uzaktan eğitim sürecinin genel bir değerlendirmesiyle karşılaşacaksınız. Öğrencilerin gözünden sürecin iyileştirilmesine yönelik çözüm önerilerine de bu kısmın sonunda sürece katkıda bulunmak adına yer verilmiştir.

Çalışmaya Katılan Mühendislik Fakülteleri

- Abdullah Gül Üniversitesi
- Bahçeşehir Üniversitesi
- Bilkent Üniversitesi
- Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
- Galatasaray Üniversitesi
- Gebze Teknik Üniversitesi
- İstanbul Teknik Üniversitesi
- İzmir Bakırçay Üniversitesi
- Karabük Üniversitesi
- Karadeniz Teknik Üniversitesi
- Piri Reis Üniversitesi
- Sabahattin Zaim Üniversitesi
- Türk Alman Üniversitesi
- Uludağ Üniversitesi
- Yıldız Teknik Üniversitesi

Sınavlar

Sınav Tarihlerinde Belirsizlik

Uzaktan eğitime geçiş sürecinde üniversitelerin reaksiyonları farklılık göstermiştir. Mülakatımıza katılan öğrencilerin belirttikleri üzere sınav tarihlerinin net olmaması yoğun bir strese neden olmuş ve belirsizlik süresinin uzunluğuyla orantılı olarak psikolojik bir yük oluşturmuştur. Sınav tarihlerinin belirlenme sürecinde tek söz sahibi akademisyenler olmadığı için öğrenciler sınavla ilgili yönelttikleri sorulara çoğu zaman yanıt alamamıştır. Bunun nedeni akademisyenlerin de kendilerinden üst konumlardan (Dekanlık, rektörlük, YÖK) gelecek talimatları beklemesidir. Ulaşabileceği tek yetkili ilgili dersin akademisyeni olan öğrenciler için ise sınavlardaki belirsizlik ve muhatap bulamama sorununun uzaktan eğitimin kalitesini ve verimini olumsuz etkilediği yine katılımcılarımız tarafından belirtilmiştir. Bu bağlamda sınav tarihleri sarkan üniversiteler (İstanbul Teknik

Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi) olduğu kadar sarkma süresi sadece YÖK'ün ilan ettiği ilk üç haftalık ara dönemle sınırlı üniversiteler de (Yıldız Teknik Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi, Bilkent, Abdullah Gül Üniversitesi, Piri Reis, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Karabük Üniversitesi) olmuştur.

"Şu an halen açıklanmamış sınavlarım var. Yani bahar dönemi temmuz sonunda hala bitmiş değil. Haziran ayında tatil etmeye başlayan kurumlar varken, bizim sınavlarımızın başlamasına bir ay vardı hala." (İstanbul Teknik Üniversitesi)

"Benim için zor bir süreçti. Çünkü üniversitemiz tarafından açık ve net bir bilgilendirme olmadı. Alışması biraz uzun oldu ama alıştıktan sonra rahat oldu." (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

"Beklenenden uzun bir sarkma olmadı, sınavlar belirtilen tarihlerde yapıldı." (Bilkent Üniversitesi)

"Üniversiteler ilk kapandığında yaklaşık 1 ay hiçbir şey yapılmadı. Sonrasında 1 ay ertelemeli olarak her şey normal tarihinde gerçekleşti." (Gebze Teknik Üniversitesi)

"Çok fazla bir sarkma olmadı vizeler de zaman dolduktan sonra tekrar ek süre verdikleri için finaller biraz sarktı". (İzmir Bakırçay Üniversitesi)

"Şöyle ki okulumuz sınavları yüz yüze yapma niyetinde idi fakat YÖK kararından sonra uzaktan eğitim ile sınav yapma kararı oldu bu da çok sıkışık bir sınav çizelgesi ile geri döndü bize." (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Sınav tarihlerinin belirsiz olması ve sürecin başında okullar ile öğrenciler arasında oluşan iletişim kopukluğundan dolayı kaygı düzeyinin artmış olduğu katılımcılarımız tarafından dile getirilmiştir. Bunun hem öğrencilerin günlük hayatlarında hem de akademik başarılarında birden çok noktada olumsuz duruma yol açtığı belirtilmiştir. Bu kaygı durumu en fazla değerlendirme sınavlarına etki etmiştir. Sınavların hangi zamanlarda ve hangi yöntemlerle yapılacağını bilemeyen öğrenciler derse odaklanmakta ve çalışmakta zorlandıklarını, sınav tarihlerinin geç belli olmasıyla sınav anında yeterince çalışmadıkları hissine kapılıp zaman kontrolünde ve kendi bilgisine güvenmede sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

"Olumsuz bir dönemdi. Rehavete kapıldığım bir dönemdi. Çoğu öğrenci öz disipline sahip olmadığı için çalışma verimlilikleri düştü ben de onlardan biriydim." (Piri Reis Üniversitesi)

"Dönem içinde değerlendirmelerin nasıl yapılacağını nasıl sormuş olduğumda size bildireceğiz demişlerdi ancak bundan bir hafta sonra sınavlar başladı. Zaten dersleri takip etmekte zorlandığımız için düzenli ders çalışmıyorduk sonra birden sınav haftası temposuna girdik. Bu nedenle dönem sonuna kadar sınav sonuçlarım geçebilmem için yeterli olacak mı kaygısı içindeydim." (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Sınavların Yöntemleri ve Ölçücülüğü

Uzaktan eğitim döneminde sınavlar pek çok üniversitede yöntem ve ölçücülük bakımından sarmal eğitimden bir hayli farklı gerçekleştiği katılımcılarımız tarafından dile getirildi. Normal dönemde vize ve final sınavlarını test veya klasik olarak yapmayı tercih eden üniversiteler (Yıldız Teknik Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Abdullah Gül Üniversitesi) uzaktan eğitim sürecinde çoğunlukla ödevlere ve test sınavlarına yöneldiği, bunun sınav ölçücülüğüne ve sonuçların hızlı elde edilmesine yönelik olduğu katılımcılar tarafından belirtildi.

"Genel olarak ödev yaptık zaten. Ödevler zordu ve hocaların puanlandırması kısıtlıydı. Hak ettiğimiz notları vermediklerini düşünüyorum. Vize kısmında sürekli ödev yaptığımız için burada bir şeyler öğrenmemiz amaçlanmıştı ama final döneminde çoktan seçmeli sınavlara geçmemiz biraz da hocaların daha rahat okuyabilmeleri, iş yüklerinin azalması içindi bence."
(Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Üniversitelerde aynı bölümde sınav sisteminin öğretim görevlisinden öğretim görevlisine değişiklik gösterdiği belirtilmiştir. Bu da bize aslında akademisyenlerin uzaktan eğitim sürecinde mühendislik eğitimi adına en verimli ve ölçücü sınav yöntemi hakkında hem fikir olmadıklarını göstermektedir. Aynı zamanda üniversitelerin yönetimleri ve YÖK tarafından sınav yöntemleriyle ilgili bir yönlendirilme de yapılmadığına işaret etmektedir.

"Üniversitem kendi ilan ettiği yaptırımlara uymayan birçok etkinlikte bulundu ne yazık ki. Örnek olarak sınav şekli sınava belli sayıda gün kala değişmez diyordu ancak bir gün kala bile sınav şeklini değiştirdiği durumlar oldu."
(İstanbul Teknik Üniversitesi)

Katılımcılar ölçücülük söz konusu olduğunda bazı sınavların sarmal eğitimde olduğundan çok daha zor hazırlandığını ve bunun öğrencilerin kopya çekmesini önlemek gibi nedenlerle izah edildiğini belirtmektedirler. Ancak katılımcılar, sınavların mühendislik eğitiminde edinilen teorik ve pratik kazanımları ölçmeye yönelik hazırlanması gerektiğini savunmaktadırlar.

Pandemi döneminde eğitimde yaşanan belirsizlik ve teknik aksaklıklar nedeniyle sarmal eğitim döneminde test sınavları yapmayı tercih etmeyen üniversitelerde, online olarak yapılması ve değerlendirilmesi daha kolay olduğu için test sınavlarının daha çok tercih edildiği (Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Abdullah Gül Üniversitesi) belirtilmiştir. Çoktan seçmeli olarak yapılan bu sınavlarda mühendislik eğitiminin kazanımlarının tam olarak ölçülemediği ve sınavların herhangi bir etkinliği değerlendirmekten uzak olduğu yine katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

"Ölçücülük minimum seviyedeydi. Kopyayı önlemek, öğrenciyi zora sokmak ekseriyet mantığı idi. Öğrenci düşmanı bir durumdan geçtik" (İstanbul Teknik Üniversitesi)

*“Vize ve finallerimiz ödev şeklinde oldu bazı derslerden çoktan seçmeli sınav şeklinde yapıldı.”
(Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)*

“Çoktan seçmeli sınavlarda ölçücülük yoktu. Bilmeden, öğrenmeden girdim. Hissiyatıma güvenerek çözmeye çalıştım. Ödevler daha verimli oldu. Çünkü ödevi yapabilmek için öğrenmek zorundaydık. Kopya vs ile ilgili de herhangi bir önlem alınmadı.” (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Sınav Güvenliği

Yapılan sınavlarda öğrencilerin kopya çekmesine engel olmak adına çeşitli önlemler uygulayan okullar olmuştur. Bu önlemler bağlamında sınav öncesi sınava girebilmek adına öğrencilerden bilgisayarın tüm kontrolünü sağlamada yardımcı uygulamalar indirilmesini isteyen okullar (İstanbul Teknik Üniversitesi), sınava girmeden önce sınava gireceği ortamın taratılmasını isteyenler (Bilkent Üniversitesi), sınav anında mikrofon ve kameranın açık kalmasını talep edenler (Abdullah Gül Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi) ve tüm bunlar harici olarak herhangi bir önlem almadan sınavları gerçekleştiren okullar (Yıldız Teknik Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi) da olmuştur. Belirtilen önlemler dışında sınav içeriklerinde önlem alma yoluna giden üniversiteler ve akademisyenler de olmuştur. Sınav içerikleri üzerinden alınan önlemler arasında; sınav sorularından havuz yaparak her öğrenciye farklı sorular sorma, geçilen soruya dönememe, farklı öğrencilere aynı soruların farklı şıklar ve sıralamalarla getirilmesi, az sürede çok soru sorma gibi yollara başvurulduğu katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

*“Finaller kamera mikrofon açık olacak şekilde sınavın mail yoluyla gönderilmesi ve çözümlerinin foto çekilip tekrar mail atılmasıyla gerçekleşti veya final için verilen ödevin sözlü sınavı da yapıldı.”
(Türk Alman Üniversitesi)*

*“Bunun dışında vicdani önlemler vardı, onur kodu üzerine imza atmak gibi.”
(Abdullah Gül Üniversitesi)*

Bu tarz önlemlere ilişkin katılımcıların en rahatsız olduklarını belirttikleri durumlardan birisi de bu önlemlerin herhangi bir şekilde önceden duyurulmamış ve tartışılmaya sunulmamış olmasıdır. Öğrencilerin uygunluk durumları gözetilmeden sınav başlangıcında kamera ve mikrofon açmaları talep edilmiş ve ideal ortamın önceden hazırlanmasına fırsat tanınmayan veya gerekli ekipmanı olmayan öğrenciler zor duruma düşmüşlerdir. Aynı zamanda onayları olmayan bu duruma mecbur bırakılmışlardır.

“Bazı sınavlarda ise kâğıt ve kalem kullandık, böyle durumlarda yine kameramız bizi ve kağıdımız görecektir şekilde açıktı. Kameralarımızın sınav süresince açık olması istendi ve sınava başlamadan önce sınava girdiğimiz odada başka kimsenin olmadığından emin olmak için odayı göstermemiz istendi.” (Bilkent Üniversitesi)

“Öğrencilerin kopya çekmemeleri için süreyi azaltıp, kişiye özel sorular sormaya çalışsalar da maalesef ki adaletsiz bir süreç geçirildi.” (Galatasaray Üniversitesi)

Buna karşılık olarak alınan önlemler bazında yine de istenilen seviyeye ulaşılmadığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Kopya çekme amacıyla hareket eden öğrencilerin alternatif bulmalarının önüne geçilememiştir. Sadece çeşitli aksaklıklar nedeniyle dezavantajlı durumda olan öğrencilerin stres ve endişe düzeyleri artmıştır.

*“İş sağlığı ve güvenliği sınavımı 13 isg uzmanı ile çözdüm yine de 59 aldım.”
(Türk Alman Üniversitesi)*

Sınavların Amacından Sapması ve Sonuçları

“Yer yer kendi aramızda ‘acaba neden hocalarımız ve okulumuz sanki bu virüsü biz yaymışız gibi davranıyor’ gibi sitemlerde de bulunduk” (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Uzaktan eğitim döneminde katılımcılarımız tarafından belirtilen noktalardan bir diğeriye sınavların hazırlanma aşamasında öğrenci dostu davranılmadığıdır. Zannedildiğinin aksine öğrencilerin zorlu dönemi kolayca atlatması için sınavların kolay hazırlanmadığı belirtilmiş, sarmal eğitime kıyasla öğrenciyi üst seviyede sınavan çok daha zorlayıcı ve daha kısıtlı hatta çoğunlukla yetersiz sürelerde teslim edilmesi gereken sınavların (Yıldız Teknik Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi) ortaya çıktığı dile getirilmiştir. Buna ek olarak normal zamanda olan bazı imtiyazlar öğrencilerin ellerinden alınmıştır. Bu durum öğrencilerde mağduriyetlere sebep olmuş ve öğrenci avantajına çalışması ve verimliliği gözetmesi gereken bir sistem olması gerekirken bunun tam aksinin gerçekleştiği yine katılımcılarımız tarafından görüşmelerde ifade edilmiştir.

“Normalde iki saat süre verilen sınavlar yarı yarıya indi. Sınavların elle yazılıp yüklenmesi istendiği için aksine daha çok zaman aldı. Bazı hocalarımız test yapmayı tercih ettiler ki normalde test sınavı yapmazlardı. Ancak test sorular dahi çok işlem gerektiren sorular sordular. Ve zaten sistemin sınav cevaplarını kaydetmesi uzun sürüyordu ve süre kısıtlı olduğundan yetişmedi.” (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Uzaktan eğitim sürecinde sınavlar yetkinlikleri ölçmekten çok öğrencinin kopya çekmesini engellemek üzerine temellendirilmiş ve sınav süreleri kısaltılmıştır. Bu karar alınırken öğrencilerin teknik ekipmanları, altyapıları ve ev ortamında sınava girmenin getirdiği dezavantajlar göz ardı edilmiştir. Dolayısıyla zaten yetiştirilmesi zor olan sınavlarda herhangi bir negatif etken söz konusu olduğunda öğrenciler odaklarının dağıldığını ve paniğe sürüklendiklerini belirtmişlerdir. Buna ek olarak bazı üniversiteler (İzmir Bakırçay Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi) ise soru havuzları kurmuş ve farklı sorular sorarak öğrencilerini test etmişlerdir.

“Ama özetlemek gerekirse hocalarımızın her adımda bize zorluk çıkarması, kopyacı muamelesi görmemiz ve umursamadan otoritesini kullanıp öğrenciyi zor duruma düşüren hocalarımız, kaygıların en büyük sebebiydi. Bir de witwiser rezilliği yaşandı ki ben Allahtan havuz dersi almadım hiç.” (İstanbul Teknik Üniversitesi)

“Öğrencilerin kopya çekmesini önlemek için çok özenle seçilmiş sorularımız vardı mesela tek bir yöntem ile çözülen ve yüklü şekilde işlem isteyen sorular vardı. Bu tip sorular uzun çözüm süreleri aldığı için kopya çekmek çok zordu. Hızlıca dersten geçirmek üzerine bir ekstra yapılan işlem olmadı.” (Abdullah Gül Üniversitesi)

Ödev ve Sınav Yükü

Katılımcılarımız tarafından belirtildiği üzere uzaktan eğitim sürecinde sistemin henüz oturmamış olmasından kaynaklı olarak akademisyenler, değerlendirilecek kaynakları artırmak adına öğrencilere verilen ödevlerin sayısını ve çeşidini arttırmışlardır. Bazı okullar (Yıldız Teknik Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi) sınavların özellikle vizelerin yerine de ödev mantığında olan görevler vererek bunlar üzerinden değerlendirme yapmayı tercih etmişlerdir. Bazı okullar (Galatasaray Üniversitesi) ise ara sınavlar/ödevler yaparak ölçme ve değerlendirme adına daha fazla materyal oluşturmuşlardır. Ödevlerin güvenliğini sağlamada ise ödev ek olarak ödev hakkında sunumlar yapılması (Yıldız Teknik Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi) istenmiş ve sözlü sınavlar yapılması gerekli görülmüştür. Tüm bunlar da katılımcılarımızın da ifade ettiği üzere öğrencilerin üzerindeki sorumlulukları ve yükü arttırmıştır. Zaman zaman süre yetersizliğinden dolayı ödevler arasında tercih yapmak zorunda kaldığını belirten katılımcılar da olmuştur. Yoğun ödevler ve sınavlar yüzünden öğrenciler sürekli sınanma halinde olmuş, aynı esnada online derslerin devam etmesiyle de normalden daha yoğun bir süreç geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

“İnanılmaz derecede arttı. 4 ayda 317 sayfa ödev hazırladım. 6-7 ödev, kodlar, uygulamalar, raporlar, çizimler, tasarımlar, analizler tartışılmaz şekilde 5 katına falan çıktı” (İstanbul Teknik Üniversitesi)

“Arttığını düşünüyorum. Ödevleri hazırlarken sınavlara çalışmamıza kıyasla daha yoğun bir çalışma sürecinden geçtik bence.” (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

“Evet. Hiç ödev vermeyen hocalar neredeyse her hafta ödev verdi, laboratuvar raporlarını okumayan hatta teslim tarihlerini kontrol etmeyen hocalar gönderim dakikasına kadar kontrol etti.” (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

“Sınav stresinin yönetmenin yanında her hafta ödev, proje teslimi ve sunum yapılması kişinin yükünü ve stresini daha çok arttırdı. Bazı derslerde online sunumla birlikte proje raporu da istendi. Evet en temel konu bu diyebiliriz. Sınav yerine geçecek ödevler verildi fakat bu aşağı yukarı her dersten oldu ve aşırı bir yoğunluk oldu sürekli bir ödev yapma hali.” (Türk Alman Üniversitesi)

“Ders yükünde herhangi bir değişiklik olmadı ancak ödev yüküm çok fazla arttı. Normalde ödev ve sınav tarihleri için not tutmazken bu süreçte ajanda tutmak zorunda kaldım.”
(Bahçeşehir Üniversitesi)

Dersler

Teorik Derslerin Durumu

Diğer branşlarda olduğu gibi mühendislik eğitiminde de teorik derslerin önemi yadsınamaz. Raporun bu başlığı altında uzaktan eğitimde teorik derslerin nasıl işlendiği ve bu deneyimin öğrenci gözünden durumu işlenecektir. Teorik derslerin uzaktan eğitim sürecinde aktarımında üniversitelerden bazıları (İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi) kendi altyapıları yahut tedarik edilen altyapı üzerinden senkron olarak dersleri işlemişlerdir. Ancak senkron derslerin uygulandığı tüm okullarda aynı altyapı kalitesi sağlanmadığından dolayı bazı farklılıklar meydana gelmiştir. Örneğin bazı okullarda ki sistemler sadece hocaların seslerini aktarma üzerine kuruluyken bazı okullardaysa hocaların senkron derslerde hem sesleri hem de görüntüleri öğrencilere aktarılmıştır. Bu durumda oluşan asıl fark öğrencinin zaten ev ortamında derslere odaklanmasının zor olması gerçeği olarak katılımcılarımız tarafından dile getirilmiştir. Senkron şekilde işlenen derslere sahip bazı fakültelerde ise altyapının olanak vermesine karşın bazı akademisyenlerin bu imkânı kullanmayı tercih etmemesi ve senkron derslerin slayt üzerinden sesli anlatımla gerçekleşmiş olması da katılımcılarımız tarafından derse odaklanma açısından negatif bir etmen olarak dile getirilmiştir. Dersler esnasında sınıf ortamında bulunmuyor olmanın bazı öğrenciler açısından odaklanmada olumsuz etkileri olduğu yine katılımcılarımız tarafından dile getirilen başka bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna ek olarak bazı üniversiteler (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi) ise teorik derslerin öğrencilere aktarımında asenkron yani anlık olmayan ve önceden kayıt alınarak sistem üzerine yüklenen ders anlatım içeriklerini kullanmıştır. Bu yöntemi belirlemiş okullardan mülakatımıza katılan katılımcılarımızın ifade ettiği en büyük sorun hocayla etkileşime geçemediklerinden ötürü tam anlaşılmayan noktaların dersler içerisinde çözüme kavuşmadığı ve bunların öğrencilere araştırma, bulma yoluyla bir yük oluşturduklarını ifade etmişlerdir. Senkron ve asenkron derslere ek olarak bazı okullarda (Uludağ Üniversitesi) işlenmeyen ve sadece doküman paylaşımı yapılmış dersler de mevcut. Bu tarz dersleri almış olan katılımcıların belirttiklerine göre bu tür ders işlenmesinin eğitim adına bir katma değer oluşturmadığı ve öğrenciyi geliştirmeye yönelik olmadığıdır.

“Normal ders programımızda hangi gün, saat kaçta, hangi ders vardıysa bu süreçte online olarak da aynı şekilde devam etti.” (Türk Alman Üniversitesi)

“Üniversitemde online eğitim sadece bir derste verildi. Bu ders haftada 4-5 saat sistem üzerinden işlendi. Geriye kalan 8 dersin hocaları PDF atarak konuları geçiştirdiler.” (Uludağ Üniversitesi)

Uzaktan eğitimle verilen teorik dersler açısından olumsuz olarak karşımıza çıkan sorunlardan bir diğeri ise ders içeriklerinin bazılarının uzaktan eğitime adapte şekilde kurgulanmamasından bazılarının ise uzaktan eğitim sürecinde daha hızlı ya da daha az etkileşimli olmasından kaynaklı olarak süre bazında sarmal eğitimde olduğundan daha az sürmesidir.

“Ders süreleri azaldı. Normal eğitim sürecinde 3 saat aldığımız ders saati 1 saat veya 40 dk ya düştü. Bazı hocalar ise sadece Youtube linki paylaştılar.” (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

“Pek bir düzen yoktu. Dersler Teams üzerinden yapıldı. Çoğu derste yüz yüze verilmesi gereken derslere oranla daha az ders yapıldı.” (Gebze Teknik Üniversitesi)

“İşlenişteki tek nokta derslerin sınıftan değil Zoom üzerinden verilmesiydi, saat ya da içerik anlamında herhangi bir değişiklik olmadı.” (Bilkent Üniversitesi)

“Ders saatleri aynı şekilde devam etti hiç azalma ya da artma olmadı.” (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Uygulamalı Derslerin Durumu

Mühendislik gibi uygulamalı dalların en önemli noktası olan pratik ve uygulama eğitimleri geçirdiğimiz uzaktan eğitim sürecinde işlenememiştir. Öğrenci ve akademisyene ek olarak çeşitli laboratuvar ortamları ve ekipmanları gerektiren bu eğitimlerin hazırlıksız ve mecburi bir şekilde geçilmiş olan uzaktan eğitim sürecinde uygulanamamış olması doğal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. İçinde bulunduğumuz sürecin sınırlarının bilinmemesinden dolayı çoğu üniversitenin planı bu eksik kalan uygulama eğitimlerini temmuz ayında hızlandırılmış bir şekilde telafi etmek iken ancak aynı şekilde final sınavları sürecinde de olduğu gibi pandemi tedbirlerinin bilinmeyen bir tarihe kadar uzatılmasıyla 2020 yazında fiziksel eğitime dönüş mümkün olmamıştır. Bu nedenle de telafisinin yaz tatili içerisinde yapılması planlanan pratik eğitimlerin ne zaman gerçekleşeceğini veya gerçekleşmeyeceğinin belirsiz bir şekilde askıya alındığı üniversiteler tarafından duyurulmuştur.

“Uygulamalı eğitim (lab vs.) olan dersler bazı proje veya laboratuvar saatlerini yazın tamamlayacak şekilde müfredattan kaldırdı. Ancak onun yerine öğrencilere bol miktarda ödev ve benzeri görevlendirmeler verildi.” (Bilkent Üniversitesi)

“Daha teorik dersleri için uzaktan eğitimi seçerken uygulama bazlı derslerde sarmal eğitim tercih olur.” (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Katılımcılarımızın bazıları mezuniyet senelerinde olduklarından dolayı ilerleyen dönemlerde bu eksik uygulama derslerinin telafisi yapılsa dahi faydalanamayacaklarını ve bu durumun önemli alanlarda yeterli pratiğe ve tecrübeye sahip olmalarına engel olduğunu dile getirmişlerdir. Uygulama dersleriyle teorik derslerin birlikte işlenmemesinin teorik derslerin yeterince kavranmasına engel olduğunu ve bilginin nasıl kullanması gerektiğini öğrenmekte eksik kaldıklarını belirtmişlerdir.

“Normalde iki haftada bir sınav şeklinde uygulama yaptığımız bir derste hocamız bize belirli bir soru veriyordu ve biz bu soruyu laboratuvarında 40 dakika içerisinde çözmeye çalışıyorduk. Uzaktan eğitim döneminde bunun yerine hocamız ayda bir kere bir video kaydedip bizimle Youtube linki olarak paylaşmakla yetindi. Dolayısıyla doğrudan uygulama eğitimi yapamadık sadece Youtube’da olan binlerce benzer içerik gibi bunu da izledik.” (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Ders Yüğü Değişimi

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri etkileyen en önemli faktörlerden bir diğeri de ders süreleri ve bunun yanı sıra derslerin oluşturduğu yük oldu. Zaten uzun süren karantina döneminde sınıf ortamında ve arkadaşlardan uzak olmanın, sürekli aynı ortamda (evde) vakit geçirmenin ve rutinin dışına çıkmanın getirisi olan negatif faktörlere ek olarak ders düzeninin de değişmesinin eğitim kalitesini olumsuz etkilediğini ifade eden katılımcılarımız olmuştur. Uzaktan eğitim sürecinde ders saatleri ve düzenleri aynı şekilde devam eden okullar (İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi) olduğu gibi ders saatlerinde azalmaya giden okullar (Bahçeşehir Üniversitesi) ve ders düzeni değiştirerek ders saatlerinde artış yapan okullar (Galatasaray Üniversitesi, Abdullah Gül Üniversitesi) da olmuştur.

“Ders saatleri 2 katına çıktı hocalarımız yaklaşık haftada 4 saatlik videolar yüklüyor aynı zamanda örgün eğitim dönemindeki ders saatlerinde işlenen süre kadar ders işliyorlardı. Perşembe günleri hariç hafta içi her gün dersim vardı. Bazı haftalar cumartesi günleri de dersim oldu.” (Abdullah Gül Üniversitesi)

“Dersleri Adobe üzerinden işledik, haftalık gün olarak herhangi bir değişiklik olmadı ancak ders saati yarıya indirildi.” (Bahçeşehir Üniversitesi)

Ders yüğü durumunda meydana gelen bu plansız artış, öğrenciler tarafından ön görülmeden gelen fazla dersler ve ödevler aslında onların kaygı düzeylerini artırmış ve dersleri takip edebilmek adına kendilerini zorlamışlarına sebep olmuştur.

“Bu süreç içerisinde en fazla yaşadığım sorun verilen ödev, quiz, proje veya benzeri şeyleri zamanında yetiştirme baskısı idi. Okul yükleri günde 10 saatimi alıyordu.” (Abdullah Gül Üniversitesi)

“Derslerin yüz yüze eğitime göre daha uzun işlenmesi, vize haftasının kayması, ders durumlarını nasıl notlayacaklarına karar veremeyen hocaların daha fazla proje veya ödev vermesi, 1 vize yerine 2 vizenin yapılması, fiziki duruma göre daha az sınav süresi tanınması ders ve sınav yükümü artırdı.” (Galatasaray Üniversitesi)

“Genel olarak okulumdaki öğrencilerin ders yüğü epey arttı.” (Bilkent Üniversitesi)

“Ders yükünde herhangi bir değişiklik olmadı ancak ödev yüküm çok fazla arttı. Normalde ödev ve sınav tarihleri için not tutmazken bu süreçte ajanda tutmak zorunda kaldım.” (Bahçeşehir Üniversitesi)

Derstlerin Takip Edilebilirliği

Uzaktan eğitimin dersler açısından değerlendirilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise derslerin takip edilebilirliğidir. Bu durumu etkileyen çok çeşitli faktörler vardır. Bunları ev ortamında olma hali, altyapısal ve teknik imkanlar, derslere erişilebilirlik ve bireysel motivasyon olarak sıralamak mümkündür. Katılımcıların çoğunlukla belirtmiş olduğu ev ortamında olma hali derslere odaklanmanın ve dersleri takip etmenin zorlaşmasına neden olmuş ve derslerden kopmalara yol açmıştır. Ayrıca her ne kadar birkaç üniversitede dersleri kayıt üzerinden izleme fırsatı sunulsa da bazı üniversitelerde bu uygulamalar geç başlamış bazılarında ise bu imkân hiç sunulmamıştır. Derslerin uzaktan izlenmesinin mümkün olmasına rağmen bunun derse canlı katılım kadar verimli olmadığı çünkü ders anında iletişim sağlanamadığı belirtilmiştir. Ders kayıtlarını öğrencilerle paylaşmayan üniversitelerde ise öğrenciler altyapının yetersiz olması, bağlandıkları internet bağlantısının yavaş olması veya zaman zaman kopması, bağlandıkları cihazların teknik sorunları gibi nedenlerle zaman zaman dersleri takip edemediklerini hatta bazen derslere erişemediklerini dile getirmişlerdir.

“En büyük farkı sayısal derslerde gördük. Çünkü yüz yüze olduğunuzda hoca bu dersleri tahtada yazarak çizerek anlatıyordu. Onlineda böyle bir sistemi kullanmadı hiçbir hoca, daha çok pdf üzerinden anlattılar. Bu da anlamamızı zorlaştırdı.” (İstanbul Teknik Üniversitesi)

“Başta hocalarımız da sisteme yeni alıştıkları için verim düştü. Ancak daha sonrasında hocalarımız da özellikle Zoom programını kullanmaya alıştıkça verimin arttığını düşünüyorum. Örneğin bir dersimizde hocamız dersin kaydını alıp internete yüklemeye başladığında o kayda sonradan da erişme imkânımız oldu ve bunun verimi artırdığını düşünüyorum.” (Bilkent Üniversitesi)

Derslerin online olarak anlatılmasının öğrenciler tarafından dile getirilen pek çok dezavantajı (bağlantı sorunları, soru soramama vs.) olsa bile kayıtları sonradan izleyebilmek gibi bir avantajı da mevcuttur. Derslerin kayıtlarının öğrenciler ile paylaşılması öğrencilerin kaçırdıkları noktaları telafi etmeleri ödev ve sınavlara çalışırken destek almaları açısından verimli bir kaynak oluşturmuştur. Fakat bazı üniversiteler bu kayıtları eğitim döneminin sonuna kadar öğrencilerine açık tutmayı tercih ederken bazıları (İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi) bu paylaşımı belirli sürelerle sınırlandırmıştır. Kayıtları kısa sürelik dilimlerde öğrencilerle paylaşan üniversitelerden katılımcılarımız bunun tekrar etme şansını azalttığını ve süresiz paylaşımın daha verimli olduğuna dair inançlarını dile getirmişlerdir.

“Derslerin sonradan tekrar edebilmek çok faydalı oldu. Aksaklıklardan dolayı kaçırdığım veya giremediğim dersleri sınavlardan önce dinleyerek eksiklerimi kapama şansım oldu.” (Yıldız Teknik Üniversitesi)

“Online eğitim derslerin tekrar dinlenmesi ve bazı hocaların teknolojiyi kullanarak dersteki çeşitliği artırmasından dolayı yüz yüze eğitimden daha faydalı olduğü bölüm derslerim oldu. Gel gelelim yüz yüze eğitimdeki soru sorma ve hocaların bize yüz yüze eğitimde anlık olarak etkileşim yapmaları daha faydalı oluyor ikisinin de kendi içinde faydaları olduğunu düşünüyorum.” (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

“Üstelik ilk başlarda işlenen online dersler sadece 14 gün tekrar görüntülenebiliyordu, yani finalden önce hepsi silinmiş olacaktı ve tekrar etme şansımız olmayacaktı.” (İstanbul Teknik Üniversitesi)

“Bazı hocalar ders saatlerini azaltacaklarını söyleseler de böyle bir durum gerçekte yaşanmadı. Fiziki olarak sınıfta bulma süremizden daha uzun süre online dersler işledik. Haftanın 4 günü kesintisiz dersimiz mevcuttu ve sabah 9’dan akşam 6’ya kadar süren bir ders programına sahibiz. Bu da takip etmeyi zorlaştırdı”. (Galatasaray Üniversitesi)

Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair

Akademisyenlerde Değişiklik Yapılması

Bazı üniversitelerde (Karadeniz Teknik Üniversitesi) online eğitime adapte olamayan (teknolojiyle arası iyi olmayan ileri yaşta) öğretim görevlileri yerine sisteme daha hızlı adapte olan öğretim görevlilerinin dersleri devam ettirdiği dile getirilmiştir.

“Normalde profesörden aldığım dersi online sisteme geçince hocanın sistemi kullanamayacak kadar yaşlı olması nedeniyle yerini asistana bıraktı ve dönemi biz onunla tamamladık. Asistan dersi ilk kez verdiği için oldukça tecrübesizdi ve bu ders oldukça verimsiz bir şekilde geçti.” (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu

Öğrenciler için olduğu gibi akademisyenler için de yeni ve alışılmadık bir süreç olan uzaktan eğitimde derslerin nasıl işleneceği ve sistemin nasıl kullanılacağı konusunda bazı üniversitelerde (Sabahattin Zaim Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi) akademisyenlere çeşitli eğitimler verilirken bazılarında (Uludağ Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi) ise akademisyenler bunları öğrencileriyle ders esnasında tecrübe ederek keşfetmek zorunda kalmışlardır. Her ne kadar verilen eğitimler yüzde yüz faydalı olmasa da herhangi bir eğitim verilmemesi durumunda yaşanacak sorunların ve zaman kaybının önüne geçmiştir. Üniversite tarafından eğitim verilen ve verilmeyen akademisyenler süreç boyunca edindikleri deneyimler ve geliştirilen altyapılar sayesinde online eğitime daha iyi adapte olmuşlardır.

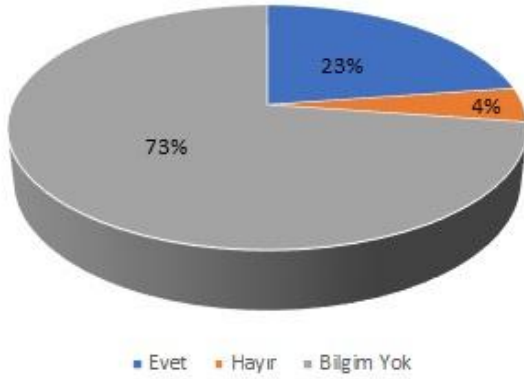
“Sınavlar anlamında tecrübe kazandı hocalar. Sınavların uygulanması, kuralların işletilmesi, çoğunlukla teknolojiyle uyumun gelişmesi (çoklu tahta kullanımı, Zoom arayüzüne alışma vs) hususlarında ciddi manada geliştirici bir dönem oldu hocalar için. Özellikle teknolojiden nispeten uzak hocalar için bir hayli öğretici olan bu dönemde bazı derslerde eğitim kalitesi yüksek olmasa da önümüzdeki dönemler adına umut vadeden gelişmeler oldu. Teknolojiyle haşır neşir olan hocaların derslerinde ise son derece verimli bir dönem olduğunu söyleyebilirim, dönem sonuna doğru da eğitim kalitesi iyice arttı.” (Bilkent Üniversitesi)

“Bu hocadan hocaya değişti. Bazı hocalar yaşlarından da dolayı nasıl başladılarsa öyle devam etti. Bazı hocalar teknolojiye de daha yatkın oldukları için gelişme gösterdiler.” (Piri Reis Üniversitesi)

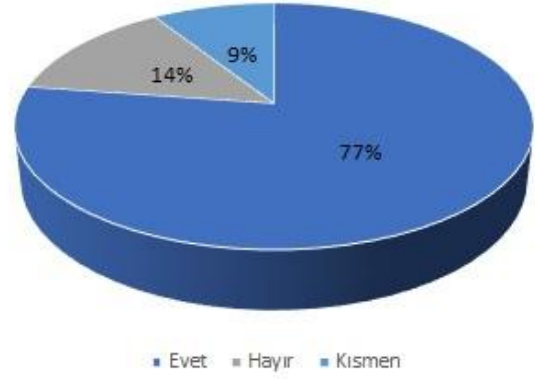
Bu adaptasyonda tek faktör eğitimler ve altyapı değildir. Aynı zamanda akademisyenlerin verimi artırmak ve uzmanlık kazanmak adına ne kadar özverili olduklarının da göz ardı edilemeyecek kadar önemli olduğu belirtilmiştir.

"Hepsi çok zorlandı, özellikle kameralarımızı açmadığımız için birçoğu kendi kendilerine konuşmanın çok zor olduğundan bahsetti. Teknolojiyle de pek barışık değil bazı hocalarımız onlar epey zorlandı." (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Akademisyenlere uzaktan eğitim süreci hakkında bir eğitim verildi mi?

Akademisyenleriniz uzaktan eğitime adapte olabildiler mi?

Teknik Etmenler

Bireysel İmkânlar

Uzaktan eğitim tecrübesi elde ettiğimiz bu dönemde katılımcılarımızın söyledikleri doğrultusunda öğrencilerin bu sisteme uyum sağlamak adına gereken temel düzeyde materyallere erişim sağlamak zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir. Sağlıklı bir uzaktan eğitim dönemi geçirebilmek adına gereken bilgisayar, internet erişimi ve ideal çalışma alanı gibi ihtiyaçlarda eksiklikler yaşandığı ve bunların bir kısmında süreç içinde iyileştirmeye gidilse dahi daha çok çalışma yapılması gerektiği aşikâr bir durumdur. Öğrencilerin bu ihtiyaçlarının giderilmesi ve teknik anlamda donanımlarının sağlanması uzaktan eğitime erişim ve katılımında onların eşit bir imkana sahip olabilmesi adına oldukça önemlidir.

"İnternet açısından bir zorluk yaşamadım ama bilgisayar açısından arkadaşımın ödünç almak zorunda kaldım." (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

"Zaman zaman internet hızı yüzünden sorunlar yaşadım. Elektriklerin gittiği bir zaman oldu." (İstanbul Teknik Üniversitesi)

"Şahsi laptopum olduğundan problem yaşamadım ancak zorluk yaşayan birçok arkadaşımız oldu." (İstanbul Teknik Üniversitesi)

"Zaman zaman internet hızı yüzünden sorunlar yaşadım. Elektriklerin gittiği bir zaman oldu. Bunlar haliyle bir stres oluşturuyor." (Piri Reis Üniversitesi)

"İnternet kopmaları gibi durumları sıklıkla yaşadım." (Galatasaray Üniversitesi)

Üniversitelerin Teknik Altyapısı

Eğitime erişimde eşitliği bozan faktörlerden birisi de üniversitelerin altyapılarıdır. Bazı üniversitelerin (Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi) halihazırda uzaktan eğitim için kullanmış oldukları bir sistemleri mevcutken bazıları bu sistemleri sıfırdan inşa etmiş diğerleriyse (Bilkent Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi) farklı sağlayıcı firmalardan satın alma yoluyla temin etmişlerdir. Hemen hemen her üniversitenin uzaktan eğitim için sunmuş olduğu bir sistem olmasına rağmen bu sistemler özellikleri bakımında farklılıklar göstermektedirler. Kullanıcı sayısını karşılayamayan, bağlantı sorunları yaşanan, derslerin verimliliği adına gereken çeşitli araçları sağlayamayan sistemlerin getirdiği teknik sorunlar ve erişilebilirlik problemleri katılımcılarımız tarafından sorun olarak dile getirilmiştir. Eksikliklerin belirlenerek sistemlerin geliştirilmesi ve öğrenci dostu sistemlerin tasarlanması devam etmesi olası olan uzaktan eğitim sürecinde ön planda olması gereken meselelerden biridir.

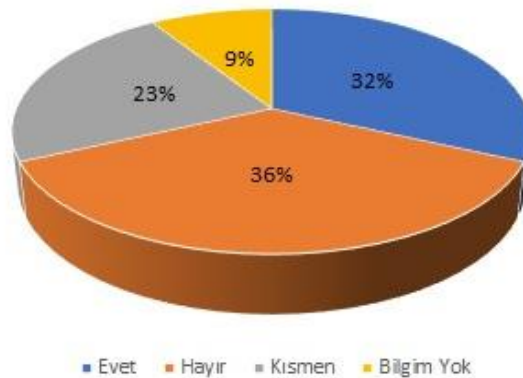
"Hatta bazı arkadaşarımdan duyduğum kadarıyla sınav esnasında kendilerinden kaynaklanmayan bir problemden dolayı sınavlarının iptal olduğunu ve telafi sınavına kaldıklarını söyleyebilirim." (Karabük Üniversitesi)

"Sistem hazır sayılırdı, okulumuzun internet bağlantısı gibi altyapı sistemleri zaten gelişmiş durumdaydı. Zoom sistemi okulun sistemine hızlı bir şekilde entegre edildi ve online sisteme geçiş hızlı bir şekilde halledildi." (Bilkent Üniversitesi)

"Online dönemi olacağı açıklandığında hazır olunmadığı düşünülüyordu. Microsoft Teams ile olan üyelik dahilinde ilerlenildi." (Galatasaray Üniversitesi)

"Henüz öğrencilere sunulmamış ancak geliştirilmekte olan bir sistem vardı. İlk kullanmaya başladığımızda bazı araçlar henüz hazır değildi süreç içerisinde tamamlandı. Sınavlar gibi yoğun dönemler haricinde çok fazla teknik aksaklık yaşamadık." (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Üniversitenizin dijital dönüşüm gerçekleştirdiğini düşünüyor musunuz?

İdari Etmenler

Yükseköğretim Kurulu

Kuşkusuz üniversitelerin sadece pandemi sürecinde değil genel olarak aldığı kararlarda en etkili kurumlardan birisi de YÖK'tür. Vakıf veya devlet fark etmeksizin tüm üniversitelerin bağlı olduğu bu kurum pandemiye dair ilk kararını üniversitelerde sarmal eğitime üç hafta ara verilmesi olarak almıştır. Ardından ilerleyen süreçlerde eğitim döneminin tamamen uzaktan devam edeceğini duyurmuş ve final sınavlarına dair bazı yeni düzenlemeler getirmiştir. Üniversitelerin çoğu da iç yönetmeliklerini hazırlarken YÖK tarafından açıklanan bu tavsiye kararlarını göz önünde bulundurmuştur. Buna rağmen bazı katılımcılarımız tarafından YÖK tarafından tavsiye edilen ve üniversitelerin uygulamaya koyduğu kararlar yetersiz veya etkisiz olarak tanımlanmıştır.

"Benim okulumun online eğitime geçiş imkanları üst seviyede olduğu için hızlı bir geçiş sağlandı. Ancak YÖK'ün devlet okullarının imkanlarını göz önünde bulundurduğunu düşünmüyorum. Bazı devlet okullarındaki arkadaşlarım derslerinin yeni başlayabildiğini söylüyorlar, onların yerinde olup Temmuz sıcağında online ders dinlemek istemezdim." (Bilkent Üniversitesi)

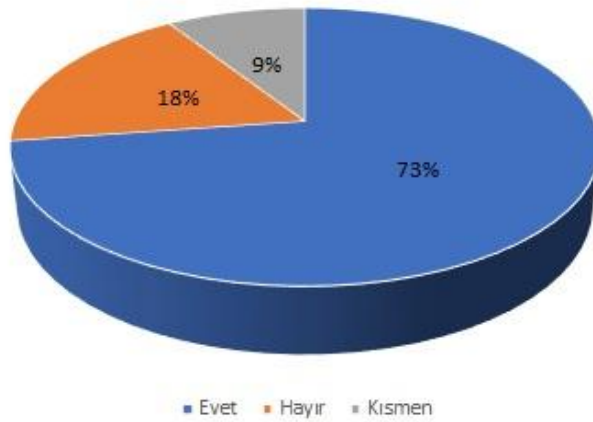
"YÖK öğrenci odaklı olmak için çabalıyor ama bence başaramıyor." (Türk Alman Üniversitesi)

"YÖK kararlarını takip ettiğini düşünen üniversitemizin uygulamaları YÖK'ten geliyorsa, hayır öğrenci odaklı olduklarını düşünmüyorum." (İstanbul Teknik Üniversitesi)

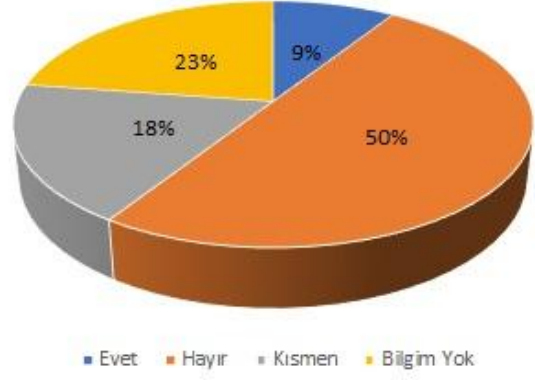
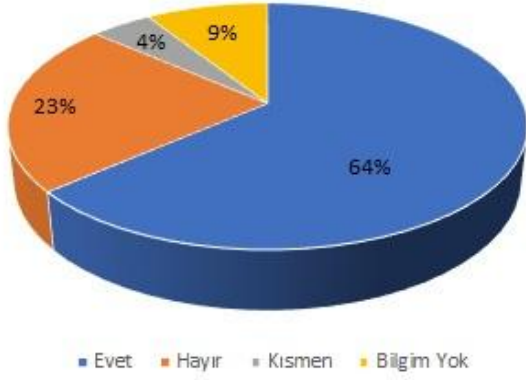
"Bu süreçte tatil kararının verilmesi ve bundan dönem ortasında geri dönülmemesi gibi hususlarda verilmesi gereken kararları vererek toplum sağlığına yönelik yanlış bir adım atılmamasını olumlu karşıladım. Sonrasında öğretim yöntemi ve araçlarını, genel eğitim takvimini üniversitelerin kendi inisiyatiflerine bırakmasını da aynı şekilde destekliyorum." (Bilkent Üniversitesi)

"Hayır düşünmüyorum ama YÖK'ün üniversitemin online eğitim kısmına bir etkisi olmadı." (Abdullah Gül Üniversitesi)

YÖK'ün uygulamalarını takip edebildiniz mi?

YÖK'ün aldığı kararlar ile üniversitenizin kararları örtüştü mü? YÖK'ün kararlarının öğrenci dostu olduğunu düşünüyor musunuz?

Diğer

İletişim Sorunları

Bu süreçte fiziki olarak bir arada olma imkanının olmadığı ve sorunlar için klasik iletişim kanallarının işletilemediği göz önüne alındığında yeni iletişim kanalları açmak ve bunları aktif olarak kullanmak oldukça önem kazanmıştır. Bu nedenle uzaktan eğitim döneminde akademisyen-öğrenci, yönetim-akademisyen, öğrenci işleri-öğrenci iletişimi için daha efektif ve uygulanabilir yöntemler bulunması gerektiği belirtilmiştir. Bu süreçte bazı okullarda yönetim ile akademisyenler arası iletişimin sağlıklı gerçekleşmediği ve akademisyenlerin de süreç konusunda yeteri kadar bilgilendirilmedikleri yine katılımcılarca ifade edilmiştir.

"Hocaların çoğu da neyi nasıl yapacağını bilmiyordu. İki taraf için de stresli olduğunu düşünüyorum."
(İstanbul Teknik Üniversitesi)

Akademisyenlerin öğrencilere karşı kayıtsız kaldıkları ve yeterince bilgilendirme yapmadıkları, öğrencilerin soru ve sorunlarına yanıt/çözüm bulamadıkları da bir sorun olarak dile getirilmiştir.

"Bazı hocalar son zamanlarda kayıt almayacaklarını dile getirdiler. Bu durum dışında birçok karar uygulandı. Zaten yönetimdeki hocaların çoğu ders hocalarım olduğu için kararların ve işleyişin örtüşme oranı yüksekti."
(Galatasaray Üniversitesi)

"Beni kişisel olarak strese sokan, hocaların genel vurdumduymaz tavırları, maillere geç, ters ya da daha kötüsü hiç cevap vermemeleri."
(İstanbul Teknik Üniversitesi)

SAĞLIK EĞİTİMİ ALANINDA GENEL DURUM

Raporun bu kısmında başta tıp eğitimi olmak üzere sağlık bilimleri alanında yapılan eğitimlerin örgün öğretimde hangi süreçler ve mantık üzerinden işlendiği, ardından da pandemi süreciyle beraber uygulanmasına tanıklık ettiğimiz uzaktan eğitimin bu sahada nasıl bir yol ve yöntem izlediği görülecektir. Sonrasında ise olası uzaktan eğitim denemelerinde bu süreç zarfında elde edilmiş tecrübelerin ve deneyimlerin nasıl işlenebileceği ve kullanılabilceği incelenecektir.

Tarihin her devrinde tıp uygulayıcılarının şifa dağıtımıyla özdeşleştirildiği ve buna bağlı olarak toplumlar bazında ciddi bir saygınlık duyulduğu aşikardır. Halihazırdaki tıp, birikimi yaklaşık 12 bin yıl olduğu iddia edilen bir zaman dilimi üzerine inşa edilmiş ve bu zaman diliminde halk içi geleneksel uygulamalar, antik dönemlere dayanan felsefi yorumlamalar ilerleyen süreçte bilim vasıtasıyla ispata dayalı modern yönelimler sağlık bilimlerinin besleyici kaynakları olmuştur. Dolayısıyla verilen eğitim yerel bazlı olduğu kadar evrensel bir temeli de yansıtmaktadır. Bunun en büyük kanıtlarından birisiyse herhangi bir doktorun dünyanın neresinde olursa olsun Latince temelli tıp terimleriyle bir zorluk çekmeden sağlık üzerine bilgi aktarımı ve yorumlama sağlayabilmesidir. Şifacılık olarak adlandırılan kültürde de modern tıp literatüründe de tıbbın aslında en temelde bir usta-çırak ilişkisine dayandığı, aynı zamanda bir uygulayıcı olan hekimin öğreticilik misyonuyla beraber çıraklarına bilgi birikimini de aktardığı süregelen evrensel bir usuldür. Tıp bilgi birikiminin uygulamadan farklı olarak herhangi bir bölgesel kültüre dayanmadığının en büyük ispatlarından birisiyse orta çağda İran bölgesinde yaşamış İbn-i Sina'nın gerek anatomik gerek hastalıklara dair yorumlama üzerine eserlerinin hem o dönem orta çağ Avrupa'sında hem de modern tıp literatüründe yer verilmiş olmasıdır. Yine günümüzdeki ilk üç yıl ve son üç yıl olmak üzere ayrılan temel bilimler ve klinik bilimlerinde temelini oluşturmaktadır.

Sağlık bilimleri eğitimleri günümüz dünyasında kaliteli ve özverisi yüksek insan gücüne gereksinen, maliyetli, emek harcama konusunda oldukça yoğun ve zor bir eğitim dalı olarak durmaktadır. Aynı zamanda sağlık bilimleri konusunda gelen öğrenciler ve onları yetiştirecek olan akademik personelin düzeyi oldukça önem arz etmektedir. Buna ek olarak kullanılan donanımsal malzemeler ve eğitim materyalleri oldukça pahalı olduğundan ötürü bu alanda yapılan yatırımlar oldukça önem arz etmektedir.

Sağlık bilimleri arasında özellikle tıp eğitimi oldukça güncel bir şekilde aktarıldığından ötürü sık sık yenilenmektedir. Ancak temel mantık açısından üç tür eğitim şekli hâkim olmaya devam etmektedir. Bunlar; klasik, entegre ve aktif eğitim metodu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de tıp eğitimi konusunda ilk üç sene özelinde üniversiteler arasında klasik metot ile entegre metodu uygulamada farklılıklar gözlemlense dahi son üç senelik periyotta tüm üniversitelerde öğrencinin aktif olarak katılım göstermesiyle benzer bir sistem uygulanmaktadır. Buna ek olarak Türkiye'de uygulanan tıp eğitiminde tüm üniversitelerde benzeşen kapsayıcı çekirdek bir müfredat uygulanmaktadır. Ve bu eğitim sistemi uygulandığı zamanlardan beri belirli bir standarda ulaşmıştır. Ancak tıp

eğitimimizde dikkat edilmesi gereken bir husus da tıp fakültelerinde ki eğitim, araştırma ve hizmet misyonları arasında ki dengeli dağılımdır. Bu bazı durumlarda ve zamanlarda hizmet lehine kayarak tıp eğitimini ikinci plana düşürerek kalitesini azaltmaktadır.

Ülkemizde ki sağlık eğitimi de yine bu evrensel tıp usulünden faydalanmak suretiyle halen günümüzde ilk üç seneyi temel bilimlerin öğretilmesine ikinci üç yıllık döneminde ise bunların hasta özelinde aktarımına dayanmaktadır. İkinci kısımda en basit örneğiyle doktorların 'hasta vizitleri' sırasında öğrencilerle birlikte bir usta çırak ilişkisi kurarak aktarımı orada yapması bu durumun ispatlarından biridir. İlk kısımdaysa temel teorik bilgilerin verilmesi esnasında dahi sadece kitaba ve görsele dayalı bilgi aktarımı olmayıp laboratuvar ortamlarında belirli deneyler ve incelemelerle bilginin kuvvetlenmesi ve özümsemesi amaçlanmaktadır. Tıp eğitimi alanında ülkemizde aslında kabul görmüş olan eğitim felsefesi öğrencinin aktif katılımını önceleyen ve öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmesini hedefleyip, onlara özgüven kazandırmayı amaçlayan bir metot olmasına karşın uygulama sırasında tam olarak böyle gerçekleşemediği durumlar da oldukça mevcuttur. Tıp eğitimi özelinde bunu engelleyen asıl sorunlardan birisi halen ezberci dayalı bir metodolojinin kullanılıyor olmasıdır. Aslında tıp eğitimi en temelinde ciddi bir bilgi aktarımına dayalı olarak görülse dahi bu bilginin hasta özelinde muhakemeden geçirilerek somut olaya indirgenmesi ve hastaya en uygun tedavi yönteminin saptanması meselenin salt bilgiden ibaret olmadığını ve yorum kabiliyetiyle bu bilgiyi kullanmaya dayalı olduğunu göstermektedir. Sonuçta hastalık değil hasta vardır prensibi bu eğitim felsefesini özetlemektedir.

Hatta tıp eğitiminin bu geniş diyalektik süreci uzmanlaşmak için yeterli görülmemiş ki bir de bunun üzerine en az beş yıllık uzmanlık sahaları tesis edilmiştir. Uzmanlık sahalarında tıp doktorları ihtisaslaştıkları alanda daha da derine inmek suretiyle o genel çerçevenin yanında bir de detaya hâkim olmak durumundadırlar. Türkiye'de uzmanlık eğitimine geçiş ve bu eğitimin pandemi sürecinde nasıl etkilendiği raporun ilerleyen kısımlarında ele alınacaktır.

Pandemi süreciyle birlikte uygulanmaya başlanan uzaktan eğitim sürecinde özellikle tıp eğitimi başta olmak üzere sağlık bilimleri konusunda verilen eğitimlerde ciddi yer tutan uygulamaya dayalı laboratuvar dersleri ve stajyerler için hayati öneme sahip hasta başı dersleri ciddi sekteye uğramıştır. Bunun en büyük yansıması olarak uygulama üzerinden deneyimler elde ederek öğrenmeye dayalı bu eğitim alanında yer alan öğrencilerin bu dönem gördükleri konular özelinde boşluklar hissetmesi olarak raporumuzda yer alacaktır. Bu duruma ek olarak uzaktan eğitim sürecinde tıp eğitiminde bilgiyi ölçmek amacıyla yapılan sınavların metodolojisinin uzaktan eğitim sürecine adapte edilmesinde zorluklar yaşanmasıyla kimi üniversitelerde amacını yerine getiremeyen sınavlar gözlemlenmişken kimi üniversitelerde ise amacını aşan ve öğrencileri çok zorlayan metotların uygulanmasına tanıklık edilmiştir. Tüm bu durumları raporumuzun sağlık bilimleri başlığı altında beş alt başlık özelinde (Dersler, Sınavlar, Akademisyenler, Teknik Donanımsal Konular ve İdari Etmenler) olarak incelenecek ve üniversite bazlı deneyimlerden bahsedilecektir.

Çalışmaya Katılan Sağlık Fakülteleri

- Acıbadem Üniversitesi
- Adnan Menderes Üniversitesi
- Ahi Evran Üniversitesi
- Bezmialem Üniversitesi
- Çukurova Üniversitesi
- Ege Üniversitesi
- Erciyes Üniversitesi
- Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
- Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi
- Fırat Üniversitesi
- Hacettepe Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi (Cerrahpaşa)
- İstanbul Üniversitesi (Çapa)
- Kafkas Üniversitesi
- Kâtip Çelebi Üniversitesi
- Marmara Üniversitesi
- Medeniyet Üniversitesi
- Medipol Üniversitesi
- Mersin Üniversitesi
- Ordu Üniversitesi

Sınavlar

Sınav Sistemlerinde Değişiklikler

Sağlık bilimleri arasından tıp alanında eğitim alan katılımcıların belirttikleri ortak nokta sarmal eğitimde hem teorik hem de pratik sınavların varlığıdır. Teorik sınavlar birçok fakültede kurul/komite sistemiyle gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra uygulanan diğer sınav sistemi de pratik sınavlardır. Pratik sınavlar ağırlıklı olarak son üç yılda ki eğitimde olmasına karşın bazı fakültelerde ilk üç sene içerisinde de uygulanabilmektedir. Bu sınavlar metodolojik açıdan çoktan seçmeli soru tipleriyle oluşturulurken bu uzaktan eğitim döneminde bazı fakülteler ödev yoluyla notlandırma yapmayı (Ege Üniversitesi, Marmara Üniversitesi), bazılarıysa sözlü sınav uygulayarak (İstanbul Medeniyet Üniversitesi) notlandırma yapmayı tercih etmişlerdir. Bunlara ek olarak çoktan seçmeli olarak sınav yapmaya devam eden fakültelerde mevcuttur. (Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi) Ek olarak katılımcılarımızın belirttiği üzere sınav sisteminde sınav güvenliğini artırmaya yönelik bazı değişiklikler de yapılmıştır. Bunlar arasında klasik sınava dönerek (İstanbul Üniversitesi) notlandırma yapan fakülteler de vardır. Ancak bu fakültelerde okuyan katılımcıların belirttikleri üzere bu değişiklikler hem tıp eğitiminin notlandırmasında belirli sorunlara yol açmış hem de ilk kez uygulanması sebebiyle öğrencileri strese sokarak zorluk yaşatan bir durum haline gelmiştir.

"Normalde çoktan seçmeli olan finalimiz klasik sınava dönüştürüldü bu alışık olmadığımız bir sistem olduğu için kaygı yaşadığımı söyleyebilirim. Tıp için klasik sınavlarda süre daha fazla olmalıydı bunu pek göz önüne almamışlardı ama bunun sebebinin sınav güvenliği endişesi olduğunu düşünüyorum." (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

"Online olarak üniversitemizin sisteminden çoktan seçmeli şekilde yapıldı. Olumsuz olarak internette ve sistemde sıkıntılar oldu. Sonradan düzeltile bile zaman kaybı oldu. Bence olumlu bir tarafı yoktu." (Kâtip Çelebi Üniversitesi)

Bu tarz soru sorma değişikliklerinin bir diğer etkisinin ise akademisyenler üzerinde geręekleştirdiğini yine mülakata katılan katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Uzun süreler boyunca aynı formatta sorular sorarak değerlendirme yapmaya alışmış olan akademisyenler için yeni soru tarzları denemek, bu sorular üzerinden değerlendirme yapmak ve ölçücülüğü korumaya çalışmak yeni bir deneyimdi.

“Bir kolaylaşmadan ziyade daha önemli yerlerin göz ardı edildiğini fark ettim sorularda, bence bunun sebebi hem soru sayısının azalması hem de hocaların da pek alışık olmadığı bir sınav yapısına geçti.” (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

Sınavların Amacından Sapması ve Sonuçları

Uzaktan eğitim sürecinde olası kopya ihtimalinin doğması nedeniyle akademisyenlerin sınav hazırlama motivasyonlarında oluşan ‘kopya çekilemeyecek sınav hazırlama’ durumundan bahseden katılımcılar bunun normalden daha zor ve uğraştırıcı sorular hazırlanmasına neden olduğunu belirtmiştir. Bu şekilde oluşan bir zorluğun bir önlemden çok sınavın amacının sapmasına yol açtığı yine mülakatımıza katılan katılımcılarımız tarafından ifade edilmiştir. Kendi okullarının yapmış olduğu sınavların ölçücü olmadığını düşünen (Ege Üniversitesi, Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi) fakültelerin yanı sıra öğrencilerin geçme ve kalma durumlarına da etki ettiğini düşünen katılımcılar olmuştur.

“Hiç geçemeyeceğini düşündüğüm kişiler geçmek bir yana iyi bir ortalamaıyla sınıfı geçebilirken kesinlikle geçebileceğini düşündüğüm çalışan emek veren arkadaşlar sınav sistemi belirsizliğinin etkisi ve sınava girdikleri ev ortamının tam olarak uygun olmaması nedeniyle geçmekte oldukça zorlandılar.” (Ahi Evran Üniversitesi)

Sınav Tarihlerinde Belirsizlik

Uzaktan eğitime zorunlu olarak geçmemiz gereken dönemin üniversitelerin çoğunda aslında sınav dönemlerine ya da sınav dönemi arifesine denk geldiği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu şekilde geręekleşen bir belirsizlik dönemi de sınav tarihlerinin ileriye sarkmasına (İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Kâtip Çelebi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi) neden olmuştur. Sınav dönemlerine bu kadar yakın bir zamanda oluşan belirsizlik halinin öğrenciler üzerinde bir baskı oluşturmuş olması ve onları kaygıya sürüklemiş olması yine belirtilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Sınav tarihleri ileri bir döneme sarksa da sınavlar toplu olarak yapıldığı için okul bitmesi gereken tarihte bitti ve bu da günlük yaşantımızı ve gelecek seneyi çok etkilemedi.” (Kâtip Çelebi Üniversitesi)

“Sınav tarihleri değişti. Tüm dersler işlendikten sonra sınavlar yapıldı. Bu sebeple sınav tarihleri ve dolısıyla dönem bitişi yaz aylarına da fazlasıyla sarkmış oldu.”
(İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

“Nisan ayına girdiğimizde ve durumun ciddiyeti ortaya çıktığında eğitimimle ilgili ciddi bir kaygıya kapıldığımı söyleyebilirim, zaman geçtikçe bu kaygı belirsizlikler sebebiyle arttı ve evde olmanın verdiği ve sosyal çevreden uzak olmanın getirdiği sıkıntılı bir ruh haline büründüğümü söyleyebilirim.” (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

Pandemi döneminin başında online eğitim altyapısı hazır olmayan üniversitelerde online eğitime geçiş süreci diğerlerine görece daha da uzun sürmüş olduğu katılımcılarımız tarafından dile getirilmiştir. Bu nedenle sarkmaların üzerine bir de sistem inşası ve onun adaptasyon süreci eklenmiştir.

“Tabii ki de oldu. Sınavımıza 1 hafta kala tatil edilmişti okul ve olması gereken sınav 2,5 ay sonra yapılabildi. Bu sarkma psikolojik ve fiziksel olarak çok zorladı.”
(Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Ek olarak normal dönem içerisinde dengeli bir şekilde dağıtılmış olan sınavlar ve sorumlu olunan alanların sınav tarihlerinin ertelenmesi nedeniyle birikmiş olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Bu süreçte ders işlenişinin devam etmesi ancak sınavların gerçekteşmemiş olması öğrencilerin sorumlu oldukları ders yüklerini arttırmış ve daha az zaman içerisinde daha çok konuya çalışmak ve bunları öğrenmek zorunda kalmış oldukları yine katılımcılarımız tarafından ifade edilmiştir.

“Stresimi yönetmekte zorlandığım anlar oldu çünkü sınavların yığılmasından dolayı az zamanda fazla konu çalışmamız gerekti. Normal dönemde pandemi dönemindeki 4,5 ayda 3 sınav yapılırken uzaktan eğitime geçilen dönemde sınavların gecikmesinden ötürü son bir ayın içerisinde tüm sınavlar yığıldı. Hocaların tavrına karşı da bir kaygım oldu bizle iletişim halinde olsalar da hocaların dediğim dedik bir sistem vardı.”
(Ahi Evran Üniversitesi)

“Çok büyük sarkmalar oldu. Normalde 26 Haziran’da bitmesi gereken okulumuz 14 Ağustos tarihinde (bütünleme tarihleri dahil) bitecek şekilde program düzenlendi. Bu da hiç tatil yapma imkânı olmadan bir sonraki döneme başlamamıza sebep olacak (Diğer dönemin 31 Ağustos’ta başlayacağı bildirildi.) şu andan bunu kestirmek güç olsa da bu durumun bizi oldukça zorlayacağını düşünüyorum. Yeterli olarak dinlenmeden başlayacağımız bir dönemde alacağımız verim de oldukça düşük olacaktır ve erken yorulmalara sebebiyet verecektir.”
(İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

“Online eğitime geçiş ve programların düzenlenmesinin genel duruma göreceli olarak kendi okulumda hızlı ilerlediğini söyleyebilirim ama sınavlar için uzun bir süre belirsizlikler sürdü (pratik sınavların durumu, ödev mi sınav mı olacağı, kaç sınav olacağı, sınavın ne tür olacağı, dahiliye sözlüsünün durumu vs.) ve bu süreç oldukça stresliydi.”
(İstanbul Üniversitesi/Çapa)

Bazı üniversitelerde ise belirsizlik durumunun çözülmesi çok daha fazla zaman aldığı (Erciyes Üniversitesi) ve bu süreçte yeterli bilgilendirme gerçekleşmediği için belirsizlik kaynaklı stresin daha da artmış olduğu katılımcılarımız tarafından dile getirilmiştir.

“Derslerin işlenmesinde dahi çok büyük belirsizlikler oldu. Dönemler arası farklar olması çok tuhaftı üst dönemlerden bazıları bunu yüz yüze eğitimle aldılar hastane özelinde. Alt dönemler uzaktan eğitimle halletti. Belirsizlik gerçek manada bir stres artırmaya neden oldu.” (Erciyes Üniversitesi)

Sınav Güvenliği

Aslında birçok okul uzaktan eğitim döneminde gerçekleşen sınav ve ölçme/değerlendirme uygulamaları için çeşitli önlemler almıştır. Bunlardan bazıları sınav anında öğrencilerin ses ve görüntülerini açması gerekliliğine (Ahi Evran Üniversitesi, Medeniyet Üniversitesi, Kâtip Çelebi Üniversitesi) bazılarıysa sınavlara gelen cevapların benzerliğini ölçmeye ve intihal olmaması gerekliliğine (İstanbul Üniversitesi/Çapa) dayalıydı. Bunların yanı sıra bazı fakülteler güvenlik önlemi kapsamında öğrencilerin sınav esnasında karşılaşmış oldukları sorulara tekrar dönmesine engel olarak (Medeniyet Üniversitesi, Kâtip Çelebi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa) oluşturulmuş bir havuzdan soruların rastgele gelmesiyle kopyaya engel olmaya çalıştığı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

“Sınavlara görüntülü ve sesli olarak 2 hocamız ile karşılıklı girdik. Alabildikleri iki önlem vardı. Birincisi soru havuzu oluşturup herkese farklı soru sorulması ikincisi de sorulara geri dönüşün engellenmesi. Fakat bu iki önlem de açıkçası pek bir işe yaramadı”.
(Kâtip Çelebi Üniversitesi)

“Aynı sınav kağıdını gönderenleri ayırt edecek bir program kullanıldığı söylendi.”
(İstanbul Üniversitesi/Çapa)

“Sınavlar hakkında görüşüm normal zamanda girdiklerimizden bariz şekilde zor oldukları. Normalde test olan ve oldukça iyi süre tanınan sınavlarımız yerini açık uçlu, yer yer zorlayan ve özellikle süre konusunda yükleme, indirme, yazma gibi kayıplar düşünülünce yetersiz bir sınava bıraktı. Bu konudan rahatsız olduğumu belirtmek istiyorum. Ancak bu süre kısıtlamasının sınav güvenliği için yapıldığı göz önüne alınırsa istemeden hak veriyorum. Yine de başka bir çözümünün daha doğru olacağını düşünüyorum.”
(İstanbul Üniversitesi/Çapa)

“Uzaktan eğitim sürecinde sözlü sınavlarımız (üroloji stajı hariç) yapılmadı. Sadece yazılı sınavlarımız gerçekleştirildi ve tek sınav üzerinden not aldık. Bu sınav okulun Mergen sistemi üzerinden gerçekleşti. Sınavlar çoktan seçmeli olarak (normalde de böyle oluyor), en az her soruya 1 dk süre verilecek şekilde yapıldı. Süre yeterli seviyede verildi fakat sorulara geri dönüş hakkı verilmemesi bizim açımızdan oldukça olumsuz bir durumdu.”
(İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

“Online eğitim sürecinde sınavlarımız yine aynı sistemde yapıldı ancak soru tarzları sınav güvenliği gerekçe gösterilerek zorlaştırıldı, boşluk doldurma, çoktan seçmeli tarzında sorular eklendi ve soru sayısı arttırıldı. Üniversitemiz tarafından sınava gireceğimiz bilgisayarların IP numaralarını alındı. Sınav güvenliğine yönelik aldıklarını düşünüyorum.”
(Ahi Evran Üniversitesi)

“Sınav güvenliğine dair ciddi önlemler alındı. Hızlı bir şekilde cevabı bulunabilecek sorular sorulmadı, sınav anında kamera açtırıldı ve ortam dinlemesi yapıldı. Aynı zamanda yüz soru olan bir sınav yirmişer soruluk beş paket halinde verilerek yirmi soruyu bitirdikten sonra diğer yirmi soruya geçince bir önceki pakete erişimimiz olmuyordu. Pandemi sürecinde yapılan online sınavlarda boşluk doldurma ve klasik soru sayısı arttırıldı. Ancak yeterli süre verildi.”
(Ahi Evran Üniversitesi)

“Sınav güvenliği konusunda yetersizlikler meydana geldi. İleride doktor olacak insanlar kopya çekerek aslında bazı dersleri geçti.” (Kafkas Üniversitesi)

“Sınav güvenliği adına alınan ciddi önlemler yoktu. Bu nedenle aslında oldukça rahattık.”
(Mersin Üniversitesi)

“Hayır herhangi bir önlem almadı. Sadece sorulara geri dönme hakkı tanınmadı.”
(İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

Sınav Yükü

Uzaktan eğitim döneminde yapılan uygulamalardan sınava yönelik olanlarda soru sayılarını artırıp süre konusunda kısıtlı davranmak (İstanbul Üniversitesi/Çapa) sınavın güvenliği adına alınmış bir önlem olarak görünse de öğrenciler açısından sınavı yetiştirmede zorluklar yaşanmasına neden olduğunu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

“Vize olmadık, sadece finallere girdik. Sorular kısa cevaplı klasik sorulardan oluşuyordu. Her soru daha alt sorulara ayrıldığı için 25 ana soru varmış gibi görünse de 90-100 soru vardı. Süre de 40 dakikaydı ve yetiştirmekte zorlandım açıkçası.”
(İstanbul Üniversitesi/Çapa)

Sınavların sarkmasından kaynaklı olarak da konuların birikmesi ve sınav yükünün artması yine katılımcılar tarafından dikkat çekilen bir diğer nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınav yükünü artıran bir diğer etmen ise çalışma esnasında hocalarla etkileşimin olmamasıdır.

“Hatta daha da zorlaştı. Ödev olmadı fakat derslerde önemli ve zor yerlerin üstünde daha çok durduğundan zorlandığımız yerlerde birebir sorma imkânımız oluyordu. Bu sistemde ise bilinmeyen büyük bir boşlukta bulduk kendimizi.”
(Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Dersler

Uygulamalı Derslerin Durumu

Pratik eğitimin pandemi döneminde verilme şekli önem arz etmektedir. Çünkü tıp eğitiminde pratik uygulamaların -kadavra incelemesi, mikroskop deneyleri, laboratuvar dersleri, hasta ile temas- teorik eğitimle bütünleşerek öğrenciye kattıkları daha önce de ifade edilmiştir. Ancak korona döneminde pratik uygulamaların yapılamamış olmasının ilk üç dönem öğrenciler açısından derslerin akılda kalıcılığını azalttığı, aynı zamanda eğitime dair motor becerilerinin -diseksiyon, mikroskop kullanma becerisi vb.- sağlanması açısından isteneni veremediği; dönem 4, 5 ve 6 öğrencileri için hasta başı sınavlar, hastane ortamının gözlenmesi ve temel tıbbi becerilerin -aşı yapma, serum/sonda vb. takma- ideal hastane ortamında gelişmemesine yol açtığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

"Fakat İTF'de hasta başı pratikleri dönem 3'te haftada minimum 2 saat olarak yapılır ve bu eğitimin online şekilde yapılması mümkün değil. Bunun dışında patoloji, mikrobiyoloji gibi lab pratikleri de yapılamadı doğal olarak. Ayrıca yine haftada 2 saat yapılan öğretim görevlisi pratikleri de yapılamadı." (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

"Fakat tıp fakültesi 4. Sınıfının müfredatının yaklaşık %50'si pratik eğitimlerden oluşmakta. Pratik eğitimleri online olarak veremedikleri için derslerin verimi düştü. Pratik eğitimlerin gelecek dönemde boş zamanlara yayılmış şekilde yapılacağı okul tarafından bize bildirildi." (İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

Uygulamalı dersler bağlamında özellikle temel tıp bilimleri laboratuvar dersleri ile desteklenmelidir. Daha çok ilk üç sene yapılan laboratuvar dersleri teorik derslerde anlatılan bilgilerin deney ortamında pekiştirilmesi amacına hizmet etmektedir. Aynı zamanda laboratuvar kullanabilme becerisi de tıp öğrencisi için önem arz etmektedir. Örneğin histoloji -doku bilimi- dersinde teorik olarak verilen bilgilerin, laboratuvar ortamında öğrencinin mikroskop kullanma becerisiyle dokuyu analiz etme yeteneğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Pandemi sürecinin de doğal etkisiyle, bu becerilerin gelişiminin sekteye uğraması öğrencinin bilginin özümsemesinde ve temel becerilerin pekiştirilmesinde sıkıntılar yaşamasına sebep olmuştur. (İstanbul Üniversitesi/Çapa, Mersin Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Medeniyet Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

"Derslerimiz gayet öğretici ve efektif ilerledi. Fakat genele baktığımız zaman tıp fakültesi özelinde hasta ile karşılaşmadığımız, hastane ortamını yaşamadığımız için hep bir kısım eksik kaldı. Hocalarımız vaka sunumlarına ağırlık vererek bunları kapatmaya çalışsa da pek başarılı olamadılar. Teorik kısımlar da bizim için değerli olsa da tıp eğitiminin ayrılmaz parçası olan pratik kısımların olmaması eğitim kalitesini ve verimini negatif etkiledi." (İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

"Derslerin işlenişi bir tıp öğrencisinin ulaşması gerektiği yetkinliğe yönelik değildi. Gelecekteki çalışma alanımızın uygulama kısmını düşündüğüm zaman stresi yönetmek hiç de kolay olmadı." (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

“Özellikle tıp fakültesi için derslerin yüz yüze yapılması gerektiğini düşünüyorum çünkü tıpta öğrenme uygulamalı pratik eğitimi ile mümkündür, uygulamalı pratik eğitimi ve laboratuvar derslerinin online olarak yapılması mümkün değildir.” (Ahi Evran Üniversitesi)

“Teorik dersler bir ev için gerekli olan malzemelerin tanıtımıdır ancak bu evin yapımı için yeterli değildir. Bu yeterliliği pratik olarak almadan o evi tamamlayamayız.” (Çukurova Üniversitesi)

“Sadece bilgi edinmek değil bir tutum geliştirmek ancak gerçek hastalarla karşılaşarak ve o yoğun hastane ortamında bulunarak kazanılabilir bence.” (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

Derslerin İşlenmemesi

Özünde yeterince ağır bir eğitim olan tıp eğitim metodunun, pandemi sürecinde yeterince sekteye uğramasının sonuçları raporun çeşitli kısımlarında ifade edilmiştir. Öğrencilerce pandemi sürecinde alınan eğitimin temel gerekliliği karşılamadığı ifade edilmişken, belli üniversitelerce sisteme yüklenen çeşitli dokümantasyonun tıp eğitiminde istenen kalitenin sağlanmasında pek tabii eksik kalacağı aşikardır. Her ne kadar somut şartlar altında sağlanan eğitim eleştirilse de temelde hoca-öğrenci ilişkisi üzerine sürecin devam etmesinin öğrencinin kaygı düzeyini yönetmesine katkı sağlayacağı açıktır. Ayrıca, hoca-öğrenci arasındaki interaktif ilişkinin sağlanamaması akademisyenin meseleye dair tecrübe ve yorumlarının da öğrenciye aktarılamamasına yol açmıştır. (Erciyes Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

“Bu süreçte ders işlenmedi ve hiç sınavım olmadı. Sınavların olmaması, stajların ilerlememesi okul uzayacak mı kaygısı oluşturdu. Dersler sisteme bir veri yüklemeye başlayacaktı ancak sonrasında bu durumdan öğrencilerin şikayetleri iptal edildi. Bunun yerine herhangi bir ders işleme olmadı. Sonrasında yazın olacak dediler ancak o da gerçekleşmedi ve bu konuda henüz bir bilgilendirme yapılmadı. Önümüzdeki seneye yığılma olacak sanırım.” (Erciyes Üniversitesi)

“Sadece sınavları online bir şekilde olduk. Ders işleme sürecinde yönetim sadece doküman yüklemekle yetinildi.” (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Ders Yüğü Miktarı

Türkiye geneli tıp eğitiminde, eğitim ağırlığının genelde benzer olduğu katılımcılarımızca ifade edilmiştir. Ancak bu süreçte belli üniversiteler bazı derslerin sayısını artırmayı tercih ederken (Ege Üniversitesi) bazı üniversitelerde ders yükünün azaltıldığı yine katılımcılar tarafından belirtilmiştir. (Medeniyet Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Mersin Üniversitesi) Bununla beraber ders yükünü azaltan üniversitelerin ödev yükünü artırma yoluna gittiği ifade edilmiştir. (Kâtip Çelebi Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi) Ders yükünün artmasıyla alakalı ise görüşmecilerimiz pandemi sürecinin başındaki belirsizlikten dolayı işlenemeyen konuların akademik takvime uyum sağlamak için telafisi adına kendilerinin yükünü artıracak programlar izlendiğini ifade etmişlerdir. (Ahi Evran Üniversitesi)

“Ders konularımızın tamamına yakını online olarak işlendi. Ama bir aylık kayıptaki derslerden dolayı çok fazla bir ders yükü oluştu ve bu derslerin işlenmesi için hafta sonlarına da ders koyuldu.”
(Ahi Evran Üniversitesi)

“Ders yükümde herhangi bir değişim olmazken ödev yüküm bir miktar arttı.”
(Kâtip Çelebi Üniversitesi)

“Bazı stajlardan ödev tarzı şeyler verdiler evet. Normalde ödev olmazdı.” (Kafkas Üniversitesi)

“Dönem dört için ders yükü tıp eğitimine yakışmayacak düzeyde azaldı.” (Kafkas Üniversitesi)
“Evet, Halk Sağlığı stajında normalde ödev verilmiyorken pandemi sürecinde olan online eğitim sürecinde ödevler verildi. Garip olan ise sınav sürecinde bu ödevler değerlendirilmedi. Ödevleri boş yere hazırladık desem yanlış bir şey demiş olmam diye düşünüyorum.” (Çukurova Üniversitesi)

Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair

Akademisyenlerde Değişiklik Yapılması

Pandemi sürecinde belirli üniversitelerdeki akademisyenlerin görev sahalarının pandemi ile mücadeleye kaydırılması dolayısıyla değiştiği tespit edilmiş. Bu nokta, tıp eğitiminde öğreticilerin hem Sağlık Bakanlığı hem de YÖK bünyesinde çalışmalarının doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun olası etkileri raporun ilerleyen kısımlarında ele alınacaktır. Değişim görülmeyen fakülteler de görülmektedir. (Ege Üniversitesi, Medeniyet Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Kâtip Çelebi Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Çapa)

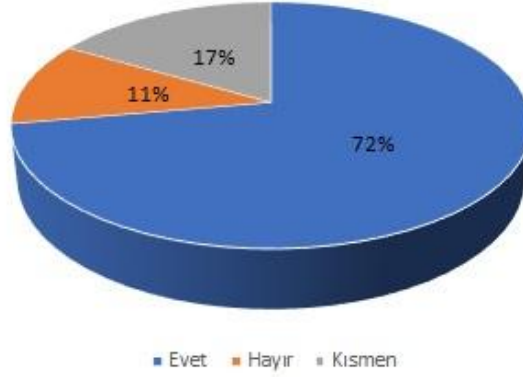
“Değişti. Çünkü birkaç hocamız Covid-19 ile mücadele kapsamında pandemi ile mücadele için görev yaptıklarından dolayı derslere giremediler. Yerlerine müsait olan başka hocalar girdi. Bu da hoca üslubu ve mizacının değişiminden dolayı derslere adaptasyonu zorlaştırdığını düşünüyorum.”
(Ahi Evran Üniversitesi)

“Uzaktan eğitim döneminde derslerimize giren hiçbir akademisyen değişmedi.” (Ege Üniversitesi)

Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu

Tıp eğitimi uygulama ağırlıklı bir eğitim türüdür. Verilen eğitimin dijital dünyaya adaptasyonunda belirli üniversitelerin öğretim üyelerine adaptasyon eğitimi verdikleri görüşmelerde dile getirilmiştir. (Ege Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Çapa, İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa) Süreç içinde katılımcılar tarafından akademisyen adaptasyonunun arttığı ve buna bağlı olarak eğitim kalitesinin yükseldiği ifade edilmiştir. (Ege Üniversitesi, Medeniyet Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Çapa, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa, Adnan Menderes Üniversitesi)

Akademisyenleriniz uzaktan eğitime adapte olabildiler mi?

"Ben birkaç toplantılarına dair haberler görmüştüm. Genel olarak herkesin üzerine düşeni yaptığından eminim. Özellikle herkesin korkup eve kapandığı dönemlerde bile toplantılar yapılıyordu." (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

"Hayır herhangi bir adaptasyon eğitimi verilmedi. Fakat online altyapısı yetersiz hocalarımız için okulda ders anlatma platformları kuruldu. İsteyen hocalarımız okula giderek oradan canlı ders yapma imkanına sahip oldu. Bu sayede okuldaki teknik görevli kişilerden de gerekli bilgileri öğrenebildiler." (İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

"Evet, ilk derslerde hocalar online eğitim sistemine bağlanmakta sıkıntılar yaşıyordu, ses ve görüntü kesintileri oluyordu. Aynı şekilde biz öğrenciler de sisteme alışana kadar sıkıntılar yaşadık. Hocalar ve biz tecrübelendikçe bu tarz sıkıntılar yaşamamaya başladık." (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

"Biz çok fazla hocadan ders alıyoruz yani mesela dahiliyenin her dersini başka hocadan alıyoruz diyebilirim bu sebeple hocadan hocaya değişti bu durum. Mesleğini ciddiye alan çoğu hoca önceden sistemi çözmeye çalıştığı için vs. uyum sağladı ama hiç uyum sağlayamayan birkaç hocaya denk geldim ve online dersleri takibi bırakmama sebep olan şeylerden birisi de buydu." (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

"Kesinlikle yaşadığımız süreç hepimize büyük tecrübe oldu. Tecrübe ve deneyim kazanmaya paralel olarak da eğitim kalitesi yükseldi. İki taraflı olarak da online sürece alıştık ve son zamanlarında çok daha fazla verim alabildik." (İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

"Başta sadece slaytları yüklemişlerdi ancak biz eksik kaldığını söyledikten sonra videolar hazırlayıp onları da sistem üzerinden bize ilettiler. Yani aşamalı olarak bir adaptasyon gerçekleşti." (Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi)

"Hocalarımız online ders anlatmaya pek alışkın olmadıkları için başlarda sorun yaşasalar da zaman içerisinde onlar da alıştı." (İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

Akademisyenlerin Odak Noktasının Değişmesi

Sağlık bilimleri alanında eğitim faaliyetlerinin eğitim, hizmet ve araştırma olmak üzere üç temel sac ayağı olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda sac ayakları arasında ki dengenin sağlanması bu alanda verilen eğitim kalitesi açısından oldukça önemli olduğu katılımcılarımız tarafından belirtilmektedir. Bazen bu odağın hizmet tarafına daha çok kayabildiği de belirtilmiştir.

Eğitimin Evrilmesi

Uzaktan eğitimin zaman içerisinde birtakım değişikliklere uğradığı yaptığımız mülakatlarda ortaya çıkmıştır. Bazı fakültelerde (Marmara Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi) ders işleniş, derslerin kayıt altına alınması ve hocaların adapte olması gibi konularda süreç içerisinde gelişmeler olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

"Süreç içinde uzaktan eğitim kendi içinde evrilmiştir. Başta hocaların yaşadığı acemilikler zamanla giderilmiştir. Zamanla uzaktan eğitime alışıldı ve eğitim kalitesi yükseldi." (Marmara Üniversitesi)

"Süreç içerisinde gelişme oldu." (Kafkas Üniversitesi)

Bunun yanı sıra bazı fakültelerde okuyan öğrenciler ise çalışmaların evrilmesinin, kalitenin yerine gelmesinin zor olduğuna dair görüşler belirtilmektedir.

"Yani açıkçası çok evrildiğini düşünmüyorum ve online eğitimde hocalar ve üniversite ne kadar tecrübelenirse tecrübelenir belirli bir kalitenin üstüne çıkabileceklerini düşünmüyorum." (Kâtip Çelebi Üniversitesi)

Teknik Etmenler

Bireysel İmkânlar

Bireysel imkanlar açısından zorluklar yaşanması bu süreç içerisinde oldukça olağan olan bir durum olarak görüşmelerde karşımıza çıkmaktadır. Bilgisayar desteğinin eksik olması, internet erişiminde kısıtlar bulunması ve öğrencilerin sistemlere dair gerekli teknik yeterliliklere sahip olamaması en sık dile getirilen noktalardandır.

"Yaşadığım zorluklar oldu tabii. En basit örnek bilgisayar olacaktır. Sadece öğrenciler için değil, ailelerimiz için de ekonomik bir kaygı oluşturan böyle olağanüstü koşullarda toplumun geniş bir kesimi için pahalı kabul edilebilecek bir aracı hemen edinmek zor olacaktı. Ancak bu konuda cep telefonunu da destekleyen bir sistemin getirilmiş olması, daha sonrasında ölçme değerlendirimin de bu şekilde gerçekleştirilmesi benim için büyük kolaylık sağladı diyebilirim. Ancak tam da şu noktada -böyle kolaylıklar zaten sağlanacakken- uzun bir süre bu stresi yaşamış olmak ve kaynak arayışına girişmek zorlayan bir etkendi diyebilirim."

(İstanbul Üniversitesi/Çapa)

Üniversitelerin Teknik Altyapısı

Okulların sınav, ders ve içerik temelli olarak kullandıkları altyapıların bir kısmı önceden hazır olan okullar olduğu gibi daha öncesinde online bir sistem kullanmayan ve buna dair bir çalışma içine ilk kez bu uzaktan eğitim denemesiyle girişmiş olan okulların da varlığından söz edebiliriz. Altyapısını süreç içerisinde inşa edilen okulların (Marmara Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi) bu zamana kadar benzer bir sistem kullanmadıklarından ötürü daha çok teknik aksaklık yaşandığı katılımcılarımız tarafından belirtilmiştir.

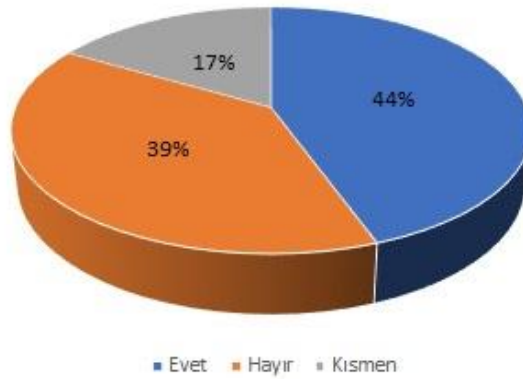
“Önceden bir altyapı yoktu süreç içerisinde sonradan inşa edildi.” (Kafkas Üniversitesi)
“Çok bir bilgim yok. Şunu belirtebilirim bu konu hakkında bu sene dönem temsilcisiydim ve dekanlıkla sürekli iletişim halindeydim. Bu süreçte hazır bir sistem olmadığını, ayarlanmaya çalışılan sistemlerin olduğunu biliyorum sadece.” (Çukurova Üniversitesi)

Bazı okulların ise daha öncesinde farklı şekillerde dahi olsa da sistemi kullanmış (Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Çapa) olduklarından ötürü daha hızlı adapte olmak için imkân edindikleri de belirtilmiştir.

“Seb adını verdikleri bir sistemimiz zaten halihazırda mevcuttu. Eskiden de bu sistem üzerinden sınavlarımız oluyorduk yani sistemi aktif olarak sınav dönemlerimizde kullanıyorduk. Bu sistemi uzaktan eğitimde de kullanmaya devam ettik.” (Mersin Üniversitesi)

“Online eğitim altyapısı tamamen hazırды. Sonradan küçük eklemeler yapılarak tam olarak hazırlanmış oldu.” (Ahi Evran Üniversitesi)

Üniversitenizin dijital dönüşüm gerçekleştirdiğini düşünüyor musunuz?

İdari Etmenler

Yükseköğretim Kurulu

YÖK kanununda ifade edildiği üzere “tüm yüksek öğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren” özerk bir kuruluştur. Sağlık eğitiminin düzenlenmesi de hiç kuşkusuz YÖK’ün yetki alanına girmektedir. Bununla beraber pandemi sürecinde Sağlık Bakanlığı’nın aldığı çeşitli kararlar da sağlık eğitimini etkilemiştir. Bu bağlamda, idari etmenlerin sağlık eğitimini nasıl etkilediği konusu mülakatlarımızda ve anketlerimizde irdelediğimiz bir konudur. YÖK’ün uygulamalarına verilen tepkiler çeşitlenmektedir: Kimi öğrenciler uygulamaları desteklemezken, kimi öğrenciler alınan kararların pratiğe dökülmesi noktasında çeşitli görüşler belirtmektedir. (Ege Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Ahi Evran Üniversitesi)

*“YÖK’ün üniversite ve öğrenci odaklı uygulamalar takip ettiğini çok düşünmüyorum.”
(Ege Üniversitesi)*

“YÖK’ün öğrenci odaklı olmaktan daha çok kendi çıkarlarını gözeterek daha defansif bir tavır takındığını düşünüyorum. Bu belirsizlik ortamında daha net ve güven veren kararlar alınması gerekirdi diye düşünüyorum.” (Kâtip Çelebi Üniversitesi)

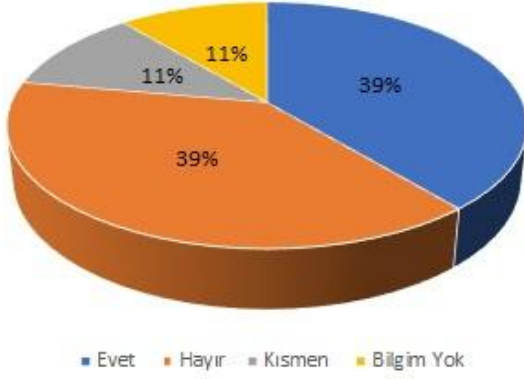
*“YÖK’ün genelgelerine bakınca evet evet aslında bunlar doğru güzel düşünülmüş diyorum. Gerçekten çok güzel hedefler konuyor, sorunlar çok daha güzel özetleniyor ancak uygulama tarzında biraz daha yenilikçi olmaları gerektiğini düşünüyorum. Bunun en temel nedeninin aradaki kuşak farkı olduğunu düşünüyorum ve öğrencilerle ufak bir iletişim kanadının alanında uzman bu kadar akademisyenin çalışmalarını daha da faydalı kılacağını düşünüyorum.”
(İstanbul Üniversitesi/Çapa)*

“Sağlık konusunda en ufak bir sorun yaşanmaması için çaba sarf edildi. Konu sağlık olunca üniversiteler ve öğrenciler ikinci plana atılmak zorunda kaldı. O yüzden alınan kararların uygulanması farklı sancılara sebep oldu. Özellikle üniversitelerin farklı imkanlara sahip olması ve uygulamalarda standardizasyon sağlanamaması birtakım sorunları meydana getirdi. Fakat yaşanan pandemi sürecini göz önüne alınca gerçekleştirilen uygulamalarda yaşanan sorunların olağan karşılanabileceğini düşünüyorum.” (İstanbul Üniversitesi/Cerrahpaşa)

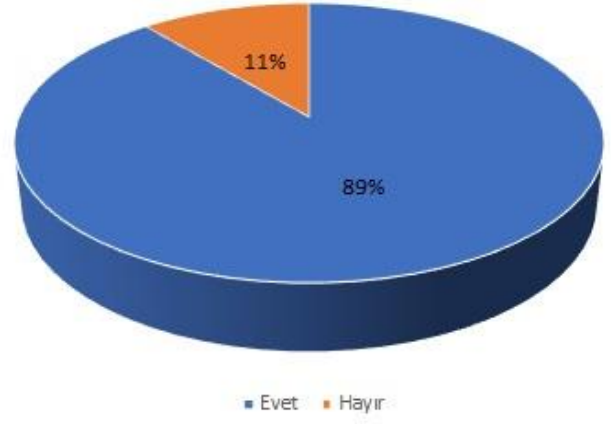
“YÖK’ün faaliyetlerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum. YÖK sadece şu şu tarihler arasının tatil olduğunu belirtti. Tıp fakülteleri bazında bir birlik oluşturduğunu düşünmüyorum. Her fakülte kendi sistemini kurdu, kimisi ödev kimisi sözlü sınav kimisi yazılı sınav kimisi kameralı veya kamerasız sistem uyguladı ve YÖK’ün üniversiteler arasında bir iş birliği yaptırabildiğini düşünmüyorum.” (Ahi Evran Üniversitesi)

“Düşünmüyorum, çok fazla üniversite var ben YÖK bu süreçte sorumluluğu tamamen üniversitelere bıraktı gibi gözüküyor.” (Çukurova Üniversitesi)

YÖK'ün kararlarının öğrenci dostu olduğunu düşünüyor musunuz?

YÖK'ün uygulamalarını takip edebildiniz mi?

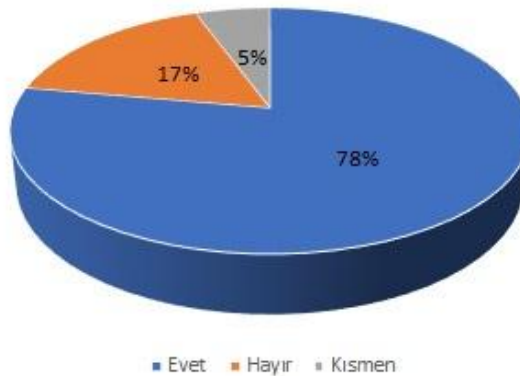
İdari Kadro ve Akademisyenler Arasındaki Uyum Sorunu

Okul yönetiminin aldığı kararların uygulanması kısmında akademisyenlere önemli bir iş düşmektedir. Bu bağlamda belli üniversitelerde akademisyenlerin üniversitelerin aldığı kararlara uyması mülakat ve anketlerimizde irdelenmiştir. (Kâtip Çelebi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi/Çapa) Alınan ve uygulanan kararların öğrencileri gözetip gözetmediği meselesi de yine katılımcılarca değerlendirmiştir. Belli üniversite öğrencileri verilen kararlardan memnunken, kararların niteliğinin geliştirilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler de vardır.

"Bir noktaya kadar örtüşmüyor keşke daha fazla örtüşmese. İstanbul Üniversitesi bu süreçte her fakültenin kendi dinamikleri olduğunu ve her eğitimin farklı dayanaklar üstünde devam ettiğini anlamamakta çok ısrarcıydı bence ve tıp ve dış fakültelerinin bunun sorunlarıyla çokça uğraştığına şahit oldum, yaşadım." (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

"Bu bekleme zamanında zaman zaman stresimi yönetmekte zorlandığım zamanlar oldu. Fakat okulumun bir tıp fakültesi hastanesi olduğunu ve bir pandemi dönemi yaşadığımızı göz önünde bulundurduğumda fakültemin tavrının öğrenci yanlısı olduğunu kesinlikle söyleyebilirim." (İstanbul Üniversitesi/Çapa)

YÖK'ün aldığı kararlar ile üniversitenizin kararları örtüştü mü?

SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ALANINDA GENEL DURUM

Sosyal bilimler, insanı ve yaşamı anlamaya yönelik ortaya çıkan bir akademik disiplinler grubudur. Bu grup tarih, felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimleri gibi disiplinleri içerisinde barındırır. Disiplinler arası çalışmaların artmasıyla birlikte sosyal bilimleri beşerî bilimlerden ayırmak kısmen zorlaşmıştır. Disiplinler arası çalışmalarla birbirinden beslenmeye başlayan bilimler, beraberinde hem sosyal bilimlerin hem de beşerî bilimlerin zenginleşmesine katkı sağlamıştır.

Sosyal bilimler insanı ve yaşamı anlamaya çalışırken bilimsel yöntemlerden faydalanır. Bilimsel yöntem, bir konuyu deney ve gözlem yoluyla kanıtlamaya çalışan ve akıl yürütmeye dayanan sistemli araştırmalar bütünüdür. Bu nedenle iyi bir sosyal bilimler öğrencisinin bilimsel yöntemin nasıl kullanıldığını bilmesi ve iyi bir akıl yürütmenin basamaklarını özümsemesi gerekmektedir.

Genel tabloda sosyal bilimlerin alt alanlarının eğitiminde benzerlikler görülmektedir. Sosyal bilimler alanında okuyan öğrenciler üniversite eğitimlerinin ilk yıllarında alanlarının genel çerçevesini anlamaya yönelik olan kuramları ve bu kuramları oluşturan bilim insanlarının nasıl akıl yürüttüklerini öğrenirler. Dünya geneline baktığımızda Türkiye'deki eğitim yöntemiyle benzerlikler görülmektedir. Kullanılan yöntem hocanın konuyla alakalı kendi hazırladığı sunusunu sözlü olarak öğrencilere anlatmasıyla gerçekleşir. Daha sonrasında vize ve final yardımıyla öğrencinin derste öğrendiği bilgi sınanır.

Genel tabloda benzerlikler görülmesine rağmen alt alanlarda bölümlerin eğitim sistemleri özelleşmiştir. Örneğin, tarih, felsefe ve sosyoloji gibi disiplinler daha çok bilginin ezberlenmesi ve sonrasında bu bilginin öğrenci tarafından analiz edilmesi şeklinde gerçekleşir. Fakat psikoloji eğitimi bu disiplinlerden farklı bir eğitim sistemine sahiptir. Doğrudan insan davranışıyla ilgilenmesinden dolayı uygulamalı eğitim, sistemde büyük pay sahibidir. İşletme ve ekonomi gibi alanlara baktığımızda ise öğrencinin mezun olduktan sonra çalışmak istediği alana göre ezberci sistem stajlarla beraber uygulamalı sisteme dönüşebilmektedir.

Sosyal bilimler eğitiminin salgın sürecindeki durumuna baktığımızda uzaktan eğitimin bu alanda hem yararı hem de zararı gözlemlenmiştir. Genel anlamda öğrencilerin en çok zorlandığı kısım sürecin belirsizliği olmuştur. Sadece öğrenciler değil, üniversiteler de altyapı yetersizliğinden dolayı sürece hazırlıksız yakalanmışlardır. Uzak eğitimin ve sınavların uygulanışına yönelik daha önceden belirlenmiş bir sistematüğün olmaması öğrencilerin, akademik personelin ve okulun bu sistemi kendi tecrübelerinden yola çıkarak düzenlemesini gerektirmiştir. Bu durum uzaktan eğitimin ilk uygulandığı günlerde öğrencileri hem salgınla hem de karamsarlık ve belirsizlikle mücadele etmek durumunda bırakmıştır. Mülakatlardan edinilen bilgilere göre hocaların ve okulun sürece karşı olan tutumları öğrenciyi de etkilemiştir. Sınav tarihlerinin sarkması, sınavların zorlaştırılması ya da ödev yükünün artması gibi unsurlar öğrencinin süreçle baş etmesini zorlaştırmıştır. Bu durumların tersinin yaşandığı okullar ve hocalarının tutumunun ılımlı olduğu öğrenciler

için süreç o kadar da zorlayıcı olmamıştır.

Salgın sürecindeki eğitimi etkileyen unsurları sadece akademik personelin ve okulların tutumu değil kişilerin bireysel problemleri de oluşturmaktadır. Mülakatlardan edinilen bilgilere göre evinde internet bağlantı hızı düşük olan veya internet bağlantısına sahip olmayan öğrenciler eğitimlerinin aksaması gibi problemler yaşamışlardır. Buna ek olarak hane halkı sayısının fazla olduğu ailelerde bilgisayar kullanımının istenilen her saatte gerçekleşmesi zorlaşmıştır.

Eğitimi etkileyen unsurlar negatiflemlerle sınırlı değildir. Sınavların salgın süreciyle beraber ödevlere evrimleşmesi özellikle sosyal bilimler alanında eğitim gören öğrenciler için araştırma yapmalarına olanak tanımıştır. Geleneksel eğitim sisteminde vize ve finallerin daha çok ezberci sisteme hizmet etmesi, alanlarına yönelik problemlerle karşılaşan öğrencilerin analiz yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olamamaktadır. Salgın sürecinde gerek kopya çekilmesini engellemek gerek sınav yapılmaya müsait altyapının bulunmaması gibi durumlar hocaları ödev vermeye yönlendirmiştir. Ödevlerin içeriği öğrencilerin araştırma yapmasına ve/veya problemi analiz etmesine yönelik olduğu için hem öğrencilerin öğrenme sürecine katkı sağlamış hem de öğrenilen bilginin uygulanmasına yardımcı olmuştur. Mülakatlardan edinilen bilgiler doğrultusunda öğrenciler uzaktan eğitimin daha konforlu fakat daha kalitesiz olduğunu söylemişlerdir. Uzaktan eğitim mekân fark etmeksizin öğrencilerin eğitime erişmesine olanak sağlıyor fakat insan olmak sosyal olmayı da beraberinde gerektiği için mülakatlarda öğrenciler uzaktan eğitim bilgi alışverişine yeterince imkân vermediğini söylemişlerdir. Online sisteminin konuların tartışılmasına imkân vermemesi ve öğrencilerin sorularını dilediği gibi akademisyene aktaramamasından dolayı ortak görüş uzaktan eğitimin eğitim kalitesini düşürdüğü yönündedir.

Salgın döneminde idari uygulamalara yönelik getirilen eleştirilerden bazıları Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 'nun aldığı kararlar ve okulun kararlarını hocaların uygulayış şeklidir. Mülakatlardan çıkarılan sonuca göre öğrencileri büyük çoğunluğu YÖK'ün aldığı kararları öğrenci merkezli bulmamıştır. Ayrıca katılımcılar, okulların uzaktan eğitim için hazırladıkları sınav ve ders işleyişine yönelik yönetmeliklerle hocaların uygulamaları arasında farklılaşmalar olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmaya Katılan Sosyal Bilimler Fakülteleri

- Bahçeşehir Üniversitesi
- Bilgi Üniversitesi
- Boğaziçi Üniversitesi
- Dokuz Eylül Üniversitesi
- Düzce Üniversitesi
- Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
- Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi
- Galatasaray Üniversitesi
- Haliç Üniversitesi
- Kocaeli Üniversitesi
- Koç Üniversitesi
- Marmara Üniversitesi
- Medipol Üniversitesi
- TOBB ETÜ
- Trakya Üniversitesi

Sınavlar

Sınav Tarihlerinde Belirsizlik

Yapılan görüşmelerde online eğitime hazırlıksız olunması, sürece geçişte yaşanan aksaklıklar, belirsizlikler ve kararların geç alınması gibi sebeplerden dolayı sınav tarihlerinde sarkmalar yaşandığı tespit edilmiştir. Online eğitim kararı alındığı sırada birçok üniversitenin vize dönemi yaklaşmakta olduğunu, sınav tarihlerinde yaşanan bu sarkmadan kaynaklı olarak öğrencilerin bir sınav döneminden sonra aralık olmadan diğer sınav dönemine girdiklerini ya da üniversitelerin kapanma tarihinin çok gecikmesi gibi sorunlar yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. (Marmara Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi)

“Normal süreçte vizeler mart sonu ve nisan başında olması gerekirken 22 Mayıs’ta başladı 2 Haziran’da bitti. Finaller ise hemen 20 gün sonra 22 Haziran’da başladı. Sınavlardan sonra stresimiz bitmedi, dinlenmeden finallere çalışmaya başlamak zorunda kaldık.”
(Marmara Üniversitesi)

“Normal süreçte 8 Haziran’da okulun tamamen bitmesi gerekiyordu. 22 Haziran’da finaller açıklanacak. 4 Ağustos’ta bütünleme dönemi başlayacak.” (Trakya Üniversitesi)

Sınavların Amacından Sapması ve Sonuçları

Sınav güvenliğini sağlamaya çalışılırken yapılan bazı uygulamaların öğrencileri çok zorladığı, aşırılığa kaçıldığı ve sınavın amacının dışına çıktığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. (Kocaeli Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Trakya Üniversitesi)

“Eğitim ve Araştırma Yöntemleri dersinin vize sınavı çoktan seçmeli test şeklindeydi. Hocamız final zamanında bir açıklama yaptı. Vize sınavında bir öğrenci sınavı 2 dk da yapmış ve yüksek not almış. Kopya çekti diye final sınavında hoca bir ödev verdi. Ödevi yapmak ve yüklemek için 1 saat süre verdi sadece. Ve 1 saatte o ödevi yapmamızın mümkün olmadığı bir ödevdi.”
(Kocaeli Üniversitesi)

“İnsan Kaynakları diye bir dersimiz vardı. Normal dönemde çok yumuşak işliyordu. Bu online eğitime geçince 8-9 tane ödev vermeye başladı. Final için verdiği ödev de bitirme tezi ayarında zor bir ödevdi.” (Trakya Üniversitesi)

Sınav Güvenliği

Uzaktan eğitim döneminde üniversiteler sınav güvenliğini sağlamak için çeşitli uygulamalara başvurular. Online sınav yapan bazı üniversitelerin, öğrencilerinden sınavlarda kameralarını açık tutmalarını talep ettiği katılımcılarımız tarafından dile getirilmiştir. (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi)

Bazı üniversitelerde ise sınavların kayıt altına alındığı ve canlı bağlantılara dersin hocasıyla beraber asistanlarının da katıldığı mülakatlarda dile getirilmiştir. (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi) Yine online sınav yapan üniversitelerden bazıları soru havuzu oluşturarak ve bu havuzdan öğrencilere farklı sorular sorarak sınav güvenliğini sağlamaya çalışmıştır. (Kocaeli Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi) Bazı üniversiteler ise soru tarzlarını ve zorluk derecelerini değiştirmeyi tercih etmişlerdir. Normal dönemde sordukları sorulara nazaran daha zor ve yoruma dayanan sorular sorup süreyi de kısıtlı tutmuşlardır. Öğrencilerin benzer cevaplar vermesi durumunda da benzer cevaplara kopya muamelesi yapmışlardır. (Bilgi Üniversitesi)

Online sınav yapmak yerine ödev vermeyi tercih eden üniversitelerin ise güvenliği sağlamak için intihal sistemleri kullandığı belirtilmiştir. Sisteme yakalanan öğrencilere uyarı verildiği dile getirilmiştir. (Dokuz Eylül Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi)

Uzaktan eğitim döneminin bir kısmında veya tamamında sınav güvenliğine yönelik önlem almayan üniversiteler de olmuştur. (Boğaziçi Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Medipol Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi) Yapılan görüşmelerde sınav güvenliğine dair herhangi bir önlem alınmamasından dolayı kaygı yaşayan öğrencilerin olduğu tespit edilmiştir. Özellikle çan sistemi olan üniversitelerdeki öğrenciler çalışmasının karşılığını alamayacağı yönünde endişelendiğini ifade etmiştir. (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

"Online sistemin getirdiği kopya olayı yüzünden çok kaygılandım. Çalıştığım da hakkımın korunmaması konusunda endişelendim. Ben bu dönemde yapılan sınavların hakkaniyetle bilgi ölçtüğünü düşünmüyorum. Sınavlar başta biraz özensizdi bence. Final sınavında daha dikkatli oldular ama öncesinde yapılan kısa sınavlar ve vizeler özensizdi. Finaldeki özen daha önce sağlanabilseydi daha ciddi bir çalışma yapardık dönem boyunca. Sınavın amacı da öğrenciyi hızlıca dersten geçirmektir bence." (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Dersler

Ders Sürelerindeki Değişim

Uzaktan eğitime geçildikten sonra bazı üniversitelerin normal dönemdeki ders programlarını koruduğu ve aynı şekilde online platformlardan dersleri işlemeye devam ettikleri mülakatlarda belirtilmiştir. (Boğaziçi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Medipol Üniversitesi) Bazı üniversitelerde ise ders sayısında azalma olduğu örneğin normal dönemde haftada 3 saat ders işlenirken bu dönemde 1 saate düşürüldüğü dile getirilmiştir. (Düzce Üniversitesi, Haliç Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi) Ders işleme yöntemi hocanın inisiyatifinde olan üniversitelerde dersten derse farklı yöntemler uygulandığı, bazı derslerin canlı yapıldığı bazı derslerin ise asenkron işlendiği, bazı akademisyenlerin ise

hiç ders anlatmayıp sisteme dersin dokümanını yüklemekle yetindiği (Boğaziçi Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi) belirtilmiştir.

“Bu dönemde bazı hocalarımız ders işlerken bazıları işlemedi belge yüklemekle yetindiler. Ders işleyen hocalar normal dönemdeki ders programını devam ettirdiler ama bizim durumumuza göre erken bıraktıkları da oldu.” (Erzincan Üniversitesi)

“Siyaset bilgisi hocamız canlı ders yapmak yerine direkt notları paylaştı. Bence efektif bir yöntem değildi. Çünkü ders anlatan birisi olmadığında ve dersler Fransızca işlendiğinden sadece okuyarak anlaşılabilir.” (Galatasaray Üniversitesi)

Ders Yüğü Miktarı

Uzaktan eğitime geçiş ile birlikte bazı üniversitelerin ders ve ödev yüklerinde de değişimler meydana gelmiştir. Bazı üniversitelerin ders yükleri artmış, bazı üniversitelerin ise ders yükleriyle birlikte ödev yükleri de arttığı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bunların yanı sıra bu yükler sarmal eğitimde aynı kaldı diyen katılımcılar da olmuştur. Ders yükünde ki artışın en temel sebebi olarak hocaların uzaktan eğitimde soru alma konusunda sisteme tam adapte olamadıklarından ötürü eksik kaldıklarını bunun da hocaların çok seri bir anlatıya geçmelerine neden olduğunu belirten katılımcılar olmuştur. Buna ek olarak ödev yükü ise öğrencilerin materyallerini artırarak onları notlayabilecek daha fazla alan yaratma amacıyla yapılmıştır.

“Dersler için kesinlikle ödev yükü çok fazla arttı, hiç bu kadar ödev yapmamıştık. Ödev yükü de stres yükü de çok arttı.” (Bahçeşehir Üniversitesi)

“Uzaktan eğitim döneminde vize ve finallerimiz ödev verilerek yapıldı. Ödev veriliyor ve 24 saat içinde sisteme yüklememiz gerekiyordu. Bundan dolayı ödev verilene kadar neye çalışmamız gerektiğini bilmiyorduk. Konu gelince hızlı bir şekilde araştırıp, anlayıp, yorumlayıp ödevi yapmamız gerekiyordu. Bu yüzden çok yorucu oldu.” (Marmara Üniversitesi)

“Uzaktan eğitim döneminde vize ve finallerimiz ödev verilerek yapıldı. Ödev veriliyor ve 24 saat içinde sisteme yüklememiz gerekiyordu. Bundan dolayı ödev verilene kadar neye çalışmamız gerektiğini bilmiyorduk. Konu gelince hızlı bir şekilde araştırıp, anlayıp, yorumlayıp ödevi yapmamız gerekiyordu. Bu yüzden çok yorucu oldu.” (Marmara Üniversitesi)

“Bölümümüzün dönem başına düşen ders sayısı fazla olduğu için, bu süreçte en çok ek ödev ve sunum yetiştirme konusunda zorlandık. Sarmal eğitime göre çok daha fazla yükümüz vardı.” (Dokuz Eylül Üniversitesi)

“Kesinlikle fazlasıyla arttı. Geçen dönem 11 ders aldım bu dönem 5 ders aldım bir tanesi tez olmasına rağmen eskiyle kıyaslanamayacak kadar çok ödevim oldu.” (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

“Bir hocamız normal sürede daha uzun sürede anlatması gereken konuları kısa bir zaman dilimi içinde bizi sorumlu tuttu. Dahası kendisi anlatmadı. Sadece sisteme doküman yükledi. Bizden de bu kısa sürede hepsinin özetini çıkartıp kendisine göndermemizi istedi.”
(Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)

Kalite ve Konfor Bakımından Değerlendirme

Katılımcılarımızın belirttikleri noktalardan birisi de aslında uzaktan eğitimin oldukça konforlu oluşuydu. Ancak burada konforlu olmasının kaliteli olmasıyla bağlantısı olmadığı gibi kalite açısından normal eğitimden kötü olduğunu düşünen katılımcılar da oldu.

“Benim bölümünden kaynaklı grup çalışması gerektiren derslerim vardı online geçince o ortam kayboldu zaten. Ders de kaçırdığım için (internetten dolayı) sonrasında onlar ilerlemiş olduğu için dahil olamadım. Zaten bilgisayar başında ders dinlemek sıkıntı, internet kötü olduğunda dersten attığı çok oldu. Bunlardan dolayı uzaktan eğitim kalite konusunda sınıfta kaldı bence.”
(Kocaeli Üniversitesi)

“Ders programı korundu. Hocalarımız sorun yaşamadığı sürece ek dersler konmadı ama fiziki olarak üç saatlik derslere odaklanmak sorun olmuyorsa online da bilgisayara uzun süre bakmak baş ağrıtıyor, hocanın çocukları varsa bu sorun oluyor, hocanın interneti sorunlu olabiliyor. Hem hocaların hem de bizim odaklanmamız sorun oluyor. Bazı hocalarımız kameralarını bile açmadı. Orada odaklanmak çok çok daha zor oldu. Radyo dinler gibi arkadan bir ses geliyor ve sen derste kalmaya çalışıyorsun.” (Galatasaray Üniversitesi)

“Online eğitim daha konforluydu tabi ki. Ama eğitim kalitesi, derste konsantrasyon süresi, derse katılım oranı azaldı.”
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

“Eğitim kalitesinin arttığını ve uzaktan eğitimin evrildiğini düşünmüyorum. Kaldı ki uzaktan eğitim ve kullanılacak uygulamanın genel olarak hocalar tarafından bir ön çalışmayla incelendiğini de düşünmüyorum, dolayısıyla bu imkanın hakkını verdiklerine inanmıyorum.”
(Galatasaray Üniversitesi)

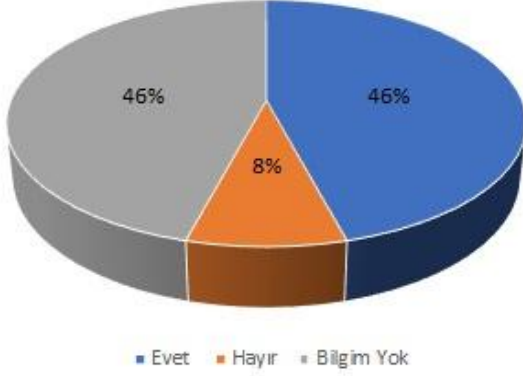
Uzaktan Eğitim Sürecinde Akademiye Dair

Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Adaptasyonu

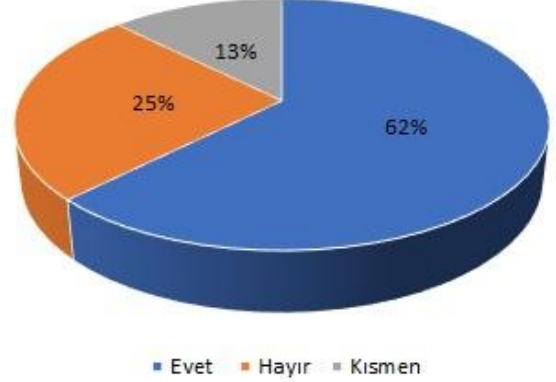
Pandemi süreci, öncesinde daha çok ders işlenişine yardımcı olarak görülen teknolojik imkanları eğitimin sürdürülebilmesinin ana kaynağı statüsüne taşıdığı, bu ani gelişen durum karşısında üniversite yönetimleri gibi akademisyenler de bazı uygulamalarla ilk defa karşılaştığı görüşmelerde dile getirilmiştir. Yaşanılan değişiklik ders içeriklerinin ve kurgularının değişmesine yol açmıştır. Dolayısıyla akademisyenlerin görüntülü konuşma uygulamalarını kullanma yetkinliği ders kalitesini etkileyen faktörler arasında yer almaya başlamıştır. Bazı üniversitelerde akademisyenlere uygulamaların daha etkin kullanılabilmesine yönelik eğitimler verilirken bazı üniversitelerde akademisyenlerin

herhangi bir yönlendirme veya eğitim olmadan görüntülü konuşma programlarını derslerinde kullandıkları katılımcılarımız tarafından bildirilmiştir.

Akademisyenlere uzaktan eğitim süreci hakkında bir eğitim verildi mi?

Akademisyenleriniz uzaktan eğitime adapte olabildiler mi?

"Evet sürekli hocalarla toplantılar yapıldı. Hocalar bilgilendirildi. Bilgi işlem merkezimiz hocalarla sürekli iletişim halinde kalarak ciddi destek verdi. Öğrencilere de 24 saat canlı destek verildi." (Bilgi Üniversitesi)

"Verilmedi. Bu konuda bize bir şey söylenmedi ama bazı hocalarımız sistem konusunda biz yönlendirdik." (Galatasaray Üniversitesi)

Akademisyenlerin Öğrenciye Karşı Tutumu

Katılımcılardan aldığımız dönütler bazı akademisyenlerin pandemi sürecinde normal zamandaki tutumlarına aykırı davrandıklarını ve meseleleri üstünlük kurma mücadelesi olarak gördüklerini belirtmiştir.

"Okulda gördüğüm ve çok sevdiğim, samimi bulduğum hocalarım bir anda çok değiştiler. Üstünlüklerini kanıtlamaya, ipler benim elimde imajını vermeye çalıştılar. Biz de zorlandık iletişimde." (Galatasaray Üniversitesi)

Teknik Etmenler

Üniversitelerin Teknik Altyapıları

Bu süreçte derslerin takibi, sınavların yapılması/yüklenmesi üniversitelerin belirledikleri sistemler üzerinden yapıldığı için sistemdeki bazı aksaklıklar öğrencileri mağdur konumuna düşürmüştür. Bazı sistemlerdeki kronik sorunların çözülmemesi öğrenciler için süreci daha zor hale getirmiştir.

“Hazırda bir sistemleri vardı fakat aktif kullanılan bir sistem olmadığı için, aynı altyapı üzerine yeniden bir sistem inşa edildi. Buna rağmen kurdukları sistem eğitim sirkülasyonu için hazır değildi ve epey soruna sebep oldu.” (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Katılımcıların bir kısmı üniversitenin belirlediği sistemin eksikliğine dikkat çekmiştir. Süreç ilerlediğinde sistem inşa edilse de yetersiz olmuştur. Dersler Zoom, Microsoft Team gibi uygulamalar üzerinden işlenmiş sonrasında kayıtları inşa edilen sisteme yüklenmiştir.

“Hazır değildi sonradan inşa edildi. Çoktan seçmeli sınavlar üniversitenin kendi sisteminden yapıldı ancak geri kalan online dersler Microsoft Teams üzerinden yapıldı.” (Medipol Üniversitesi)

“Hocalarımız kendi imkanlarıyla bu süreci devam ettirdiler. Bahsi geçen faktörlerin üzerine çok düşünülmeden sonradan inşa edilmeye çalışıldığını düşünüyorum.” (Galatasaray Üniversitesi)

Ayrıca üniversitelerin uzaktan eğitim yapılacağı dönem boyunca kullanılacak sistemin belirlenmesi ve adapte olunması için yalnızca üç haftasının olması da sistem kaynaklı hatalara neden olmuştur. Katılımcılar üç haftalık süre sonunda da altyapı konusunda eksiklikler olduğunu belirtmiştir.

“Sistem hazır değildi ilk süreçte bazı okullar hiç beklemeden ortalığın yeniden düzelmesini ama biz bekledik hatta üç haftadan daha çok bir hafta fazladan bekledik. Altyapı hazır değildi sonradan yapıldı.” (Galatasaray Üniversitesi)

Sarmal Eğitim ve Uzaktan Eğitim Karşılaştırması

Yaşanan süreç farklı deneyimleri beraberinde getirmesiyle eğitim camiasında sarmal ve uzaktan eğitimin kıyaslanması gibi doğal bir soruyu meydana getirdi mülakata katılan katılımcıların geneli farklı gerekçelerle yüz yüze yapılan eğitimi uzaktan eğitime tercih ettiklerini belirtti.

*“Yüz yüze eğitimi. Sorularımı daha rahat sorabiliyorum, hocanın anlatırken ki jest ve mimikleri bana daha çok hitap ediyor, dersin içinde kalabiliyorum. Sadece hocam da değil yanımda arkadaşlarımın olması o an bir şeyler öğrendiğim hissini daha iyi hissettiriyor bana.”
(Galatasaray Üniversitesi)*

*“Kesinlikle sarmal eğitimi savunurum. Online eğitim daha rahat olsa da öğrenci gibi hissedemiyorsunuz. Okulda rahatça dinlediğim dersleri evde dinleyemez oldum, odaklanamadım çünkü sadece bilgisayara bakıyorsun ve bu çok zor oluyor. Okula gitmek de her ne kadar zor olsa da (trafik, yol vb.) en azından öğrenci gibiydik. Belli bir disiplin vardı, uymak zorunda olduğumuz kurallar vardı. Evdeki rahatlık insanı kötü etkiliyor. Hocalarda bildiklerini kesinlikle yüz yüze daha iyi aktarıyorlar. Zoom’dan da ellerinden geleni yaptılar ama bir yere kadar oldu. Öğrencilerde hocalarda bu süreci verimli geçiremediler. Birçok konu eksik kaldı.”
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)*

Bunun yanında online eğitimin destekçileri de vardı. Salgın dönemi bitse bile bazı derslerin online olarak devam etmesinin daha isabetli olacağını karma bir eğitimin olması gerektiğini ifade eden katılımcılarda vardı. (Bilgi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi)

"İşletme, sosyoloji gibi sözel derslerde kesinlikle uzaktan eğitimi tercih ederim. Uzaktan eğitim kaydedildiği takdirde uzaktan eğitimle verilmesini isterim. Çünkü gerçekten önemli olan o an dinleyebilmek ya da not alabilmektir. Nerden dinlediğinin çok da bir önemi yok. Ama sayısal derslerde ya da sınıfta yorumun yapılması gerekli olan derslerde sarmal eğitimi tercih ederim."
(Bilgi Üniversitesi)

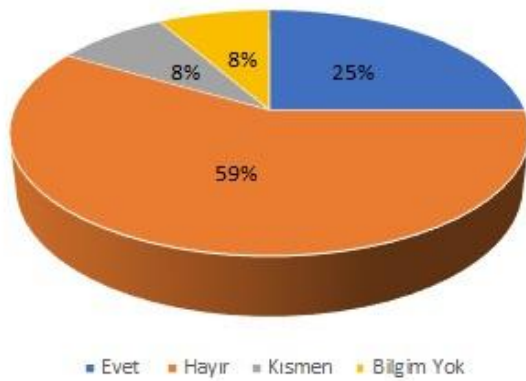
"Bence ikisinin de devam etmesi olabilecek en uygun sistem olabilir. Haksızlık etmek istemiyorum, bizim gibi bölümlerde bazı derslere gitmek dünyanın en mantıksız işidir. Bu yüzden bunlar bir rapor neticesinde bazıları online devam ederken bazılarının yüz yüze eğitim sürecinde olması kararı alınmalıdır." (Marmara Üniversitesi)

İdari Etmenler

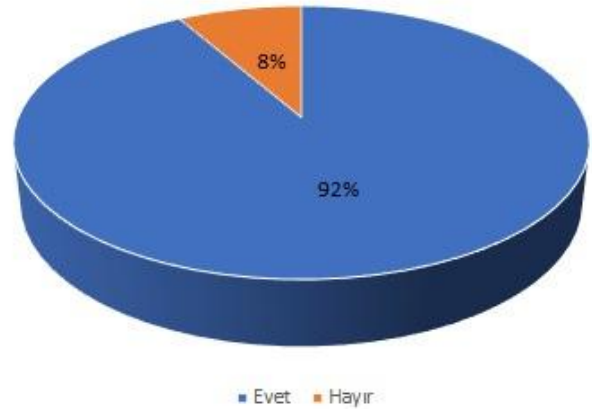
Yükseköğretim Kurulu

Bütün üniversitelerin bağlı bulunduğu Yükseköğretim Kurulu'nun bu süreçte aldığı/almadığı her kararın eğitimin kalitesi üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Yapılan mülakatlarda YÖK'ün uygulamaları hakkında katılımcılara ne düşündükleri sorulmuş, katılımcıların büyük bir kısmı uygulamaların öğrenci odaklı olarak nitelendirilemeyeceğini ve YÖK'ün uygulamalarını takip etmediğini söylemiştir.

YÖK'ün kararlarının öğrenci dostu olduğunu düşünüyor musunuz?

YÖK'ün uygulamalarını takip edebildiniz mi?

"YÖK'ün ben karar almada çok geç kaldığını, öğrencileri yeterince uyardığını, üniversitelere yeterince yönlendirme yapmadığını düşünüyorum. Bu konularda öğrenci destekli bir politika izlediğini düşünüyorum." (Bilgi Üniversitesi)

“YÖK süreç içerisinde hiçbir açıklamada veya kararda katkı sağlamadı. Sadece 3 haftalık aray, dönemin kapatıldığını ve finallerin proje olarak yapılabileceğini duyurdular. Öğrencilerin talepleri nelerdir, ders bazlı opsiyonlar vs. Öğrenci bazlı bir süreç yönetimi olduğunu düşünmüyorum.”
(Galatasaray Üniversitesi)

“YÖK’ün üniversite ve öğrenci odaklı bir sistemi olduğunu düşünmüyorum. Üniversitelerin faaliyetlerini takip ettiklerini de düşünmüyorum. Eğer sadece YÖK’e bağlı kalsaydık çeşitli sorunlar ve sıkıntılar artardı ki devlet üniversitelerinde okuyan arkadaşlarım çok mağdur oldu ve sadece nasıl kurtuluruz diye düşünüyorlar.” (Bahçeşehir Üniversitesi)

İdari Kadro ve Akademisyenler Arasındaki Uyum Sorunu

Üniversitelerin genel işleyişinde olduğu gibi pandemi sürecinde üniversite yönetimleri tarafından birçok karar alınmıştır. Akademisyenlerin uygulama bakımından yönetim kararlarından farklı bir yol izlediğini ve bunun bazı sorunlara yol açtığını belirten katılımcıların yanında bazı katılımcılar üniversite yönetiminin süreç içerisinde yeterince etkin olmadığını da belirtmişlerdir.

“Okul doğru düzgün bir karar almadı. Sınavların fiziksel olması tartışılıyordu ve bir bildiri yayınlandı. Okul sadece finallerin tarihini duyurdu. Vizeler hocaların inisiyatifindeydi. Okul ve hocalar arasında kopukluk olduğunu düşünüyorum. Bazı hocalarımız sınavların elle yazılıp pdf olarak yüklenmesini istediler, okulun aldığı karar buymuş. Bazıları ise bunu bize hiç duyurmadılar direkt Word dosyası gönderdik.” (Galatasaray Üniversitesi)

YURT DIŞI EĞİTİMİNDE GENEL DURUM

Dünyayı etkisi altına alan pandemi sürecinde birçok öğrenci Erasmus programı bünyesinde çeşitli ülkelerde eğitim almak için bulunuyorlardı. Salgın nedeniyle tedbir amaçlı ülkemizde 2019-2020 eğitim yılının bahar döneminde sarmal eğitimden online eğitime geçildi. Erasmus programı ile yurt dışında olan öğrencilerle de bir mülakat gerçekleştirdik. Buldukları ülkelerde salgın sürecinin nasıl geçtiğini, ülkelerin nasıl tedbirler aldığını ve bu tedbirler doğrultusunda eğitimin nasıl gerçekleştiğine yönelik sorular sorduk. Mülakata 4 farklı ülkenin (Amerika, Avustralya, Fransa, Hollanda) 5 üniversitesinden Erasmus öğrencileri katıldı ve sürecin bu ülkelerde nasıl yönetildiğini, eğitimi nasıl etkilediğini anlattılar.

Katılımcıların verdiği cevaplara göre Türkiye’de olduğu gibi yurt dışındaki üniversiteler de salgından dolayı alınan tedbirler gereği uzaktan eğitime geçmiştir. Gelen cevaplara göre ders işleniş açısından Türkiye’deki bazı üniversitelerle benzerlik görülmektedir. Dersler çeşitli online platformlar üzerinden ders videosu veya slayt yüklenmesi şeklinde devam ettirilmiştir. Pandemi dönemi öncesinde uzaktan eğitim konusunda zaten tecrübeli üniversitelerin olduğunu yine verilen cevaplarda dile getirilmiştir. Pandemi öncesinde de bazı derslerin kaydedilip sonrasında sisteme yüklenerek öğrencilere tekrar izleme imkânı

sunulduğu belirtilmiştir. Bu uygulamayı yapan üniversiteler sürece daha hazırlıklı girmiş dolayısıyla verdiği eğitimin kalitesini korumuştur.

Pandemi döneminden dolayı ülkelerin giriş çıkış konusunda kısıtlamalar getirilmesi, üniversitelerin online eğitime geçmesi gibi nedenlerle yurt dışındaki öğrencilerin çoğu ülkelere geri dönmüştür. Farklı zaman dilimlerinde oldukları için saat kargaşası yaşanmaması adına derslere devam zorunluluğu getirilmemiştir. Mülakata verilen cevaplara göre bu süreçte üniversite ve hocalarla aktif iletişim sağlanmış ve öğrencinin fikirleri de dikkate alınmıştır.

Mülakat sonucu değerlendirilen yurt dışındaki üniversiteler de sınav güvenliğini sağlamak için zaman sınırlaması, arka planda açılan uygulamaların takibi, sınav sonrasında rastgele bir öğrenciyi arayıp sınav ile ilgili sorular sormak gibi çeşitli uygulamalar izlemiştir. Katılımcılardan gelen cevaplara göre bu uygulamalardan bazıları özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle kullanılmamıştır. Hatta Amsterdam Üniversitesi'nde 2 öğrenci özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle üniversiteye dava açmıştır. Yine mülakat sorularına gelen cevaplardan üniversitelerin mail ve sosyal medya hesapları vasıtasıyla öğrencileri bilgilendirdiklerini, aktif bir şekilde iletişimde kaldıklarını görmekteyiz. Bu bakımdan yurt dışındaki üniversiteler teknolojik imkanların iyi değerlendirmiş ve öğrenciyi belirsizlikte bırakmayıp alınan kararlar ve izlenecek uygulamalardan haberdar etmiştir.

Alınan Tedbirlere Dair

Erasmus programı dahilinde Lille Üniversitesinde (Fransa) eğitim gören katılımcımız Fransa'nın önlem alma konusunda geç kaldığını ifade etmiştir.

"Bence Fransa önlemler konusunda çok geç kaldı. Benim ülkeme döndüğüm gün Makron okulların tatil edildiğini duyurdu ancak onun öncesinde ne kamusal hayatta ne de okul hayatımda hiçbir önlemle karşılaşmadım. Önlemler alındığında da zaten Fransa'dan ayrılmıştım o yüzden dediğim gibi tedbirler konusunda geç kalındığını düşünüyorum. Makron okulların süresiz kapatılacağını duyurmuştu bu yüzden de ben ülkeme geri dönmek zorunda kaldım ancak benim Lille'deki üniversitem hakkında büyük bir belirsizlik hakimdi." (Fransa/Lille)

Tillburg Üniversitesinden eğitim alan başka bir katılımcı Hollanda'da bireysel tedbirlerin ön planda olduğunu mülakatlarda belirtmiştir.

"Yani genel olarak hükümet yaptırımlarından ziyade bireysel tedbirlere itimat edildi." (Hollanda/Tillburg)

Dersler

Salgın tehdidinden dolayı yüz yüze dersler iptal edilmiş onun yerine online platformlarla eğitim devam ettirilmiştir.

“Uygulanan tedbirler kapsamında önce fiziki dersler iptal edildi daha sonra okul faaliyetlerini tümüyle online olarak yürütme kararı aldı.” (Hollanda/Utrecht)

“Dersler “Blackboard” isimli platformdan sesli slayt veya video şeklinde hafta hafta yüklendi. Bunun yanında, örneğin aktif katılımın ve diyalogun gerekli olduğu İnsan Hakları Hukuku dersinde Birleşmiş Milletler uzlaşma simülasyonu veya Moot Court (Farazi Dava) gibi not sistemine dahil faaliyetlerde Microsoft Teams veya Zoom üzerinden katılım sağlandı.” (Hollanda/Utrecht)

Salgın sebebiyle öğrencilerin kendi ülkelerine dönmesinin sonucu saat farkı sorunu gündeme gelmiştir. Bu sorun devam zorunluluğunu kaldırarak çözülmüştür.

“Derslerde aranan katılım zorunluluğu; çoğu öğrencinin kendi ülkelerine dönmesi ve farklı zaman dilimlerinde bulunması sebebiyle askıya alındı ve dersler video veya sesli slayt şeklinde Blackboard sistemine yüklendi. Verilen haftalık ödevlerde yaşanan gecikmelerde hocalar daha ihtiyatlı davrandı, doğrudan puan indirimi yerine önce mail yoluyla öğrencilerle iletişime geçildi. Bunun dışında grup ödevlerinde bazen ulaşamadığımız öğrenciler oluyordu, bu durumda da ek süre talep ediyorduk veya hoca yeniden gruplamaya başvuruyordu. Teams üzerinden gerçekleşecek sınıf toplantılarında ise hoca öğrencilere danışarak tarihi belirliyordu ve çoğunluğa en uygun tarih ve saatte katılım sağlanıyordu.” (Hollanda/Utrecht)

“Okulun sistemi zaten genel olarak online eğitime çok elverişli bir sistemdi. Henüz ortada pandemi yokken bile zaten sınıfta işlenen dersler (bazı kitle dersleri) kameraya kaydedilip online sisteme yükleniyordu öğrencilerin sonradan izleyebilmesi için. Online sisteme geçince de profesörler bunları evden yapmaya başladılar sadece. Bu yüzden kendim gözlemleyebildiğim kadarıyla (pandemi öncesi sadece Ocak-Şubat ayı fiziksel eğitim alabildim) eğitim kalitesinin pek değişmediğini düşünüyorum.” (Hollanda/Tillburg)

Sınavlar

Pandemi döneminde tedbir amaçlı uzaktan öğretime geçildiği için sınav güvenliği nasıl sağlanacak sorusu gündeme gelmiştir. Her üniversite sınav güvenliğini sağlamak için çeşitli uygulamalara başvurmuştur. Sınav güvenliği için zaman sınırlaması ve arka planda açılan uygulamaların takibi ve farkındalık halinde sınavın sona erdirilmesi bunlardan biridir. (Avustralya/Melbourne Monash Üniversitesi)

“Evet belli bir kesim başvurdu. Bunları engellemek için proctorio gibi platformlar kullanılabilir ve önümüzdeki dönem birçok ders için kullanılma kararı zaten alındı.” (Amerika/University of Illinois at Urbana-Champaign)

“Bu soru için okula devam eden arkadaşlarımdan, olabildiğince Lille’deki üniversitede yardımcı olduklarını, sınavlarda sorumlu olduğumuz alanları kısalttıklarını ve yazdığımız disertasyonlarda, biz okuduğumuz bölümde disertasyon yazıyoruz, puanlamayı yüksek tuttuklarını duydum. Ayrıca da normalde Fransız puan sistemi yirmilik bir sistem ve on üzeri alırsak geçmiş sayılıyor, ben bazı hocalarımızın kendi görüşüyle on altı puan vermediklerini duydum.”

(Fransa/Lille Universites)

“Sınav bitimi sonrasındaki yarım saat içinde rastgele öğrenci seçip okulun online sistemi üzerinden arama yapacakları öğrencilere arama davetiyesi gönderiyorlardı. (Canvas adlı bir sistem kullanıyorlardı bizim kullandığımız Moodle gibi ama daha kapsamlı, bu sistem üzerinden quiz, arama, konferans vs. yapılabiliyordu böylece Zoom gibi uygulamalara gerek kalmıyordu.) Bu aramalarda öğrencinin sınavı kendisinin çözdüğünden emin olmak için öğrenciden kimliğini doğrulayacak bir belge göstermesini istiyorlardı (kimlik, ehliyet, okul kartı vb.). Sonrasında ise sınavla ilgili sorular soruyor ve sınavı öğrencinin kendisinin çözdüğünden emin olmak için ‘Bu soruyu nasıl çözdün, hangi soruda zorlandın, bu soruya neden böyle cevap verdin?’ gibi açıklama gerektiren sorular yöneltiyorlardı. Normal zamanda zaten sınıf ortamında denetleyebildikleri için böyle bir yöntem online eğitim sürecinde başvurdular. İlk olarak online eğitime geçildiğinde ve sınavların online olacağı kesinleştiğinde Hollanda’da üniversiteler genelinde Proctorio adlı bir sistemin lisansı alındı. Bu sistem sınav öncesinde öğrenciye sınava girdiği ortamı panoramik olarak sisteme tanıtmaya, ortamda/sınava girdiği masada kalem kâğıttan başka hiçbir şey buldurumama gibi zorunluluklar getiriyor ve sınav esnasında öğrencinin göz hareketlerini, el hareketlerini ayrıca bilgisayar ekranını ve aramalarını takip edebiliyordu. En başta bu sistemin kullanılacağı açıklandı. Sonrasında Hollanda genelinde de bu sisteme özel hayatı ihlal ettiği gerekçesiyle karşı çıkıldı hatta Amsterdam Üniversitesi’nde 2 öğrenci üniversite yönetimine bu sistem hakkında dava açtı. Süreç böyle olunca bu sistemin uygulanma zorunluluğu (bazı sınavlarda yine de uygulandı) kaldırıldı ve üstte bahsettiğim gibi başka uygulamalarla denetlenmeye çalışıldı. Dolayısıyla daha rahat bir sınav ortamı sunuldu.”

(Hollanda/Tillburg)

İdari Etmenler

Üniversitelere Tanınan Özerklik

“Alınan kararlar Hollanda hükümetinin ilgili organları vasıtasıyla gelmekteydi ve bu tedbirlerin uygulanması ve üniversite bünyesine adaptasyonu okulun yönetim kuruluna bırakılmaktaydı. Üniversite konseyi tarafından genellikle mail ve okulun instagram sayfası üzerinden bilgilendirme yapılmaktaydı. Derslerimi, alınan tedbir kararlarını ve Erasmus programıma dair güncellemeleri takip etmekte herhangi bir sıkıntı yaşamadım ve gecikme olmadı.” (Hollanda/Utrecht)

“Ülke çapında genel olarak pandemi hakkında bilgiler RIVM (National Institute for Public Health and the Environment) tarafından sağlandı ve kurumlar da bu bilgiler ışığında kararlar aldı. Hollanda hükümeti tedbirleri ve bu tedbirlerin okullarda uygulanması gerekliliği ve hangi tarihlerden itibaren uygulanması gerektiği hakkında bilgilendirme yaptı. Üniversitelerin Examining Board’ları ise eğitimin verilmiş biçimi ve programın şekillendirilmesi ile ilgili ortak kararlara vardılar. Kampüs içinde alınan tedbirler ise RIVM tarafından verilen bilgiler ışığında üniversitenin kendi yönetimi tarafından sağlandı.” (Hollanda/Tillburg)

Öğrencilerin İhtiyaçlarının Gözetilmesi

“Sosyal medya üzerinden takip ettiğim kadarıyla okulun öğrenci konseyi oldukça etkindi. Çeşitli platformlarda öğrenciler adına görüşlerini bildirdiklerini düşünüyorum. Sosyal medya üzerinden akademisyenler, psikologlar ve uzmanlar önceden belirlenmiş konular üzerine yayınlar düzenledi ve sürece dair tavsiyeler verdi. Örneğin stres, kaygı ve evden çalışma rutinini oturtmaya dair bazı yayınlara katılmıştım. Okul, sosyal medya platformlarını etkin kullanarak öğrencilerin sorunlarını önemseyen ve çözmek için çaba sarf eden bir politika izledi. Maddi destekle alakalı olarak, mezunlar tarafından oluşturulmuş bir finansal yardım fonu olduğunu biliyorum.” (Hollanda/Utrecht)

“Online eğitimle yüz yüze eğitim aynı değil tabii ki. Online eğitimin avantajı da oldu dezavantajı da oldu. Sosyal olmayan çocukların özellikle avantajına oldu. Mesela her gün yola harcadıkları zamanı ders çalışma zamanlarına eklediler. Aile bireyler bu sayede birlikte daha fazla zaman geçirmeye başladı. Ama diğer taraftan da sosyal izolasyon gençlerde depresyona yol açtı. Sosyal ve fiziksel aktivitelerini kaybettiler.” (Avustralya/Melbourne Monash Uni)

*“Kesinlikle gözetildi. Teknolojik olarak yardım merkezleri kuruldu yakın büyük şehirlerde, maddi ihtiyaçları karşılamak için burslar dağıtıldı.”
(Amerika/University of Illinois at Urbana-Champaign)*

GENEL DEĞERLENDİRME

Uzaktan eğitimin artık hayatımızda daha fazla yer alacağını düşünüyoruz. Bu düşüncenin altında yatan nedenlerden birisi elbette YÖK'ün almış olduğu eğitimin bundan sonraki dönemlerde (pandemi bitse dahi) %40'ının uzaktan eğitim şeklinde olmasını tavsiye eden kararıdır. (Yükseköğretim Kurulu 2020) Ancak tek neden bu değil. Uzaktan eğitim metodunun günbegün gelişmesiyle ortaya çıkan faydalarının artması ve bu faydaların cazip imkanlar sunması da uzaktan eğitim tercihinin artmasında bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle enerji ve zaman tasarrufu sağlaması ve eğitim organizasyonunu oldukça basit bir hale getirmesi bu faydalar arasında ön planda olanlar olarak sayılabilir. Elbette uzaktan eğitim konusunda çok fazla tecrübemiz yok ancak geçtiğimiz dönem zorunlu olarak yaşamış olduğumuz uzaktan eğitim dönemi bu konuda çok etkili ve önemlidir. Uzaktan eğitim deneyiminin en önemli öznelerinden birisi hiç kuşku yok ki öğrencilerdir. Bu raporda da biz deneyimlemiş olduğumuz uzaktan eğitim döneminde yaşananları, öğrencilerin gözünden aktarmaya çalıştık. Bu kapsamda 62 üniversiteden 367 öğrenciyle yapmış olduğumuz çeşitli (Zoom toplantısı, telefon destekli görüşme ve yazılı olarak cevaplandırma) görüşmelerde elde ettiklerimizi derli bir şekilde inceledik. Sonrasında bu kısımda ise bu incelemelerden elde ettiklerimizi ve öngördüğümüz durumları başlıklar olarak incelemeye karar verdik.

Türk Eğitim Sisteminin Tarihi ve Evrilme Süreci

Eski tabirle “Türkiye’nin Maarif Davası” Tanzimat Dönemine kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Türk Eğitiminde yapılan yenilikler ilk başta askeri odaklı olup sonraki dönemlerde bu çalışmalar tabana yayılmaya başlamıştır. Yapılan yenilikler bağlamında Cumhuriyetten önceki dönemde devrin süper gücü olan Fransa örnek alınırken Cumhuriyet Devrimi sonrasında Amerika daha ön plana çıkmakla birlikte Avrupa’nın çeşitli ülkelerinden uzmanlar Türk Eğitim Sistemi üzerinde çalışma göstermiştir. Türk Eğitim Sisteminin kurulmasına dair yapılan çalışmalar rejimin ilanından önce savaş sırasında toplanan kongrelerle şekillenmeye başlamış Cumhuriyet ilanından sonraysa 1924 yılında Amerikalı filozof John Dewey’in Türkiye’ye daveti üzerine geleceğe dair bir yön çizilmeye çalışılmıştır. Meseleye eğitim felsefesi açısından bakıldığında John Dewey’in de bir temsilcisi olduğu pragmatist ve pozitivist anlayış Türk Eğitiminin temellerinde kendisine yer bulmuştur.

Pek tabii tüm sistemin temelini tek bir kavramla açıklamak pek gerçekçi olmayacağından bu noktada dönem anayasalarının maddelerinde Türk Eğitim Sisteminin temelleri belirtilmiş ve 1973 tarihli milli eğitim temel kanunuyla milli eğitimin gerekçeleri ve yine eğitimde ki değerler genişçe ifade edilmiştir.

Sözü edilen kanun Türk Millî Eğitiminin;

1. Atatürk inkılaplarına ve Türk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, millî birlik ve bütünlük içinde vatanını ve milletini seven ve yücelten; Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline getirmeyi hedef edinen kişiler yetiştiren,

2. Kişileri, beden, zihin, ahlak, duygu bakımından dengeli şekilde geliştiren ve böylece yapıcı, yaratıcı ve verimli olmalarını sağlayan,

3. Türk vatandaşlarının, ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, tavır ve birlikte iş görme alışkanlığını kazandırıp, hayata hazırlayan, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmayı öngören,

4. Türk toplumunun ve bireylerin eğitim ihtiyaçlarını dengeli bir şekilde karşılayan,

Bir sistem bütünlüğü içinde düzenleneceği, çeşitli maddelerinde hükme bağlanmıştır.

Türk Eğitim Sisteminin inşa edilmesinde dönemin Milli Eğitim Bakanları önemli rol oynamış başta Saffet Arıkan ardından Hasan Ali Yücel’in çalışmalarıyla köy enstitüleri gibi projelere imza atılmıştır. Hatta John Dewey Türkiye’ye 1945 yılında yeniden davet edilmiş ve düşlediği okulların Türkiye’de kurulduğunu ifade etmiştir. Pragmatist eğitim anlayışı temelinde varlık bulan bu okullar öğrenciyi deneyime ve problem çözmeye dayalı bir

anlayış çerçevesinde müfredatın psikolojik organizasyonu ile mantıksal düzeni arasında bir ayrım yapıp öğrenciyi henüz bilinmeyen bir yerin haritasını yapma görevini üstlenmiş bir kaşife benzetir. (Cevizci 2019) Hatta pragmatist eğitim felsefesi geleneksel eğitim anlayışında öğrenciye verilen şeyin psikolojik organizasyondan mahrum olduğu ve sadece mantıksal yapıyı içerdiği eleştirisidir. (Cevizci 2019)

Türk Eğitim Sisteminin aktif olarak inşa edildiği yıllarda tarih boyunca geleneksel eğitim anlayışının, bu anlayışın yanında kısmi reformların teşekkül ettiği bir eğitim zihniyetiyle mücadele edildiği aşikardır. Pragmatist eğitim anlayışına göre geleneksel eğitim değişiminin sınırlı olduğu eski dünyaya sanayileşme öncesi geleneksel, homojen topluma fazlasıyla uygun düşen bu eğitim metodunun fazlasıyla durağan olduğunu ve onun öğrenmeden ziyade ezberle dayandığını ifade eder. Ve hatta Dewey geleneksel eğitimi anlamak için eski okulların planına, binasına ve sınıflarına bakmanın yeterli olduğunu ileri sürer. (Cevizci 2019) “Binası, sınıfları ve malzemesiyle o bir tabiyet, bağımlılık, edilgenlik ve hareketsizlik öyküsü olmak durumundadır.” (Akıllı 2007) Bakınız İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesi.

Milli Eğitim Temel Kanunu Madde 13'te eğitim metotları, ders programları, ders araç ve gereç gibi temel eğitim ihtiyaçlarının sürekli olarak bilimsel araştırmalar ve değerlendirmeler çerçevesinde yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

MADDE 13 – Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.

Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.

Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.

Madde 13'te ifade edildiği şekliyle yapılan çalışmalara örnek olarak henüz yürürlüğe girmiş olan 14.08.2020 tarihli “Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği” örnek gösterilebilir. Yönetmeliğin dördüncü maddesinde gerek hakkında çıkarılan konu kapsamında gerekse Türk Milli Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde genel değerler yeniden ifade edilmiştir.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin amaçları

MADDE 4 – (1) Türk Millî Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; kendini tanıyan, kendine sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireyler yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde

sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmeleri için sosyal duygusal, akademik ve kariyer gelişimlerini desteklemeyi amaçlar.

Dünyada ki tüm gelişmelerle birlikte eğitim anlayışlarında da farklılıklar yaşanmış ve özellikle II. Dünya Savaşı'ndan itibaren varoluşçu felsefenin dünyada daha fazla yer bulmasıyla beraber varoluşçu bir eğitim anlayışı ortaya çıkmıştır. Varoluşçu eğitim anlayışı en temelde öğrencinin kendi varlığını tanımak, özünü yaratıp kendisini anlamlandırma sorumluluğuyla ve bu sorumluluğun öğrenciyle doğrudan ilişkili olmasıyla şekillenir. (Cevizci 2019)

Varoluşçu eğitim temsilcilerinden Martin Buber şu iki metaforla klasik ve varoluşçu eğitim felsefesi anlayışlarını açıkça ortaya koyar. Bunlardan birincisi bahçıvan metaforudur. Bu metaforda öğretmen aynen işini iyi yapan bir bahçıvan gibi toprağı hazırlar ve çevreyi kontrol altına alıp düzene sokar ve böylece çocukta zaten var olanının ortaya çıkmasına yoldaşlık eder. (Cevizci 2019) Buber'in geleneksel eğitimi tasvir ettiği heykeltıraş metaforuysa heykeltıraşın elinde ki ham maddeye belli bir plan veya tasarım doğrultusunda şekil verdiği malzemesine kendi iradesi ve vizyonuna uygun olarak biçim kazandırdığını görmekteyiz. Bu noktada Buber çocuğun içinde olanın dışarıya çıkarılması üzerine değil, çocuğun becerilerinin önceden tasarlanmış ve müfredatlaştırılmış bir form çerçevesine uydurulması olarak ifade etmektedir. (Cevizci 2019)

YÖK raporunda da ifade edildiği üzere öğrencinin iki çeşit motivasyonun bulunduğunu bunlardan ilkinin içsel motivasyon olduğu diğerinin ise mezuniyetinin önünde engel olarak bulunan sınavları aşma ve mezuniyetine ulaşma motivasyonu olduğu belirtilmiştir. (Yükseköğretim Kurulu 2020) YÖK'ün bu görüşleriyle hemen hemen aynı hususları savunan John Dewey öğrenmenin büyük ölçüde içsel bir süreç olduğunu ve öğretmenin görevinin de çocuğunun içgüdülerini etkilemek, onun ilgilerini yönlendirmek ve merakını geliştirmek olarak ifade eder. (Başman) 2015)

1924'te ülkemize davet edilen ve buna dair rapor hazırlayan (Dewey 1939) Dewey'in geleneksel eğitim kuramı ders kitapları tarafından paketlenip öğretmen tarafından özümsemiş olan birtakım malumatların pasif durumda ki öğrenciye aktarılması olduğunu ifade eder. (Cevizci 2019) Bir şeylerin kopuk kopuk veya yalıtılmış biçimde öğrenilmesinden, mevcut beceri ve bilgilere yeni bilgi ve becerilerin mekanik olarak eklenmesinden ziyade, geçmiş şimdiki ve gelecekteki deneyimlerin kavranıp özümsemişi amacıyla sentezlenmesinden bahsetmektedir. (C.F.Soltis 2012)

Girişte de ifade edildiği üzere ülkemiz eğitim sistemini yapılandırılması amacıyla çalışmalar eskiye dayanmakta ve halen devam etmektedir. Üç temel değer çerçevesinden meseleye baktığımızda halen ilkokul, ortaokul, lise ve üniversitede zaman zaman akademisyen, hoca ve öğrencilerin eleştirdiği klasik eğitim kalıntıları üzerine pragmatizm felsefesiyle harmanlanmış bunun yanında gelişen dünyaya ayak uydurmak amacıyla ortaya çıkan hümanist ve varoluşçu bir bağlamda eğitim sistemimiz sıkışmıştır.

Bu pandemi döneminin bizce en önemli etkilerinden birisi üzerinde iki asra yakındır hassasiyetle çabaladığımız eğitim sisteminin bu dinamiklerini temelinden sarsacak olması ve ülkemizle beraber bütün dünyanın takip ettiği dijital dönüşüm bağlamında öğrenci odaklı yeni bir eğitim anlayışını inşa etme fırsatı verecek olmasıdır. Pandemi öncesi dönemde raporun çeşitli kısımlarında da ifade edildiği üzere öğretmenin özellikle normatif bilimlerde geniş amfilerde kalabalık sayıda öğrencilere ders anlatmasını ders içi interaktivitenin akademisyenin alan açtığı ve öğrencinin çabası bağlamında kalması yüz yıl önce John Dewey'in eleştirmiş olduğu noktalardı. Bizim de raporda belirttiğimiz ve tecrübe ettiğimiz üzere tespit edilen bu noktalar pandemi sürecinde işlenen derslerin kalitesini olumsuz olarak etkilemiştir. Üniversitelerin sayısının artmasıyla, üniversite eğitiminin yaygınlaşmasıyla birlikte yeterli düzeyde akademik kadroların kıtlığı baş gösterdi. Akademinin deneyimli insan ihtiyacıyla doğru orantılı olacak şekilde artan genç nüfus ve üniversite eğitimi almak isteyen genç sayısında ki artışında etkisiyle bu eksiklik kalabalık sınıflar ve amfi dersleri yoğunluklarını da artırmıştır. Bununla beraber kontrolsüz geçiş öğrencilerin daha hızlı bir şekilde ve daha yüksek notlarla ders geçme kaygısı yaşamalarına sebebiyet vermiş ve yazılı kaynakların ezberlenmesi, salt sınavı geçmeye yönelik hazırlanma olgusu Türk Eğitim Sistemi açısından pekişmiştir. Hatta bölüm içerisinde en hızlı şekilde en iyi sonucu almaya yarayacak notların ortaya çıkması bu şekilde işleyen bir yan ekonomi bile doğurmuştur. Fakat yeni dönemin de getirisiyle eğitimin akademisyenden ziyade öğrenci merkezine kayması, öğrenme faaliyetinin yine raporun çeşitli kısımlarında ifade edildiği üzere öğrencinin sorumluluğunda olması ve bu eğitim metodunun verimli bir şekilde işlevsel faaliyet gösterebilmesi için YÖK'ün ifade ettiği içsel motivasyonun daha ön planda olması gerektiği düşüncesindeyiz. Bu durum ise bizleri kanaatimizce yine bir eğitimin kanalizasyonu problemiyle karşı karşıya getirmektedir. Uzaktan eğitim döneminde karşımıza çıkan problemleri gelecek dönemde referans olması adına başlıklar altında ayrı ayrı inceleyeceğiz.

Pandemi Sürecinde Eğitim

Belirsizlikler ve Etkileri

Pandemi durumunda eğitimin ne olacağı ve derslerin nasıl işleneceği konusunda yaşanan belirsizliklerin elbette oldukça büyük stres ve kaygı yönetimi zorlukları yarattığını söylemek mümkün. Özellikle ülkemizde eğitim sisteminde daha önce uzaktan eğitim denemesinin sadece bazı giriş dersleri özelinde kısır bir şekilde uygulandığı göz önüne alınırsa... Öğrencilerin içini rahatlatacak kadar gelişmiş bir tecrübe olmaması onların panik halinde olmasının en temel sebeplerinden birisidir. İlk başta verilen üç haftalık aranın ardından geri normal düzene geçileceğinin yaygın kanaati bu durumda öğrencilerin en büyük dayanaklarından biriydi. Ancak sürecin bu şekilde olamayacağını gösteren veriler (hasta sayıları ve olayın ciddiyetinin anlaşılması) bu dayanağı zayıflatmış ve daha büyük bir kaygının doğmasına neden olmuştur.

Uzaktan eğitimde derslerin ve sınav sistemlerinin nasıl olacağına belirsiz olması ve net bir sistemin olmamasının yanı sıra işlenen eğitim tekniğinin de uzaktan eğitime nasıl aktarılacağına dair soru işaretleriyle iyice desteklenmiştir. Özellikle sonuç odaklı bir anlayışın hâkim olmasından kaynaklı olarak öğrencilerin en temel motivasyonlarından birisi olan sınavı geçme halinin bu belirsizliklerle oldukça örselenmiş olduğunu da yine burada belirtmek gerekmektedir. Çünkü sınavların metoduna dair de ortada referans alınacak bir deneyim bulunmamaktaydı. Bu süreçte öğrenciler üzerinde kaygıyı tetikleyen bir diğer etmen ise öğrencilerin bu değişim durumunda karar alma organlarına dahil edilmemesidir.

Görmüş olduğunuz bu grafikten de anlaşılacağı üzere birçok farklı üniversitede öğrencilerin fikirlerinin dikkate alınmadığı düşüncesi hâkim durumdadır. Bunun nedeni olarak tespit ettiğimiz durumlardan en önemlisi ise öğrencilerin konu hakkında fikirlerini belirtebilecekleri mekanizmaların eksikliğidir. Buna en iyi örneklerden biri aslında öğrencilerin bu süreçte sınavlar hakkında düzenli olarak sosyal medya üzerinden başlıklar açarak seslerini okul yönetimlerine duyurma çabalarıdır.

Öğrenciler eğitim sürecinin en çok etkilenen öznelerinden biri ve belki de en önemlisidir. Zira onların isteklerini dinlemek ve onların önerilerini uygulamak aslında bu sürecin daha işlevsel ve rızaya dayalı olarak işlemesine neden olacaktır. Ancak bu öznenin fikirlerini belirtecek platform eksikliği olması bunu engellemiştir. Bu nedenle çeşitli yollarla (sosyal medyada etiketler açmak gibi) duyurma girişimlerinin bazıları etki etmiş ve öğrenciler bu sürece katkı sağlamışlardır. Ancak burada öğrenci girişimlerinin çalışmaları ve onların çaba göstermelerini gerektirmeden onları sisteme dahil etmek gerektiği aşikâr bir durumdur. Onların etki etmelerine izin veren sistemler geliştirilmediğinde ise öğrencilerin alınan kararlar sonrası ne düşündüğü daha çok önem kazanmaktadır.

Burada görülen veride ise öğrenci odaklı çalışmaların eksikliğinden dolayı öğrencilerin seslerini duyurmaları sonrasında , istek ve taleplerinin ne kadar değişime yol açtığı görülmektedir. Sağlıklı bir iletişim kanalı inşa edilmesiyle bu oranın çok daha yukarılara çıkabileceği açık bir sonuçtur.

Burada açığa çıkan ve öğrencilerin çoğunlukta olduğu kısmen katılıyorum seçeneği üzerine yapılan mülakatlarda neden kısmen katıldıkları sorulduğunda sağlık açısından uzaktan eğitime geçilmesi kararının etkisi ağır basmaktadır. Bir başka deyişle öğrenciler sağlıkları açısından kuruluşların almış oldukları kararları yerinde bulmasına karşın bu kararların sonrasında izlenen yollarda fikirlerinin alınmamış olmasının oldukça sorunlu olduğunu belirtmektedirler. Bu onlara bu deneyim üzerinde söz sahibi olmadıklarını hissettirmiştir. Bunun da doğal bir sonucu olarak yöneticilerin aldıkları kararların isabetli olmasından endişe duymaları yer almaktadır. Bu endişe aslında öğrencileri karar mekanizmalarına daha çok dahil ederek giderilebilecekken yöneticilerin empati yeteneklerine bırakılmıştır. Birçok okulda ise bu empati sürecinin sağlıklı işlemediği ortaya çıkmış ve gerginlik oluşmasının önünü açmıştır.

Bu duruma ek olarak yapılanların aslında birçok farklı açıdan öğrencileri etkilediği göz önüne alınmalıydı. Mezun olma aşamasında olan birçok öğrenci olduğu ve böyle bir dönemde okullarını bitirdikleri düşünülürse, bu durumun yönetiminde alınan kararların ne kadar etkili ve etkin olduğu düşünülmelidir.

Bu durumun tüm üniversiteler tarafından dikkate alınması gerekirken çalışmamıza katılan öğrencilerin önemli bir bölümü bu konunun dikkate alınmadığını hissettiklerini belirtmişlerdir. Bunların ne kadar büyük bir çoğunluğu oluşturdukları yukarıda bulunan veriden gayet net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin istekleri göz önüne alınmadan, mezun olanlar arasında istedikleri ortalamaların zarar görmesinden staj ve deneyim eksikliği yaşamalarına kadar çeşitli sorunlara yol açmış olduğu yine yapmış olduğumuz görüşmelerde açığa çıkmıştır.

Sınavların burada ne kadar önemli bir etmen olduğu da gayet net bir şekilde bilinmektedir. Sınavların denenen formatlar sonrası, yani vize dönemi sonrası, öğrencilere deneyimlerini sormak ve sistemi daha etkili bir hale getirmekte mümkündür. Ancak bunu da her üniversitenin yapmadığı, yine öğrencilerin birçoklarının fikirlerinin dikkate alınmamış olduğu diğer sorumuza gelen cevaplardan anlaşılmaktadır.

Burada hiç katılmayanların oranının bu kadar yüksek olması ve katılmayan kesimin çokluğu göz önüne alındığında uygulama sonrası dahi öğrencilerin fikirlerinin dikkate alınmadığını göstermektedir. Ki öğrencilerin bu fikirlerini kendi girişimleri ile duyurduklarını düşünürsek eğitim öğretim döneminde bununla uğraş vermelerine karşın etki edememiş olmaları gayet üzücü bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu fikirlerini doğrudan iletme şansı elde etmiş öğrencilerin de ne kadar olduklarını ortaya koymak istedik ve bununla ilgili görsel veriyi aşağıda göreceksiniz:

Buna ek olarak alınan kararların haricinde yapılan uygulamalarda ise öğrencilerin ruh durumlarının göz önünde bulundurulması öğrenciler adına önem arz eden bir diğer nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu göz önünde bulundurarak ödevlendirme ve sınav kararlarının alınıp alınmadığına ilişkin sorumuza gelen cevaplar aşağıdaki grafiği çizmiştir.

Burada ruh sağlığının dikkate alınmadığı görülmektedir. Bunun bir sonucu olarak oluşan belirsizlik durumunun etkilerinin öğrencilerin üzerinde bir baskı oluşturmasının etkisi olduğu unutulmamalıdır. Ki sınavlar konusunda çok geç kararlar alan üniversitelerin varlığından raporun ilgili kısımlarında bahsetmiştik.

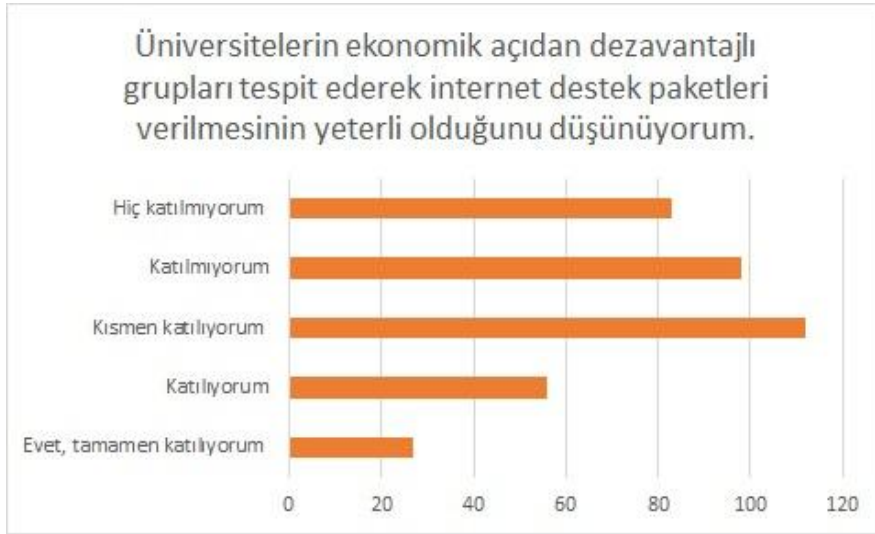
Öğrenme Durumuna Etki

Pandemi sürecinde uzaktan eğitime tam bir hazırlık yapılamadan geçilmiş olması da öğrencilerin öğrenme durumlarına olumsuz manada ciddi etkiler doğurmuştur. Özellikle uzaktan eğitim altyapısı konusunda bireysel imkânlar açısından dezavantajlı öğrencilerin bu süreçte yaşamış oldukları sıkıntılar eğitim alma haklarını kullanmalarında büyük sorunlara yol açmış ve eğitim öğretim faaliyetlerinden geri kalmalarına neden olmuştur. Bilgisayar ve ekipman tedarikleri gözetilmeden öğrencilerin bu duruma adapte olmasını beklemek büyük bir eksiklik doğurmuştur. Bunun yanı sıra internet gibi imkanlara erişim konularında da aksaklıklar yaşanmıştır. İnternet imkanlarına erişimde Türkiye’de yaygın bir internet kullanımı olduğundan dolayı (İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3050) ve Adalet Komisyonu Raporu 2020) böyle bir sorunun yaşanmamış ya da az sayıda insanı etkileyecek şekilde yaşanmış olmasını düşünmek bir hatadır. Zira mobil veri ile internete erişim oranı ne kadar yüksek olsa dahi dersleri online bir şekilde takip edebilmek adına gereken internet erişimi bu şekilde sağlanamayacak ya da oldukça maliyetli bir hal alacak kadar yüksektir.

Bu nedenle internet erişiminde tam bir adaletin sağlanmamış olması da raporumuzda karşılaştığımız başlıca sorunlardan biridir.

Bu sorunun sadece internet paketleri ve erişiminin sağlanmasıyla çözüleceğine olan inancın az olduğu ve bunun yeterli olmayacağını düşünenlerin oldukça çok olduğu da diğer sorumuza gelen cevaplarla anlaşılmaktadır.

Özellikle pandemi süreciyle birlikte maliyetlerini azaltmak adına ailelerinin yanlarına kırsal kesime dönen öğrencilerin altyapısal sorunları, onların eğitim öğretim faaliyetlerinde geri kalmalarına ek olarak bilgiyi sınaması gereken sınavlar ve ölçme değerlendirme yöntemlerinde de eşitsiz bir durum yaratmıştır. Mülakata katılan katılımcıların da yoğun olarak belirtmiş oldukları bir konu olarak uzaktan eğitimde geçtiğimiz dönemde uygulanan metotların çoğunluğu zamanı da bir ölçme kistası olarak

içine alan türden sınavlardı. Ve bu sınavlarda bazı okullarda yükleme yapmak adına ek süreler verilmiş olsa dahi yükleme işlemi için internet hızı önemli bir faktör olmuş ve bu faktörün sorun çıkarması durumunda sınavlarını teslim edemeyen öğrenciler çıkmıştır. Ölçme ve değerlendirme kriterleri arasında olmamasına ve öğrencinin yapmış olduğu sınavın içeriğine doğrudan bir etkisi olmamasına karşın sınavlarda altyapının önemi oldukça yüksek bir hal almıştır. Bunun yanı sıra öğrenme durumuna etkisi olarak katılımcılarımızın önemli bir bölümünün uygulanmasına denk geldiği senkron derslerde bu durum daha da önemli bir hal almaktadır. Zira internet üzerinden yapılan bu canlı derslerin oluşturmuş olduğu maddi yük oldukça yüksek olabilmektedir. Maddi yükü karşılamasına rağmen ülkenin çeşitli yerlerinde internet erişiminde verimsiz altyapıları olan öğrencilerin senkron dersleri takip etmekte zorlandığı tespit edilmiştir. Bu zorlanmanın yanı sıra öğrencilerin bazılarının bu dersleri sonradan izleme şansı olmamıştır. Senkron dersleri sonradan sistemine koyan üniversitelerde dahi tekrarı izlerken yaşanan kopmalar, duraksamalar gibi nedenlerden dolayı dersi takip etme motivasyonu düşmektedir. Ders dinleme deneyimini olumsuz etkileyerek öğrenme durumunda öğrenciye olan yükü artırmıştır.

Tüm bunlardan ayrı bir şekilde internet altyapısında ve teknik donanımda herhangi bir sorunu olmayan katılımcıların da yaşadıkları sorunlar olmuştur. Bu sorunlar üniversitelerinin ve fakültelerinin aslında uzaktan eğitim sürecine dair tam bir adaptasyon sağlayamadığını da göstermektedir. Çalışmaya katılan bazı okulların dijital dönüşüm gerçekleştirme kapsamında bu işe daha önce başladıkları belirtilmiş ve okullarda okuyan öğrenci deneyimleri ile diğer okullarda okuyan ve dijital dönüşüme dair bir hamle yapmayan okullardan daha iyi oldukları gözlemlenmiştir. Ancak yaşadığımız dönemde internet desteği almayan ve bu konuda atılımlar yapmayan kurumların olduğunu görmek ve bunların toplumun değişimi ve gelişimine öncülük edecek olan üniversiteler arasında olduklarını görmek oldukça üzücü bir durum. Zira eğitim tekniklerini modern imkanlar ile desteklemek adına ve dijital dönüşüm yapmak adına sadece reklamlar

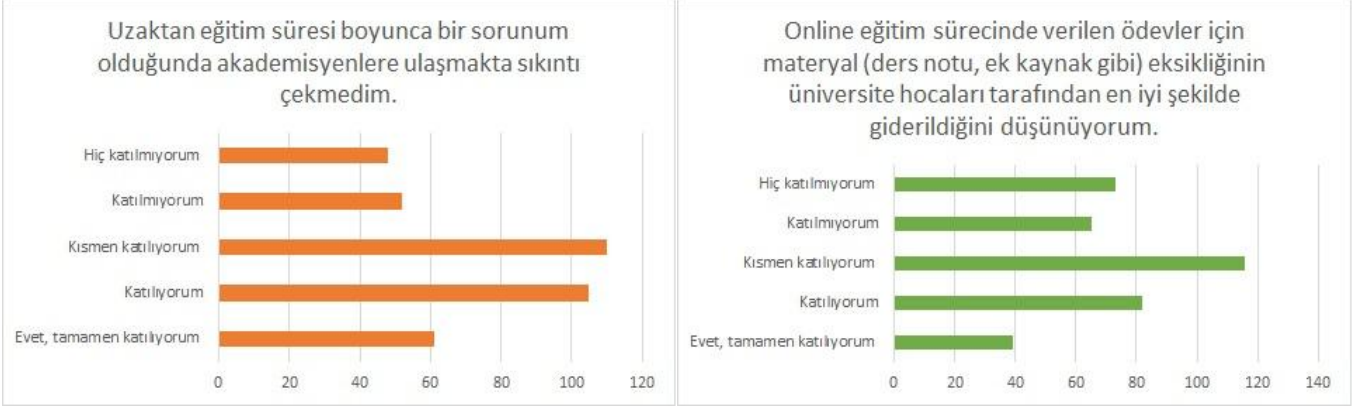
yapmak ve bu konu üzerinde çalışmalar olduğunu iddia etmenin ne kadar gerçeğini yansıttığını bu dönemde gözlemlemiş olduk. Basit bir şekilde öğrencilerinin dersleri takip etmesini sağlayacak teknik platformlar kurmakta ya da bulup adapte etmekte zorlanan üniversitelerin bu dönemde çok fazla olması katılımcılarımızın konuyla ilgili sorumuza verdikleri cevaptan da anlaşılmaktadır.

Bu döneme hazırlıksız bir şekilde girmiş olduğumuzun bilincinde olarak üniversitelerin böyle yüklü bir ders içeriğini çok sayıda öğrenciye yetiştirme imkânının kısa süre içerisinde gerçekleşmesinin zor olduğunu fark etmekle birlikte uzaktan eğitim merkezleri olan ve halihazırda bazı derslerini uzaktan vermekte olan üniversitelerde dahi bu durumun olması oldukça önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra dünyanın çeşitli üniversitelerinde kitle dersleri oluşturulması ve açık kaynak şeklinde dünyanın birçok yerinden insana ders içeriklerinin sunulmaya başladığı bir dönemden geçmekteyiz (bkz. Harvard, MIT, Yale, Stanford). Üniversitelerimize, zorunlu olarak yaşadığımız bu uzaktan eğitim döneminde öğrencilerin öğrenme durumlarına katkısı olacak olan bu hamleyi yapmaları için bir fırsat doğmuştur. Bu sayede yapılacak olan hamleler ile daha fazla sayıda öğrencinin ders içeriklerine ulaşması ve kendini yetiştirmesine doğrudan bir katkı sunma fırsatı oldukça iyi değerlendirilmelidir.

Mülakatlarımıza katılan katılımcılarımız bir kısmının ifade etmiş olduğu bir ayrıntı daha öğrenme durumuna oldukça olumsuz olarak etki etmektedir. Bu da akademisyenlerin uzaktan eğitim sürecinde sisteme adapte olamamasından kaynaklı olarak derslere istekli bir şekilde yaklaşmaması ve bu durumun geçici bir durum olduğunu düşündüklerinden dolayı olaya hakimiyet kurmakta istekli olmamaları dikkat çekmektedir. Katılımcılarımızın ifade ettiği bu durum öğrencilerin öğrenme durumlarını her şart altında yerine getirebilmeleri önünde bir engel teşkil etmektedir. Uzaktan eğitimi denemiş olduğumuz bu sürecin bir süre daha devam etme ihtimali olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda akademisyenlerin duruma istekli yaklaşımları gerekmektedir. Çünkü

hem öğrencilerin öğrenme durumlarının takibi adına hem de onların ihtiyaç duydukları yönlendirme ve eksikleri giderme konusunda oldukça etkin bir şekilde çalışma yapmaları öğrenciler adına bir gereklilik olarak görünmektedir. Geçtiğimiz dönemin bu konu ile ilgili anket verisini aşağıda bulabilirsiniz.

Eksiklikleri kapatmada öğrenciler adına en ulaşılabilir kişilerin akademisyenler olduğu hem anketimize katılan öğrenciler hem de mülakata katılan katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu nedenle akademisyenlerin sisteme adapte olup öğrencilerin deneyimlerini daha iyi hale getirmede ve öğrenme hallerini iyileştirmede etkin bir şekilde rol alması sistemin daha sağlıklı işlemesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca ödevler gibi öğrencilerin öğrenmelerini test etme yolları adına yapılan uygulamalarda uzakta olmaktan kaynaklı materyal eksikliğini gidermekte yine akademisyenlerin etkin bir şekilde rol alması öğrenme durumlarında olumlu bir nokta meydana getirmiştir.

Buna ek olarak bu dönemde yaşananlardan bir diğer durumsa öğrencilerin evlerinde derse girmeleri olmuştur. Bu durumu katılımcılarımızdan olumlu bir şekilde bahsedenlerin ön plana çıkardıkları nokta enerji ve zamandan elde ettikleri kazanımlar olarak görünmektedir. Bu kazanımların elbette değerli olmasıyla birlikte öğrenme durumuna pozitif bir katkı sunup sunmadığını da düşünmemiz gerekmektedir. Zira bu durumda önden mental olarak evde devam etmeye kendini hazırlamamış öğrenciler olarak odaklanmakta ve dersi takip gibi devamlılık gereken noktalarda kopmalar yaşadığını belirten insanlar olmuşlardır. Bu durum elbette uzaktan eğitimin olumlu ya da olumsuz bir tarafı olarak doğrudan alınamayabilir zira öğrencilerin bir uzaktan eğitim sürecinde olacaklarını bilerek ve bunu isteyerek içine girmediklerini göz önünde bulundurmak gerekiyor. Deneyimlemiş oldukları bu durumun konfor ve zaman kazanımına karşın eğitim içerisinde hissetme ve dahil olma gibi negatiflerle dengelenmiş olabileceği fikri öne çıkmaktadır. Yaşanan deneyimde bulunan konforun onların öğrenim deneyimlerine nasıl bir etki sağladığını bulmak adına sormuş olduğumuz sorunun karşısında aldığımız cevaplar ise şöyle;

Uzaktan eğitimde ise telafi edilemeyecek yanlar olarak karşımıza öğrencilerin oluşturmuş olduğu bazı dinamikler ve fiziksel ortamlar çıkmaktadır. Bunlar; öğrenci kulüpleri, kütüphane gibi imkanlar. Öğrencilerin bir arada olarak üniversite havasını hissetmelerinin bir ihtiyaç olarak görüldüğü yapmış olduğumuz görüşmelerde oluşan yaygın bir kanaatti. Buna ek olarak öğrenciler bu tarz ortamlarda ders içi gelişim kadar gelişim sağladıklarını düşünmektedirler.

Kopya Kontrolü

Öğrenme durumunun en etkin kontrolü olarak düzenli şekillerde sınavların yapılması ve bu sınav sonuçlarına göre öğrencilerin yönlendirilmesi en klasik yöntem olarak halen uygulanagelmektedir. Ancak uzaktan eğitimi deneyimlemiş olduğumuz dönemde bu durumun online sistemlere nasıl adapte edileceğine dair önce belirsizlik oluştu ardından ise farklı metotlar ve uygulamalarla bu durum kontrol edilmeye çalışıldı. Bununla ilgili nasıl değişimler gerçekleşmiş olduğu raporumuzda her ilgili bölümün sınavlar başlığı altında tablo ile gösterilmiştir. Genel değerlendirme kısmının başında da bahsettiğimiz

üzere Türk Eğitim Sisteminin faydacı bir zemine oturtulmuş olması ve sonrasında yaşanan kaymadan dolayı günümüzde bulunduğu durumda oldukça sonuç odaklı bireyler yetişmektedir. Ve sistem buna oldukça müsamaha göstermektedir. Bu nedenle öğrenme kadar öğrenciler için aldıkları not önemli hale gelmiş hatta bazen öğrenme olmasa dahi yüksek notla o dersten ya da sınavdan geçmiş olmak daha önemli bir hale gelmiştir. Bu nedenle akademide kopya ve intihalden endişe haklı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Ancak burada bundan sonraki kısımlar oldukça önem arz etmektedir. Öğrencilerin kopya durumuna sebebiyet veren nedenler ve alt metinler irdelenip bunlara çözüm aramak yerine kopya çekemez sistemler inşa ederek öğrenci kopya çekmeye yeltense dahi başaramamasına çalışılmaktadır. Bu da ileride işleyeceğimiz başka bir başlığımıza yani hak ihlallerine sebebiyet vermiştir. Biz bu başlık altında öğrencilerin kopya konusunda aslında ne düşündüklerini ve buna nasıl yaklaştıklarını incelemek istiyoruz.

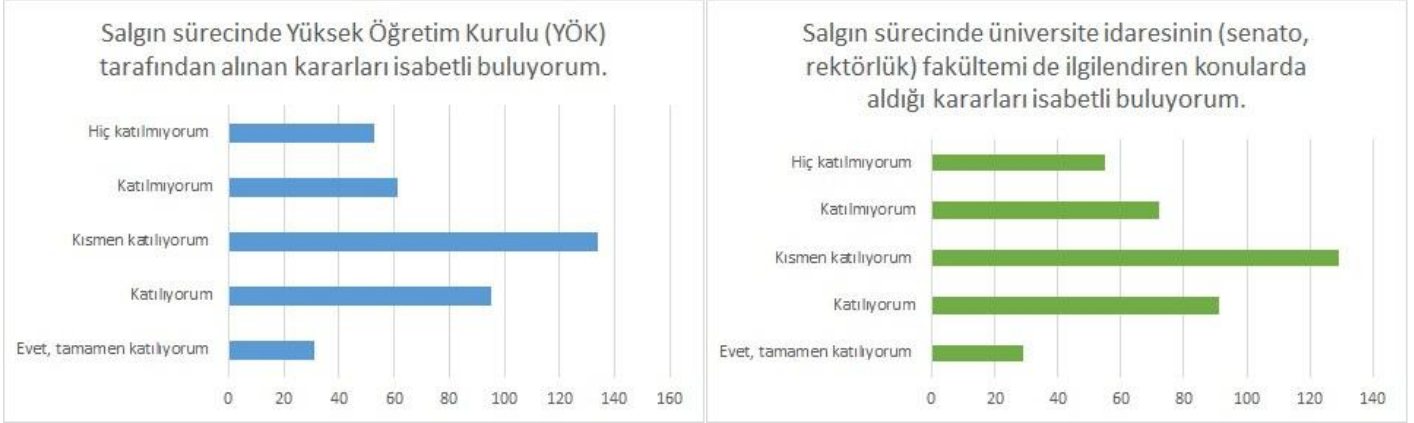
Raporumuza gerek mülakata katılarak gerekse yazılı olarak bizlere cevaplar vererek katılan tüm öğrencilere anonimlik sağlamamız bu konuda onların daha açık ve gerçekçi konuşmalarına neden olmuştur. Bu nedenle bölümlerin altında kopya durumu ile ilgili bir başlık açmaktansa bunu genel değerlendirmede ele almayı tercih ettik. Zira orada metodolojik olarak yaşanan sorunların ve olumlu durumların hangi okullarda yaşandığını belirtiyor ve buna dair destekleyici öğrenci açıklamaları ekliyorduk. Ancak bu da bir yerde öğrencilerin anonimliğini bozacağı ve bazı üniversitelerin öğrencilerini kopya ile itham edebileceğini göz önünde bulundurarak burada sorunu daha genel olarak temelinden ele almanın daha sağlıklı olacağını düşündük.

Öğrencilerin kopya motivasyonlarında ki temel noktayı yukarıda bahsettik. Notların onlar için daha önemli hale geldiği bir durumda bunu kolay yoldan elde etmek ve faydacı davranmak aslında eğitim sistemimizin yozlaşmasının bir sonucu olarak karşımızda durmaktadır. Öğrenciler, öğrenmenin önemi kadar notun da önemli olduğu ve özellikle farklı noktalarda karşılımlarına çıkacağına düşüncesinde olsa bile kopyanın temelinde her zaman iyi not kaygısı da yatmamaktadır. Dersi geçmiş olma motivasyonu da yer almaktadır. Bu durumu irdelediğimizde birçok üniversitede öğrencilerin dersleri istedikleri şekilde özelleştirememelerinin ve bu nedenle ilgi alakalarının çok olmadığı dersleri de almak zorunda olmalarının payı olduğunu görmekteyiz. Elbette bu bölümünü isteyerek seçen insanlar özelinde yapılan bir değerlendirme ve söylem oluyor. Diğer yanda ise bölüm seçme motivasyonlarında oluşan netlik olmama ya da para kazanma, iyi bir hayata sahip olma gibi bölüm seçme nedenlerinin istenilen ve sevecekleri bölümlerden ziyade tahammül edebilecekleri ve sonrasında yaşadıkları sıkıntılara değecek bir bölüm seçmelerinden kaynaklanmaktadır.

Burada fark edeceğimiz bir diğer durumsa klasik mantıkla yapılan sınavların online sisteme aktarılmasında ne kadar süre kısıtı koyulursa koyulsun ne kadar zorlaştırma yapılırsa yapılsın kopya çekmeyi düşünen birisi için herhangi bir zorluğu olmadığıdır. Bu tarz zorlamaların en büyük etkisi kopya çekmeyen ve buna meyletmeyen öğrencilerin zorlanmaları ve başarısız olmalarına yol açılmasıdır. Bu nedenle zorlamanın bir sistem

olmadığı ve vazgeçilmesi gerektiği ders verenler tarafından kavranmalıdır. Bunun yerine neler yapılabileceği ise yeni döneme dair öngörüler başlığı altında yer alacak adaptasyonda ilgili kısımda anlatılacaktır.

Süreçte Alınan Kararlar

Sürecin ilerleyişinde alınan kararlarda öğrencilerin bu kararların ne kadarını isabetli buldukları ya da isabetli bulup bulmadıklarını araştırdık. Özellikle YÖK ile ilgili kısımda öğrenciler YÖK'ün üç haftalık ara verilmesi kararını oldukça yerinde ve önemli bulmaktadırlar. Ancak bunun eğitim açısından değil sağlıkları açısından oldukça önemli olduğunu da eklemektedirler. Eğitim öğretime dair alınan kararlarda ise YÖK'ün sistemler ve işleyişler ile ilgili kararlarını yeteri kadar spesifik ve etkin bulmayan öğrenciler bu süreçlerde öğrencilere danışılmamasının da etkili olduğunu belirtiyorlar. Özellikle burada YÖK'ün öğrencilerin fikrini almak adına bir anket yollamış olmasını belirtmek gerekiyor. Bu durumu katılımcılarımıza sorduğumuzda ise büyük bir kısmına anketin ulaşmadığının ortaya çıktığını da not düşmek gereklidir. Öğrenciyi dahil etmek adına yapılan çalışmaların daha sistematik ve öğrencilere ulaşma odaklı olmasında daha ilerici hamlelerin atılabileceğini belirtmek gerek. Öğrencilerin fikirlerini belirttiklerini hissetmeleri ve sistemin içerisinde karar mekanizmalarında etki edebiliyor olmalarının onlar için zannedildiğinden daha önemli olduğunu raporun çeşitli yerlerinde sıklıkla ifade ediyoruz. Zira öğrenciler onları dahil etmeden devam eden sistemlere etki edebilmek adına kendi başlarına harekete geçmekte ve bu hak için çaba sarf etmektedirler. Ancak bun fırsatın onlara sunulması gerekmektedir.

Diğer bir noktada üniversitelere verilen özgürlük alanlarında alınan kararlarda ise öğrencilerin bu kararların isabetli olup olmadığını sorduk. Burada katılmayanların oranları katılanların oranlarına göre az da olsa artmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Üniversite yönetimlerinin öğrenciyle bağlantı kurmasının daha kolay olması ve kendi okulunu daha iyi biliyor olmasından ötürü onlardan beklenen kararlar daha sağlıklı ve isabetliydi. Katılımcıların bunu açık bir şekilde beklediklerini ve ifade ettiklerini söylememiz gerek.

Ancak üniversite yönetimleri karar almada ihtiyatlı davranmaları ve alınan kararların tam olarak uygulanması konusunda bazı fakültelerde yaşanan uyuşmazlıklardan dolayı burada isabetli kararlar almanın etkin olmadığı görünmekte. Üniversiteler, öğrencileriyle etkileşim araçları inşa edebildi mi? Sorusunda ise bazı üniversitelerin bu konuda oldukça başarılı bir metot uyguladıkları ve öğrenci toplulukları üzerinden yahut temsilciler üzerinden bir iletişim kanalı oluşturduklarını söylemek gerekiyor. Ancak bunun bazı üniversitelere ait bir başarı değil genele yaygın bir standart olması gerektiği de oldukça açık. Zira iletişim kanalı olmayan üniversite öğrencileri seslerini duyurabilmek adına ekstra bir çaba gösterdiklerini görmüş ve bahsetmiştik. Bunlara gerek kalmadan sistemi daha sağlıklı bir şekilde işletmek gerekmektedir.

Öğrenci temsilciliklerinin etkin olmadığı bazı okullarda ise böyle bir organizasyonun olmadığı da belirtilmiştir. Bazı okulların öğrenci temsilcisi ve konsey kurmadığını da belirtmek gerekiyor. Ancak iletişim kanalı olarak kullanılması ve öğrencilerin isteklerinin toplanmasında aktif bir metot olması da bu sistemin üniversiteler tarafından tekrar etkinleştirilmesi adına önemli bir nokta olarak durmaktadır.

Kişisel Verilerin Korunma Kanunu Kapsamında Gerçekleştirilen Uygulamaların Değerlendirilmesi

COVID-19'un dünya çapında yayılmasıyla birlikte üniversitelerin sarmal eğitim sistemlerini online sistemlere aktarmakla birlikte öğretim sürecinin yanı sıra değerlendirme sürecini yani sınav sistemlerini de online sistemlere aktardılar veya aktarmaya çalıştılar. Ülkemizde bulunan 206 üniversite gerek özerk kuruluşlar olması gerek imkânlarının aynı düzeyde olmaması gibi nedenlerle birbirinden farklı uygulamalar gerçekleştirdiler. Üniversitelerimiz arasında %100 tutar beklenmemekle birlikte verim ve hak kavramları temelinde alt sınır belirlenmesini, taban düzeyi tanımlanmış bir tutarlılık gerçekleştirilmesini ve bu sayede birtakım uygulamaların önüne geçilebilmesini dilerdik.

Ancak uygulamalar arasında tutarlılık olmadığı gibi pandemi sürecinde hem öğrencileri zorlayan hem de öğrencilerin kişisel verilerine yönelik olan birtakım uygulamalarla karşılaştık.

Uygulamaların hangi üniversiteler tarafından gerçekleştirildiği değil bazı üniversiteler tarafından gerçekleştirilmiş olması önem arz etmektedir. Bu durumda üniversitelerden ziyade uygulamalar üzerinde durulacaktır ancak bazı üniversitelerden de özellikle bahsetmek durumunda kalacağız.

Raporumuzun bu başlığında öncelikle uygulamalar ve uygulanma şekilleri açıklanacaktır. Ardından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na (KVKK) değinilip uygulamalar ile mevzuat arasındaki çatışma noktalarına dikkat çekilecektir. Son olarak uygulamaların ülkemizle sınırlı kalmadığına ve farklı ülkelerde nasıl tepkilerle karşılaştığına değineceğiz. Raporun ilerleyen kısımlarında yer alan "Yeni Döneme Dair Öngörüler" kısmında öneri ve çözümlerimiz yer almaktadır. KVKK kapsamında yapılacak değerlendirme, farklı uygulamalar önermekten ziyade dikkat çekmek amaçındadır.

Son olarak, KVKK kapsamında yapılacak değerlendirmeler için zaman zaman GDPR (General Data Protection Regulation) ve yabancı kararlardan yararlanmakla birlikte mümkün olduğunda KVKK'den yararlanmaya çalışılacaktır.

Uygulamalar

Pandemi süreci boyunca çevrimiçi sistem üzerinden "ders işlenmesi" sonrası sınavların da uzaktan çevrimiçi olacağına değinmiştik. Akademisyenler, internet üzerinden yapılacak sınavlarda öğrencilerin kopya çekme ihtimallerini düşürmek amacıyla birbirinden farklı davranışlar sergilediler. Temelde iki tip çözüm arayışı bulunmaktadır. Bunlar çözüm amacıyla sınavın tarzını değiştirenler ve öğrencilerin kopya çekmesini engellemek amacıyla güvenlik önlemleri alanlar olarak ayrılabilirler.

Öncelikle iki uygulamanın temel amacı da kopya çekilmesinin ve bu doğrultuda sınavların ölçülülüğünün zarar görmesinin önüne geçilmesidir. Sınavların ölçme niteliği tartışmaya açık olsa da amacı öğrencinin öğrendiklerinin test edilmesinden ibarettir. Bu nedenle kopyanın önüne geçilmesi doğal karşılanan refleksif bir hamledir.

Sınav tarzının değiştirilmesi ile doğrudan bilgi sorusu soran ve rahatlıkla kaynak veya kişi bazlı bir şekilde düşünmeden cevaplandırılacak soru tarzından öğrenilen yorumlanması ve kavramların üzerine düşünülmesi gereken soru tarzına geçiş gerçekleştirilmiştir. Kişilerin yorumlarının ve yorumlarını temellendireceği bilgilerin benzerliği düşük ihtimaldir. Zira hayatları boyunca farklı tecrübeler edinen ve farklı anlayışlar geliştiren kişilerin doğrudan aynı bilgileri aktarmasına iyi niyetle yaklaşılabılır. Ancak tamamıyla aynı anlayışa sahip olunamayacağı ön kabulüyle yorumlama ve değerlendirme konularında aynı yaklaşımın iyi niyetle değerlendirilmemesi oldukça

makuldür. Farklı bölümlerde bu uygulamayı gerçekleştiren akademisyenler bulunmaktadır. Özellikle sosyal bilimler ve hukuk fakülteleri kapsamında uygulanması görece kolay olan bu uygulamayı tıp fakültesinde uygulayan nadir örneklerden birinde ise olay sorusu yaklaşımı benimsenmiştir. Olay sorusu, kurgulanmış bir olayın karşısında öğrenilenlerin uygulanmasını ve bir çözüme ulaşılmasını gerektiren soru tarzıdır. Yorum ve olay soruları çerçevesinde birçok bölümde kopya çekilmesi anlayışının önüne geçilebileceğine inanılmaktadır.

Sınav tarzını doğrudan ödev ile değiştiren akademisyenler de aslında öğreticilikten ödün vermeden ölçücülük sağlamaya çalışmaktadır. Olağan dönemde de yaşanan ödevin 3. kişilere yaptırılması problemi karşısında online sistemlerde herhangi farklı bir çözüm üretilmemektedir. Sınavlarda güvenlik önlemlerinin artırılması durumunda ise birbirinden farklı uygulamalarla karşılaşmaktadır. Sırasıyla bu uygulamalara değinmeye çalışacağız. Online sınavların görüntülü bir şekilde gerçekleştirilmesi ve akademisyenlerin sınav anında öğrencileri gözetleyebilmesini öngören uygulamalar bulunmaktadır. Aynı zamanda online sınavların görüntülü bir şekilde gerçekleştirilmesiyle birlikte görüntülerin kayıt altına alınması ve kopya ihtimali durumunda gözden geçirilmek adına depolanması da söz konusu olan uygulamalar vardır. Farklı programlar kullanılmak üzere (Zoom, Microsoft Teams...) öğrencilerin kameraları açık bir şekilde sınav gerçekleştirilmiştir. Bu görüntülemenin yanında çift kamera şartı getirilerek odanın kapsamlı görüntüsünün talep edildiği durumlara rastlanmıştır.

Görüntülü sınav gerçekleştirmek için kullanılan programlar görece öğrenci sayısı düşük sistemlerde amacına uygun kullanılmaktadır. Öğrenci sayısının aynı anda görüntüleme için uygun olmadığı durumda bazı üniversiteler üçüncü kişiler ile anlaşarak çevrimiçi gözetmenlik sağlayacak programların kullanmasını sağlamışlardır. Bu programlar birbirinden farklı yetkiler talep etmekle birlikte ortak olarak minimum düzeyde ekran izleme, kamera ve mikrofonu kayıt altına alma ve internet trafiğini takip etme gibi özellikleri barındırmaktadır. "Witwiser" programının kendi sitesinden alınmış kesitte hangi yetkileri bulundurarak güvenlik sağladığı görülmektedir.

Bu tarz alternatif programlar arasında yüz taraması ve göz izleme tekniği gibi özel nitelikli kişisel verilerin işlendiği ve sınava girilen odanın taratıldığı örnekler de söz konusu olmaktadır. Özel nitelikli kişisel veriler ile kişisel verilerin korunmasına dair farklılıklara değinilecektir.

Sınav güvenlik önlemlerini karşılayacak imkânı olmayan öğrencilere Kocaeli Üniversitesi'nin 'İmkânı olmayan öğrenciler okula gelsin' açıklaması ile güvenlik önlemlerinin "gerekliliği" vurgulanmıştır. Türk-Alman Üniversitesi'nde ise derslerin kayıt altına alınması için açık rıza talep edilmiş ve rızasını vermeye gönüllü olmayan arkadaşlara dersten çıkma inisiyatifi (!) tanınmıştır. Medipol Üniversitesi'nde ise aynı evde kalan kişilerin sınav öncesinde bildirimde bulunma gerekliliği getirilmiştir. Boğaziçi Üniversitesi'nde ise bir sınav öncesi kopya çekilmeyeceğine dair yemin edilmesi ve bunun

için hazırlanan anketteki kutucuğun işaretlenmesi beklenmiştir.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Uygulamaların KVKK kapsamında değerlendirilebilmesi için kanun kapsamında aktörler ve rolleri belirlenmelidir. Hemen ardından ise işlenen verilerin kanun kapsamında nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda KVKK'da yapılan tanımlara başvurmamız gerekiyor.

Veri sorumlusu

KVKK m.3/1/ı)'ya göre "Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi" veri sorumlusu olarak tanımlanmaktadır.

Veri işleyen

KVKK m.3/1/ğ)'ye göre veri işleyen kavramı "Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi" ifade etmektedir.

İlgili kişi

KVKK m.3/1/ç)'ye göre ilgili kişi, "Kişisel verisi işlenen gerçek kişi" şeklinde belirtilmektedir.

Kişisel veri

KVKK m.3/1/d)'ye göre "Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" kişisel veri olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda sadece gerçek kişilere ilişkin bilgiler kişisel veri olabilmektedir. Mefhum muhalifinden anlaşılacağı üzere tüzel kişilere ilişkin bilgiler kabul edilmez. Aynı zamanda bu bilgiler ile kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişi olmalıdır. Doğrudan belirli bir kişi olmak zorunda değildir.

Özel nitelikli kişisel veri

KVKK m.6/1'e göre "Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri" özel nitelikli kişisel veri dahilindedir. Özel nitelikli kişisel verilerin önemi kişilerin ayrımcılığa uğramasına neden olabilecek bilgileri içermesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle farklı düzenlemelere tabidir.

Kişisel Verilerin İşlenmesi İçin Hukuki Temel

Özellikle KVKK m.5'te hangi şartların varlığında kişisel verilerin işlenebileceği sıralanmaktadır. Açık rızanın olması kişisel verilerin işlenmesini doğrudan onaylamaktadır. Açık rızanın aranmadığı bazı hallerde de kanunumuz kişisel verilerin işlenmesini mümkün kılmıştır. Bu doğrultuda bahsedilen şartlara değineceğiz.

Açık Rıza

KVKK m.5/1'de kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemeyeceği net bir şekilde belirtilmektedir. Açık rıza ise m.3'te "Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza" olarak tanımlanmıştır.

Kişisel verinin işlenmesine dair beyan edilen açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması yani hangi amaç veya amaçlar doğrultusunda işleneceğinin net ifadelerle belirtilmesi gerekmektedir. Kişisel verilerin işlenmesine dair verilecek açık rıza bilgilendirilmeye dayanmalıdır. Bu durumda kişisel verilerin kim tarafından, nasıl ve ne kadar süreyle işleneceği, kimlere aktarılabilirliği ve işlenmesinin sonuçları hakkında bilgilendirilmelidir. Açık rıza, açık yani tereddüte yer bırakmayacak derecede anlaşılabilir olmalıdır. Kişisel verilerin işlenmesine dair açık rıza beyanı özgür iradeyle açıklanmalıdır. Bu durumda herhangi bir çeşit baskı altında kalmadan ya da ürün veya hizmet karşılığında zorunluluk halinde bulunmadan kullanılmalıdır. Rıza, işlemin sonuçlarını öngörerek gerçek ve özgür seçim hakkının tezahürü olmalıdır.

Kanunlarda Açıkça Öngörülme

Kanunda doğrudan, açık ve öngörülebilir şekilde belirtilen durumlarda açık rıza aranmaksızın kişisel verilerin işlenmesi mümkündür. Üniversitelerin pandemi döneminde yüzleştikleri sürece dair net, öngörülebilir bir hüküm, durumun doğası gereğinden, bulunmamaktadır.

Hayatı veya Beden Bütünlüğünün Korunması için Zorunluluk

Bu yükümlülük hayatı veya beden bütünlüğünü koruma ve ölüm-kalım olaylarında söz konusu olacağından çevrimiçi gözetmenlik konusunda uygulanacağı bir alan bulunmamaktadır.

Sözleşmesel Yükümlülükler

Sözleşmenin kurulması ve ifası için kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olduğu durumda yani kişisel veriler işlenmeden sözleşmeden doğan borç ifa edilemiyorsa açık rıza aranmaksızın verilerin işlenmesi mümkündür.

Hukuki Yükümlülükler

Veri sorumlusunun kişisel veriyi işlemeyen hukuki yükümlülüğünü yerine getiremediği durumda açık rıza aranmaksızın işleme mümkündür. GDPR kapsamında hukuki yükümlülük kavramının hukuki gerekçesinin açık ve net olmasıyla birlikte kişisel verinin işlenmesinin hukuki gerekçe temelinde ilgili kişilerce öngörülebilir olması gerekmektedir.

Alenileştirme

İlgili kişinin kendi iradesiyle hali hazırda kamuoyuna açıklamış olduğu kişisel verileri açık rıza aranmaksızın işlenebilecektir.

Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması veya Korunması

Kişilerce hakkının tesisi, kullanılması veya korunması için kişisel verilerin işlenmesinin zorunlu olduğu durumlarda açık rıza aranmaksızın kişisel verilerin işlenmesi mümkündür.

Meşru Menfaat

KVKK m.5/2/f'e göre hüküm lafzı açık olmak üzere "İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması" şeklinde tanımlanmıştır. Veri sorumlusunun meşru menfaati kanunun ruhuna uygun şekilde değerlendirilecek ve kişiler arasında menfaat dengesi karşılaştırması yapılacaktır. Veri sorumlusunun faydası ciddi, ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri ile yarışabilecek düzeyde ve kısa vadede sonuç doğuracak olmalıdır.

Kamu Menfaati

GDPR art.6/1/1/e'ye göre "Kamu yararına gerçekleştirilen bir görevin uygulanması veya resmi bir yetkinin kullanılması çerçevesinde kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması" olarak ifade edilmektedir. Yine GDPR art.6/1/2'ye göre kamu kurumları tarafından görevlerin gerçekleştirilmesinde meşru menfaat kavramı uygulanmayacaktır.

Kamu menfaati kavramı KVKK kapsamında düzenlenmediğinden dolayı Türkiye sınırları içinde üniversitelerin uygulamalarının değerlendirilmesinde kullanılamayacaktır.

Çevrimiçi Gözetimin Dayanağı

Muhtemel Dayanaklar

Açık rızanın varlığı kişisel verilerin işlenmesinin kapılarını kolayca aralamaktadır. Ancak bu durumda hukuka uygun bir şekilde karşı tarafa iletilen, geçerli bir açık rıza gerekmektedir. Açık veya örtülü olarak rıza verilmesinin dayatılmasında ve kişisel verilerin

işlenmesinin mal veya hizmet sözleşmesinin bir ön şartı haline getirilmesinde özgür iradenin zedeleneceği dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Sözleşmenin gereklilik sınırları dışında kalan ve ürün veya hizmet sözleşmesinin ön koşulu olarak yer alan kişisel verilerin işlenmesi maddeleri açık rızayı zedeleyecek ve bu nedenle rıza geçersiz sayılacaktır. (Kişisel Verileri Koruma Kurulu) Üniversite ile öğrenci arasındaki ilişkide tarafların arasında güç dengesizliği bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu durumda üniversitenin uygulamaları sırasında sunduğu seçimlerin öğrencilerin açık rızasını geçersiz kılacağı çünkü üniversitenin sunduğu seçenekler üzerine tartışma şansı bulunmadığı gibi seçim yapmama lüksü olmadığı da kabul edilmelidir.

Sözleşmesel yükümlülüğe dayanmak için hukuka uygun bir sözleşmenin varlığı gerekmektedir. Üniversite ile öğrenci arasındaki ilişki karşılıklı iradelerin özgürce uyuşabileceği sözleşme sistemlerinden farklıdır. Günümüz koşullarında eğitim sistemlerinin ve kurumlarının standartlaşmış olması, sunulan hizmet ve fırsatların çok fazla esnemeye imkân vermemesi dolayısıyla iradenin rolünün az olması ve sözleşmelerinin” ya bu deveyi güdersin ya da bu diyardan gidersin” (“take-it-or-leave-it” söz öbeği bu şekilde çevrilmiştir.) yapısı gereği sözleşmesel ilişki ve sözleşmesel yükümlülöklere hukuki temel kapsamında dayanılması söz konusu değildir. (Salameh 2020)

Meşru menfaat kavramına gelecek olursak öğrencilerin temel hak ve özgürlükleri zedenlenmeden kişisel verilerin işlenmesinin kabulü için veri sorumlusu için oluşacak faydanın ciddi ve mevcut olmasının yanında ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri ile yarışabilecek düzeyde önem arz etmesi gerekmektedir. Meşru menfaat değerlendirmesi, menfaatler dengesinin oluşturulması için kapsamlı bir değerlendirme yapılması ve veri sorumlusunun açık rıza aranmaksızın kişisel verileri işlemesini mümkün kılmaktadır. Bu durumda üniversitelerin uygulamalarını meşru menfaate dayandırmaları için kişisel verilerin işlenmesi sonucu bir fayda sağlaması gerekmekte ancak üniversitelerin ek bir fayda sağlamalarının gerekli üzerine durmak gerekir. Kamu kurumu niteliğindeki **üniversitelerden beklenen öncelikle eğitim hizmetinin ulaştırılması ve başka fayda güdülmemesidir.**

Ayrıca meşru menfaat kapsamında kişisel verilerin açık rıza aranmaksızın işlenmesi mümkün olabilir. Ancak özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi KVKK m.6/3'te yer alan hukuka uygun sebeplerle sınırlıdır. Bu durumda görüntü kayıtlarının, göz takip uygulamalarının kısacası özel nitelikli kişisel verilerin meşru menfaat kapsamında, kanunda açıkça öngörölme dayanağından farklı olarak, işlenemeyeceğine ayrıca dikkat edilmelidir. Kişisel verilerin işlenmesi sırasında uygulamaların sınırları gözden kaçırılmamalıdır.

Meşru menfaat kavramının dayanak oluşturabileceğine bakacak olursak üniversitelerin menfaat ele edeceği kabul edilmemektedir. Üniversitelerin eğitim hizmetlerinin sınav sistemlerini kapsadığı, verilen diplomanın değerinin kaybolmaması gerektiği veya

öğretimin ölçülmesi gibi bir takım menfaatleri olduğunun ileri sürülmesi ve bu amaçlar doğrultusunda veri işlenmesinin zorunluluğunun kabul edildiğini varsayalım. Bu durumda ise kanunen açıkça öngörülme konusunda yapacağımız değerlendirmeler benzer çerçevede uygulanacak ve üniversitelerin uygulamaları değişen hiçbir şey olmadığından kabul edilebilecek bir temele dayanamayacaktır.

Son olarak hukuka uygunluk sebeplerinden **kanunda açıkça öngörülmenin** uygulanması söz konusu olabilir. Bu noktada mevzuatı inceleyecek olursak üniversitelerin veri toplayabileceğine ilişkin düzenlemeler karşımıza çıkmamaktadır. Üniversitelerin eğitim yükümlülüğü çerçevesinde yapılan genel düzenlemeler bulunmaktadır ancak kanunda açıkça öngörülmesi demek sadece yetkinin verildiğinin bahsedildiği bir düzenlemenin olmasıyla kabul edilemez. Temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması çerçevesinde Anayasa m.13'e bakarsak sadece kanunla öngörülen bu yetkiler demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz. Bu durumda kanunla düzenlenmesi de yetmeyecek ve kısıtlama yetkisinin tarafları, sebepleri ve sınırları belirli bir şekilde gösterilmek gerekecektir. Hukuka uygunluk sebepleri değerlendirildiğinde gereklilikler sağlandığından uygulanması ihtimali olan temel sebep kanunda açıkça öngörülmedir. Bu nedenle değerlendirilmesini inceleyeceğiz.

Kanunda Açıkça Öngörülmenin Değerlendirilmesi

Kanunda açıkça öngörülme kavramı öncelikle kişisel verinin işlenmesinin kanuni dayanaklarının olmasını gerektirmekte ve ardından ölçülülük testine tabii tutmaktadır. Anayasa temel hak ve özgürlüklerin incelenmesi temelinde ölçülülük ilkesinin incelenmesi ise gereklilik, elverişlilik ve orantılılık alt başlıklarıyla gerçekleştirilmektedir. Ölçülülüğün yanı sıra KVKK m.4'te yer alan ilkelerin uygulanmasına özen gösterilmelidir. İkelere dikkat edilmemesi halinde mevzuata aykırı davranılmış olacaktır.

Bahsedildiği üzere üniversitelerin eğitim ve sınav kapsamında çevrimiçi gözetim programları ile kişisel veri işleyebileceğine dair özellikle belirlenmiş düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu doğrultuda bulunan düzenlemeler ise kanunda öngörülse bile genel düzenlemeler olarak kalmakta yani sınırları net bir şekilde belirlenmemektedir. Bu durumda eğitim hakkı diyerek birçok kişisel veri ve özel nitelikli kişisel veri işlenmesi için dayanak oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu noktada bu tarz şemsiye kavramların oluşturulması kişisel verilerin işlenmesine hukuki dayanak oluşturamayacaktır. Her ne kadar sınırları net düzenlemelerin olmaması pandemi sürecinin hızlı gelişmesiyle ve oluşturulmaya çalışılan düzene ayak uydurulmakta geride kalınmasıyla anlaşılabilir olsa da hukuki dayanak olarak kullanılması KVKK kapsamında söz konusu olamaz.

Ancak genel düzenlemeleri kanunlarda açıkça öngörülme olarak kabul etmeye yanaşacaksak veya gelecek dönemler için kanuni düzenlemelerin yapılması söz konusu olursa ölçülülük değerlendirmesi yapılması gerekmektedir. Bu noktada;

Gereklilik, kişisel verilerin işlenmesinin ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli

olmasını ifade etmektedir. (Anayasa Mahkemesi 2016) Bu durumda akademik hayatın vazgeçilmezi kabul edilen sınavlarda öğrencilerin gözetlenmesi gerekmektedir. Ancak sınavların görüntülü yapılmasının ve görüntülerin kaydedilmesinin riskleri göz ardı edilmektedir.

Kişisel verilerin korunması KVKK anlayışı çerçevesinde değerlidir ve sızdırılması riski kabul edilmemektedir. Dolayısıyla görüntü kayıtlarının ve kopya bilgilerinin yani kişisel verilerin işlenmesi yanı sıra bu bilgilerin korunması problemi de ortaya çıkmaktadır. Bilgilerin saldırılardan korunamaması veya herhangi bir şekilde sızdırılması durumunda ilgili kişilerin karşılaşılabileceği ağır sonuçlar göz ardı edilmemelidir. Bu durumda gerekliliğin sorgulanması gerekmektedir. Oluşabilecek tehlikelerin yanı sıra psikolojik etkileri de söz konusu olmaktadır. Çevrimiçi gözetim nedeniyle gerçekleşen birtakım olayların öğrencilerde dikkat dağınıklığına sebep olabileceği gözlemlenmektedir. Çevrimiçi sınavların ve gözetimin zaten öğrencide var olan kaygı seviyesini de arttırdığını belirtmek gerekmektedir. Çevrimiçi sınavlarda kaygı seviyeleri orta düzey ile yüksek düzeyde çıkmıştır. (Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Çevrimiçi Sınava Yönelik Tutum Düzeylerinin İncelenmesi, Mustafa Sırakaya 2015) Sınavların şeffaflığının sağlanması açısından faydalı bir sonucu olsa da zararlı sonuçlarının yararlı kısmı aştığını söylemek yerinde olacaktır.

Elverişlilik, kişisel verilerin işlenmesinin ulaşılmak istenen amaca ulaşılması için elverişli olmasını ifade etmektedir. (Anayasa Mahkemesi 2016) Bu durumda çevrimiçi gözetmenlik sayesinde rahatlıkla kopya faaliyetlerinin engellenebileceği söz konusudur. Fakat bu noktada elverişlilik tam olarak amaca ulaşmayı sağlamalıdır. Öncelikle Twente Üniversitesi'nin bu konudaki kayda değer açıklamasından bir kısım alıntılacak olursak *"Öğrencilerimizin, bu sistemlerin açıklarını bulabilecek kadar akıllı olduklarına inanıyoruz. Sistemleri bu yönde optimize etmeye çalışmaktansa ödevlerin özgünlüğünü kontrol ettiğimiz bir çalışma yöntemi geliştirmenin daha iyi olduğuna inanıyoruz."* (Salameh 2020)

Bu durumda kopya çekilmesinin ne kadar engellenebileceği tartışmalıdır. Kopyanın ne miktarda önüne geçilebileceğine dair ise bir yanda Erasmus Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölüm Başkanı Prof. Noordzij'in açıklamasının "Sınavların yaklaşık %10'unda olağan dışı hareket olmasını bekliyorduk. Fakat sadece %4'ünde çıktı. Ve bu düzensizlikler çoğunlukla kötü internet bağlantısından kaynaklandı. İnternet bağlantısının ekranı takip edecek ve kamera kaydı yapacak kadar güçlü olması gerekiyor. Öğrencilerin tuhaf bir şey yapmasından çok bunun gibi şeylerdi." dikkate alınması gerekir. (Salameh 2020) Diğer yanda ise İstanbul Teknik Üniversitesi'nde kullanıma alınan "Witwiser Programı" nedeniyle birçok öğrencinin sınava giriş yapamaması veya sınav sırasında atılması gibi problemler nedeniyle öğrencilerin sınavlarda başarısız olmasıyla karşılaşılmaktadır. Aynı zamanda birçok çevrimiçi gözetim programı içinde insanların hareketlerinin yanlış algılanması ve nitelendirilmesi sorunlarıyla da pekâlâ karşılaşılabilecektir. **Programların olması gerekenden daha az ya da daha çok başarılı olması da bu sistemlerin elverişliliği konusunda tereddüt oluşturmaktadır.**

Bu noktada KVKK çerçevesinde yer alan ilkelerden verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olması konusunda ise kopya olmayan bir davranışın program tarafından kopya olarak nitelendirildiği durumda ilgili kişi açısından sıkıntı doğurmaktadır. Kişisel verilerin doğru ve güncel olmadığı durumda bu verilere herhangi bir şekilde erişen kişilerin ilgili kişi hakkındaki bilgilerinin doğru ve güncel olmamaları nedeniyle doğacak sorunlar dikkate alınmalıdır.

Orantılılık, uygulanan yöntem ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. (Anayasa Mahkemesi 2016) Çevrimiçi gözetim sistemlerinin eriştiği kişisel veriler ve öğrenciler üzerinde oluşturduğu farklı etkiler de dikkate alınır (ki bu etkiler ufak bir hareketin kopya olarak algılanması stresinden tek veya çift kamera sahibi olunmaması gibi imkan eşitsizliklerine kadar) kopya faaliyetlerinin önlenmesi için orantılı bir uygulama olduğu konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Ölçülülük kriterleri incelendikten sonra tereddütlerin karşılanacağı temel nokta ise istenen amaca ulaşmanın alternatif yollarının değerlendirilmesidir. Amaca ulaşamaması halinde uygulamaların riskleri için maksimum önlem alınacağı, elverişliliğin optimize edileceği ve orantılılık konusunda başka seçenek bulunmadığı kabul edilmek zorundadır.

Somut olayın şartlarına göre her bir üniversitenin teknolojik, ekonomik, sosyolojik imkanları, öğrenci kompozisyonu, dersin işleniş biçimi, eğitim dönemindeki aksamanın yaratacağı risk miktarı vb. kriterleri değerlendirecek ve birbirinden farklı sonuçlara ve en önemlisi alternatif çözümlere ulaşılacaktır. Hâlihazırda uygulanan ev ödevi sınavları, araştırma yazıları veya sözlü ihtimalleri göz önünde tutulmalıyken sınavları ertelemenin de bir olasılık olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Kişisel Verilerin Korunması Önlemleri

Kişisel Verileri Koruma kapsamında veri sorumlularının alması gereken önlemler ve uyması gereken ilkeler bulunmaktadır. Dolayısıyla veri sorumluları kişisel veri işleme yetkisine hukuken uygun bir gerekçe ile sahip olsa bile uygulamalarını bu doğrultuda gerçekleştirmelidir. Temel olarak bahsetmek gerekirse; kişisel verilerin kurum içinden veya dışından gelebilecek tehditlere karşı korunmasını sağlamalı ve hukuka aykırı erişim önlenmeli (şifreleme uygulamaları, kurum içi sistemlerinin geliştirilmesi, yazılım sağlayıcısı ile anlaşma yapılması ...), kişisel verilerin korunmadığı durumlarda ortaya çıkabilecek risklerin azaltılması sağlanmalı (gerekli nitelikli kişisel veriden fazlasının işlenmemesi, kişisel verilerin anonimleştirilmesi, kişisel verilerin mümkün mertebe güncel tutulması...) ve bu sayede ilgili kişilerin kişisel verileriyle ilişik haklarının korunması sağlanmalıdır.

Aynı zamanda kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olması, açık ve meşru amaçlar için veri işlenmesi, işlemenin kapsamını amaç doğrultusunda sınırlı ve ölçülü tutulması ve amaç doğrultusunda işleme için gerekli sürenin aşılması gibi ilkesel

yükümlülüklerine de dikkat edilmelidir.

Yabancı Uygulamalar

Neredeyse dünyadaki tüm ülkelerde pandemi nedeniyle önlemler alınmıştır. Bu nedenle birçok ülkede dijital dönüşüm kapsamında sorunlar ortaya çıkmaktadır. Raporun bu kısmında ise tartışmaların arasında Hollanda'da gündeme gelmiş bir çatışmada ve KVKK değerlendirmesinde yol gösterebilecek birkaç davaya dikkat çekilecektir. Amsterdam Üniversitesi sınavlarında, Hollanda'nın birçok üniversitesinde olduğu Proctorio programının kullanılması söz konusu olmuştur. GDPR kapsamında kamu yararı ve hukuki yükümlülük incelemeleri yapılmış olsa da Türkiye için asıl önemli olan noktayı incelemek gerekmektedir.

Alternatif çözümler sunma konusunda çabalayan üniversite, kişisel verilerin işlenmesinin hizmet sözleşmesinin ön koşulu haline gelmesini engellemek için yöntemler üretmeye çalışmıştır. Aynı zamanda alternatif uygulamaların kopya çekmenin önüne geçemeyeceğine dair fikirlerini beyan etmiştir. Bu durumda açıklamaları dikkate alınacak, alternatif çözümler üretilene kadar hızlı başlayan bu pandemi döneminde görüntülü sistemlere tabiri caiz ise katlanılacaktır. Öğrencilere süreç boyunca gerekli bilgilendirmelerin yapıldığı gözükmemektedir. Kişisel verilerin depolanmayacağı, kopya ihtimali olmayan verilerin incelenmeyeceği, 30 gün içinde otomatik silineceği ve o zamana kadar da şifrelenmiş bir şekilde Avrupa sunucularında saklanacağı belirlenmiş ve yayımlanmıştır. Sınavlarda sağlık sorunları yaşayanlar ve fonksiyonel imkansızlıkları olanlara istisnalar tanınacağı açıklanmıştır. Burada aynı zamanda Proctorio kullanımının gerekliliğinin pandemi dönemi ile sınırlı olması söz konusudur.

Amsterdam Üniversitesi'ne açılan davada GDPR kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda Hollanda yerel mahkemesi ihlal bulmamıştır. Bunun nedeni ise Proctorio uygulamasının kişisel veri işlememesi değil, somut olayın şartlarının bu durumda gereklilik yaratmış olmasıdır. Farklı üniversitelerde farklı uygulamaların söz konusu olduğu gerçeğinin farkında olsak da güncel kararı bu yöndedir. Türkiye'deki birçok üniversitenin ise gerekli açıklamaları yapmadığı (şeffaf olmama sorunu var), istisna imkanları açıklama konusunda eğitim dönemini dondurmak dışında çözüm üretmediği, kişisel verilerin hangi amaçlarla, nasıl bir prosedürle ve ne zaman boyunca kullanılacağına dair açıklamalar yapılmadığı gibi aydınlatma yükümlülüğü konusunda da eksikler bulunmaktadır. Son olarak, genel bir kopyanın engellenmesi amacına ulaşılmasından kaynaklanan meşru menfaat ilgili kişinin menfaatlerinden üstün değildir. Somut olayın şartlarına göre ölçülü uygulanan önlemlerin gerekliliği üzerinden bir sorgulama yapılmaktadır. **Bu nedenlerden ötürü benzer bir davanın Türkiye'de gerçekleşmesi durumunda aynı şekilde sonuçlanacağına olan inancımız zayıftır.**

Türkiye'de kullanılan programların uygulamalarının Hollanda'da kullanılan programa göre topladığı verilerin daha kısıtlı olduğu veya biyometrik veri toplamadığı gibi farklılıklar

üzerinden bir anlatı ile daha yumuşak yaklaşılmaya çalışılabilir. Bu durumda Türkiye'nin karşılaacağı müdahaleler de dolayısıyla daha kısıtlı olacaktır. Ancak yukarıda yapılan karşılaştırmalar üzerinden Türkiye'deki uygulamaların etkisini yumuşatmaya çalışmak da pek işe yaramayacaktır. Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığınca 13 Temmuz 2020 tarihli YÖK'e yönelik bir ek genelge ile "yükseköğretim kurumlarının yabancı menşeli video konferans uygulamaları kullandıkları, bu uygulamaların birçoğunun kritik güvenlik açıklıkları içerdiği ve veri toplama işleminin bulut tabanlı sağlayıcılar ile yapıldığı ve veri merkezlerinin yurt dışında olduğu" ifade edilmiştir. Bundan yaklaşık bir hafta önce aynı konuyu işleyen bir duyuru da Kişisel Verileri Koruma Kurumu'ndan gelmiştir. Kurum meseleye KVKK bağlamında yaklaşmış, madde 9 "Kişisel verilerin yurt dışına aktarılmasına" değinmiş ve yabancı menşeli platformların kullanılmasında "Kişisel Veri Güvenliği Rehberi (İdari ve Teknik Tedbirler)" ile "Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 31/01/2018 tarihli ve 2018/10 sayılı özel verilerin işlenmesinde alınması gereken tedbirlere dair kararının" göz önüne alınması gerektiğini ifade etmiştir (Kişisel Verileri Koruma Kurumu 2020). Bu durumda Türkiye'de kullanılan programların çoğunluğunun merkezlerinin yurt dışında olması ve Türkiye'de yerel veri toplama merkezleri olmaması veya bu yönde bir anlaşma bulunmaması nedeniyle, verilerin yurt dışına aktarılması gündeme gelmektedir. Resmi kurumlar tarafından yapılan açıklamalar göz önüne alındığında ise kişisel verilerin yurt dışına aktarılması KVKK m.9'un ihlali anlamına gelecektir. Hollanda uygulamasında ise kişisel verilerin Avrupa merkezli sunucularda depolanacağına dair bilgilendirmelerin yapıldığı görülmektedir.

Güncel olan Amsterdam Üniversitesi davasının yanı sıra birkaç eski davaya değinmek gerekir. 2019 yılında İsveç Veri Koruma Kurumu (İVKK) bir belediyeyi, yüz tarama teknolojisi ile okul yoklamasının kontrol edilmesi nedeniyle **200.000 İsveç Kronu (yaklaşık 20.000 €) para cezasına çarptırmıştır**. Hukuki sebep rızaya dayandırılrsa bile İVKK, okul ile öğrenciler arasındaki güç dengesizliği nedeniyle rızanın geçersiz olduğuna hükmetmiştir. (Salameh 2020) Bu durumda biyometrik veri olan yüz taraması tekniklerine ve genel olarak görüntülü kayıt sistemiyle yoklama alınmasına GDPR ve KVKK kapsamında dikkat edilmelidir.

Değerlendirme

Pandeminin toplumsal yaşam kurallarını birdenbire değiştirmesi nedeniyle alışılması zor bir sürece girdik. Bu durumda eğitim ve sınav sistemlerine alternatif çözümler üretilmesi gerekmektedir. Üniversitelerin eğitim hizmetlerini ulaştırabilmeleri amacıyla gerçekleştirdiği görüntülü dersler ve çevrimiçi gözetmen sistemleri ile yapılan sınavlar ilk uygulanagelen yöntemler olmuşlardır.

Üniversite ile öğrenci ilişkisinde taraflar arasındaki güç dengesizliğinden dolayı açık rıza kavramının uygulanmasından çekinilmektedir. Kocaeli, Türk-Alman, Medipol ve Boğaziçi Üniversitelerinin bahsedilen uygulamaları açık rızanın geçersiz olması sebebinin yanında kişisel verilerin işlenmesi hakkının hizmetin ön koşulu haline getirilmesi nedeniyle kabul

edilemez.

Görüntüleme uygulamaları ve görüntü kayıtları meşru menfaat kapsamında değerlendirilecek olsa bile uygulanma biçimi, menfaat dengesi uygulaması ve üniversite-öğrenci ilişkisi hukuka uygun sebebi bozabilmektedir. Kayıtlı görüntülerin özel nitelikli kişisel veri sayılma ihtimali bulunmaktadır. Bu durumda Hollanda Veri Koruma Kurumu'nun açıklamalarına göre, kişisel verinin özel nitelikte veri sayılmayacağı haller: 1) kişisel verinin işleme amacı özel nitelikli veri işleme veya veriye göre ayrımcılık yapmak değilse, 2) veri sorumlusuna göre görüntü kaydının ayrımcılığa sebep olabileceğinin öngörülmesi makul değilse, ve 3) özel nitelikli kişisel verinin işlenmesi kaçınılmaz ise.

Kayıtlı görüntü kesitlerinin anonimleştirilmediği senaryoda bu kişisel verilerin ayrımcılığa sebep olma ihtimalinin öngörülebileceğine inanmaktayız. Bu durumda hâlihazırda tartışmalı olan durum kişisel verilerin özel nitelikli kişisel veri niteliği kazanması ile **üniversiteler adına bir çıkmaza sürüklenmektedir.**

Kanunda açıkça öngörülme kapsamında ise yapılan tüm açıklamaların yanında pandemi döneminin etkilerinin yavaş yavaş toplumsal yaşantının normalleri haline gelmesi söz konusudur. Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) açıklamalarındaki uzaktan eğitim ağırlığına da dikkat edilirse gelecek dönemlerin görüntülü uygulamalarının KVKK kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle alternatif çözümlerin uygulamalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve yeni uygulamaların üretilmesi öncelik olarak kabul edilmelidir. Pandemi dönemiyle sınırlı gözükken uygulamalar mevzuat çerçevesinde düzenlenmeli ve hukuka uygun şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Yeni Döneme Dair Öngörüler

Bu başlığın altında ise bu raporu hazırlama amaçlarımızdan birisi olan yeni dönemde ve ondan sonraki gelecek dönemlerde uzaktan eğitimin uygulamalarında nasıl sistemler uygulanmalı sorusuna cevaplarımıza ve bunun nerelere varabileceğine dair analizlerimize yer vereceğiz. Öncelikle uzaktan eğitimin artık eğitim öğretim sistemimizin kesin bir parçası olduğunu tekrar belirtmekte fayda var. YÖK'ün yayımlamış olduğu "Küresel Salgında Yeni Normalleşme" raporu içerisinde bundan sonraki dönemlerde pandemi bitse dahi eğitim öğretim faaliyetlerinin %40'ı üniversitelerde uzaktan şekilde devam ettirilecek. Buna dair alınan karar sonrası üniversitelerin hangi derslerin bu şekilde yapılacağına ve yeni sisteme nasıl adapte olunabileceğine dair karar alma süreçlerine Arayüz Kampanyası olarak katkı sağlamak adına bu başlık altında çeşitli alt başlıklarla bunlara değineceğiz. Bundan önce ise YÖK'ün zorunlu uzaktan eğitim dönemi sonrası almış olduğu tavsiye kararlarla değindiği noktalarda ne durumda olduğunu inceleyeceğiz.

Yükseköğretim Kurulunun Tutumu

YÖK üç haftalık tatil kararının ardından kendi ifadesiyle “çevik yönetim, güçlü koordinasyon, esnek kararlar almak ve kurumsal çeşitliliği imkân olarak kullanmak” belirlemiş olduğu stratejisiyle birlikte üniversite yönetimlerine uzaktan eğitim metotlarında esneklik tanımış ve okulların bu süreç içerisinde kendi yol ve yöntemlerini belirlemek adına serbestlik tanınmasına vesile olmuştu. Bu durumun elbette dışarıdan bakıldığında olumlu yanlarının varlığı dikkat çekmektedir. Özellikle üniversitelerin kendi imkân ve olanaklarının daha bilincinde olması ve bu sayede tanınan özerklik alanında kendi durumuna en uygun şekilde davranması gibi durumlar doğurmuş olması oldukça olumlu noktalar. Ancak tüm bunların yanı sıra bir alt taban oluşturulmaması ve bir kalite sınırı çekilmemiş olması bu süreçte birçok öğrenciyi mağdur etmiştir. Raporla çeşitli yerlerde bahsettiğimiz şekilde okulunda ders faaliyeti adına sadece doküman yüklemek olan karar almakta çok âtil davranarak yaz tatilinin ortalarına kadar süreci uzatan ve sistemsel olarak net bir benimseme yapamayarak öğrencileri adına mağduriyetler yaratan üniversite kararları oluşmuştur. Burada YÖK tarafından müdahil olunmaması doğru bir hamle olduğu kadar bir alt sınır ve uygulamada en temel durumu belirleyecek bir sınır çekmesi oldukça önemliydi ancak böyle bir durum söz konusu olmadı.

Sonrasında yayınlamış olduğu rapor ile birlikte YÖK'ün nasıl bir tutum sergilediğine bakacak olursak aslında YÖK bu raporuyla da net bir kararlar bütünü almaktan ziyade genel bir çerçeve çizme ihtiyacını gidermeye çalışmıştır.

“Bu kılavuz, olası senaryolara göre genel bir çerçeve çizmekte, salgının bölgesel ve yerel seyrine göre farklı programlar için yapılacak olan uygulamalara yönelik hususlarda yetkiyi üniversitelerimizin ilgili kurullarına bırakmaktadır.”

Çerçeve çizilmesi yukarıda bahsetmiş olduğumuz bir sınır çekilmemesinin getirmiş olduğu olumsuz etkilerin sonraki dönemlerde tekrar etmemesi adına olması gereken bir nokta. Bu sınırın ne kadar kapsayıcı olduğu ve bu raporla çizilmek istenen çerçevenin geçmiş hataları ne kadar örteceğine ise inceleyerek bakacağız.

Raporun 1.maddesi altında yer alan kısımda uzaktan eğitimde geçen dönem yaşanan durumun zorunlu ve plansız bir uzaktan eğitim denemesi olmasından dolayı belirsizlikler içerdiği ancak planlı yeni normal düzende bu durumun bu şekilde devam etmeyeceğini belirtmektedir.

Dolayısıyla, “yeni normal” olarak ifade edilen süreçte ve devamında uygulanacak uzaktan öğretim; mümkün olduğunca çerçevesi çizilmiş ve yapılandırılmış bir uzaktan öğretim olmalıdır.

Çerçevenin çizilmiş olması adına üniversitelerin her türlü duruma karşı bir planlamasının bulunması ve bu planlamaların tamamının öğrenciye aynı anda sunulması önem arz

etmektedir. Hangi plan uygulanmaya başlanırsa başlansın diğer planında ne olduğunun öğrenciler tarafından bilinmesi uzaktan eğitim durumunda bir değişiklik olması halinde öğrencilerin nasıl bir yol izleneceğine dair öngörü sahibi olmalarını sağlayacağı için panik halini ortadan kaldıracaktır. Burada öğrencilerin alternatif planlamalardan en azından haberdar edilmesi oldukça önem arz etmektedir. Zira raporun ilgili kısmında yine de duruma göre hareket edilebileceğinin belirtiliyor olması yeni bir belirsizlik halini doğurabilir. Belirsizlik halleri ise raporun ilgili yerlerinde defaatler bahsettiğimiz üzere öğrencilerin kaygı düzeylerini artırmakta ve odaklanmalarında zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır. Burada eksik olan kısım ise çerçeve çizilmesi sırasında öğrenci deneyimlerine ve onların görüş ve önerilerine yeteri kadar yer verilmemiş olmasıdır.

Devamında yer alan

"Böylece öğrenci sayısı ve fiziki alt yapıya göre sınıflara belli sayıda öğrenci kabul edilip aynı anda çevrimiçi uygulama ile de sınıfın kalanının derse katılması sağlanabilir. Yahut öğretim elemanı kapasitesi değerlendirilerek sınıfların gruplara bölünmesi suretiyle aynı ders birden fazla grupta da anlatılabilir."

Kısımında ise önemli bir nokta olarak karşımıza çıkan husus dersler adına seçenekli bir durumun sunulması kısmı. Ancak bu seçenekli ihtimali sunmada yetersiz olan üniversitelerin acilen bu altyapısal sorunları gidermeleri gerekmekte ve sınır onların uzaktan da bu dersleri aktarabilecek sistemler kurması ya da geliştirilmesine yönelik uyarılar barındırmak zorundadır. YÖK raporunun ilerleyen kısımlarında üniversitelerin teknik altyapısal eksiklerini gidermeleri konusunda telkinler bulunmasına karşın bu altyapıları yaptıktan sonra aktif ve kullanılabilir şekilde sunması da oldukça önem arz etmektedir. Hazır sistemler kullanan onlarca üniversiteye karşın sistem kullanmamayı tercih eden üniversitelerin geçen dönem varlığı göz önüne alındığında sadece yüz yüze eğitim imkânı veren ya da uzaktan verdiği eğitimin kalitesiz bir altyapı üzerinden öğrencilere sunan bir üniversitenin varlığı yüz yüze vermiş olduğu eğitimlerde yığılmalara neden olacaktır. Bu da oldukça sıkıntılı sonuçlara yol açabilecek bir durumdur. Bu nedenle uzaktan eğitim ile yüz yüze verdiği eğitim arasında teknik olarak sorunlara özgü bir fark olmamasına üniversitelerin gayret etmesi ve bunun bir alt sınırının belirlenmesi gerekmektedir.

"Önceden ders materyallerinin sisteme yüklenerek öğrencinin kullanımına açılması ve sınıf içi eğitim sürelerinin daha etkin kullanımına dayalı "Tersyüz" uygulama benzeri çevrimiçi destekli yöntemlerle hem öğrencilerin derse hazırlanması hem de sınıf içi yüz yüze veya eş zamanlı çevrimiçi dersler için zamanın etkin kullanılması sağlanabilir."

Bu kısımda bahsedilen öneri ile öğrencilerin derslere daha önceden hazırlanabilme ve ders içerisinde süreyi etkin kullanmalarına dayalı süre ve enerji tasarrufu sağlayan öneriler ise birçok üniversite tarafından uygulanabilir ve oldukça pratik öneriler olarak durmaktadır. Bu tarz destekleyici faaliyetlerin alışkanlıklar bazında üniversitelerde

yaygınlaştırılması ilerleyen süreçler içerisinde öğrencilerin uzaktan eğitime daha adapte olmalarına yarayacağı için uzun vadeli kazanımları da olacaktır.

Bir diğer başlıkta işlenen zenginleştirilmiş içerik geliştirilmeye ağırlık verilmesinde ise üniversite eğitiminde Türkiye’de yaygın ve alışılmış olan hocanın anlatıp sınıfın dinlediği metotların yıkılmasına ve hocanın anlattıkları etrafında şekillenen bir dersten çıkıp materyaller üzerinden kendine kazanımlar elde etmeye dayalı olan bu metotta üniversiteler tarafından geçtiğimiz dönem yapılan “doküman paylaşımı” karıştırılmamalıdır. Ders içeriğini hazırlayan hocanın kendi hazırlanırken kullanmış olduğu kaynakları öğrencilere doküman olarak atması ve öğrenciye aşırı bir okuma yükü oluşturması efektif bir hamle değildir. Bunun yerine öğrencinin de içerisinde yer alabileceği ve fikir belirtebileceği çeşitli imkanların değerlendirilebildiği asenkron ama özelleştirilmiş ve zenginleştirilmiş yan desteklerin olması gerekmektedir.

Bu sistemin bir aşamadan sonra “Kitlesele Açık Çevrimiçi Dersler” mantığında bir yönü ortaya çıkarması oldukça değerlidir. Ancak YÖK’ün bu sistem üzerinde çalışması ve geliştirmesi gerektiğini de belirtmek gerek zira “YÖK Dersleri Platformu” güzel bir fikir olarak ortaya çıkmasına karşın süreç içerisinde sadece ders kitaplarının yüklendiği bir platform olmuştur. Böyle bir platformun açık kaynaklı bir ders kütüphanesinden bir farkı olmadığını belirtmek gerek. “Kitlesele Açık Çevrimiçi Dersler” ekosistemleri sadece yazılı dokümanların yüklendiği bir platformdan çok eğitim almak isteyen herkesin erişebileceği derslerin anlatımlarının yer aldığı, okuma önerilerinin bulunduğu, çeşitli kaynaklara erişimlerin sağlandığı çevrimiçi bir ekosistemdir. Ancak buna yönelik adım atılması her ne kadar eksik olsa dahi öğrenciler adına oldukça önemli bir noktadır. Eğitimde fırsat eşitsizliği karşısında temel internet altyapısı ve donanımsal eksikleri giderilen her bireyin benzer içeriklerle kendilerini geliştirme imkanlarına sahip olmasını sağlamak adına oldukça etkin bir yoldur.

Üniversitelerin uzaktan öğretim teknik altyapısını belli standartlarda sürdürmesi sağlanmalıdır.

Üniversitelere kendi altyapılarını oluşturmaları adına önerilerde bulunan YÖK’ün bu başlık altında sistemler adına nasıl adımlar atılması gerektiği bahsedilmekte. Ancak bütçesel olarak üniversitelerin bu konuda durumlarının şeffaf bir şekilde yeterli mi yetersiz mi olduğunun bilinmesi ilerleyen süreçlerde bu teknik altyapısal hamleler yapılmadığı durumlarda kimlerin bu durumdan sorumlu olduklarını bilmemiz açısından daha önemlidir. Üniversitelere bu tavsiyeler sonrası yapılmasını beklemek adına gerekenlerden birisi de üniversitelerin bu yatırımları yapabilecek ve ARGE çalışmalarını sürdürebilecek mali yapıya sahip olup olmadıklarıdır. Burada özel üniversiteler ile devlet üniversiteleri arasında bir makas oluşmaması ve devlet üniversitelerinin de bu imkânları yaratabilmek adına gerekli mali desteğe sahip olduklarını bilmek öğrenciler adına daha sağduyulu tavır alabilmelerini sağlayacaktır. Geçtiğimiz uzaktan eğitim döneminde de sistemsel açığı olan bazı okullara ortak (Mergen vs.) sistemler sunarak bu sorunun üstesinden gelinmeye

çalışılması belki de üniversitelerin ortak bir arge çalışmasıyla kendi platformlarını kurmalarına bir referans olabilir.

Uzaktan eğitimde akademisyenlerin yetkinliklerinin geliştirilmesi kapsamında raporun birçok başlığı altında öğrencilerin akademisyenlerinin eğitim alıp almadıklarını sorduğumuz soruların oranlarını yayınlamıştık. Bu bağlamda akademisyenlerini adapte etme konusunda oldukça atıl kalan okulların da bunları yapmaya teşvik ediliyor oluşu oldukça önemlidir. Ancak yetersizdir. Çünkü akademisyenlerin eğitimi yanı sıra öğrencilerin de sistemleri nasıl kullanacağına dair bilgilendirilme yapılması özellikle sınavlarında, ödev teslimi durumlarında öğrencilerin de adapte olabilmelerini sağlayacaktır. Öğrencilerin bir şekilde adapte olacağını ve kendiliğinden öğreneceğini düşünmekte en az akademisyenlerine eğitim vermemek kadar önemli bir sorun teşkil etmektedir. Raporun ilgili kısımlarında ödev teslimini yanlış yapan öğrencilerden ve teslim etmekte sisteme hakimiyetten ötürü geciken öğrencileri olduğunu görmüştük. Bu nedene sistemin sağlıklı işleyebilmesi adına her muhatabın bu konuda bilgilendirilmesi önemlidir.

Uygulamalı Dersler

Uzaktan eğitimde en zorlu kısım olan uygulamalı derslerin durumuyla ilgili olarak YÖK'ün açıklamış olduğu tavsiye metotlarında öğrencilerin olanaklarının etkilerinin çok olması uygulanabilirliğine bir gölge düşürmekte. Tavsiyelerin sağduyulu bir şekilde verilmeye çalışılmasıyla birlikte bu tarz derslerin özellikle mühendislik gibi alanlarda evde yapılabilmesi adına maliyetler oldukça yüksek olduğu mülakata katılan öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Bu durumda uygulanabilecek en makul yol olabildiğince yüz yüze eğitim olsa da yüz yüze eğitimin verilemediği durumlarda öğrencilerin en azından yapılanları gözlemlene şanslarının olacağı ve kendilerinin sanal olarak denemeler yapabileceği araçlar kullanmak olarak görünmektedir. Bu tarz uygulamalarda ise üniversite yönetimlerinin iyi niyeti ve bu tarafa yönelmesi oldukça önem arz etmektedir. Geçmiş olduğumuz dönem bazı uygulamalı eğitimleri eksik olmasına karşın mezun olan insanların var olduğunu düşünürsek uygulama eğitimlerini tamamlamamış olan öğrencilerin çalışma sahalarında zorluk yaşama olasılıklarının oldukça yüksek olduğunu göz önünde bulundurmak gerek. YÖK'ün bu tavsiye kararlarına bakılınca en azından geçen dönem verilmiş olan bu tarz durumlar yaşamak istemeyen öğrencilerin okul kayıtlarını dondurmalarına yönelik tavsiyeden yine de oldukça iyi olduğunu belirtmek gerek. Ama YÖK'ün de belirtmiş olduğu üzere bu kararlar yeni normal düzende olacak olan planlı eğitim öğretim dönemine yönelik olduğundan ötürü daha planlı ve en azından daha kapsayıcı olması olağan olmalıdır.

Ölçme ve Değerlendirme Uygulamaları

YÖK tarafından da öğrencilerin derslerde motivasyonları arasında "içsel motivasyon ve mezuniyeti elde etmesinin tek yolu olarak karşısına çıkan ölçme ve değerlendirme sürecini atlatabilme kaygısı" sayılmaktadır. Bunun farkında olan üniversiteler geçtiğimiz dönemde uzaktan eğitimde öğrencinin birinci motivasyonunun düşük olması ve

mezuniyeti elde etme motivasyonunun yüksek olmasından ötürü sınavlarda ikinciyi almayı zorlaştıracak hamleler yaparak aslında sistemlerinin daha “güvenli” ve “ölçücü” olmasını sağlamaya çalıştılar. Ancak bunların temel sorunlara yol açtığını yukarıda “KVKK/hak ihlalleri” başlığında inceledik. YÖK raporunda bu durumun nasıl ele alındığına bakacak olursak raporun

"Öğrenciler sınav ortamının ciddiyetini algılayabilecekleri bir hazırlık sürecinden geçmelidir. Geleneksel sınav sisteminde olduğu gibi üniversitece belirlenecek standartlarda kimlik kontrolü, çevrimiçi bilgi güvenliği kontrolü sağlanmalıdır."

kısmı üniversiteler önlemler almasına önem verecek şekilde görünmektedir. Ancak YÖK üniversiteler tarafından geçtiğimiz dönem yapılan bir takım sorunlu uygulamaların önünü alacak nitelikte söylemlerde de bulunmuştur. Özellikle sınavların süre konusunda yeterli zaman vererek öğrenciyi test etmesi, Ölçme süreci, değerlendirme yaklaşımları, puanlama sistemi ve ölçütler gibi konularda önden bilgilendirme yapılmasını sağlaması gibi başlıklarla aslında öğrenciyi hem paniğe sürükleyen hem de gerilmesine neden olan durumların yaşanmaması adına buralara dikkat çekmiştir.

*"Çevrimiçi sınavların genel yapısı değerlendirildiğinde, dönem içi, dönem sonu gibi sınavların ders geçme notu üzerindeki ağırlıklarının düşürülmesi ve bunların yerine **süreç izlemeye dayalı ve eğitim içeriğinin içine yerleştirilmiş analitiklerin ders geçme notu üzerindeki ağırlıklarının yükseltilmesi** öğrenciler hakkında daha güvenilir kararlar alınmasını sağlayabilir. Bu durum, öğrencilerin çoğunluğunun yaptığı, sınav öncesi (dönem içi ve dönem sonu sınavlarda) birkaç gün ders çalışarak dersi geçmeye çalışmasının önüne geçilmesini ve öğrencinin her bir derse daha fazla odaklanmasını sağlayacaktır."*

Şeklinde belirtilen metotlar ile istenilen hedefe varılması gayet güzel bir hedef olsa da bu hedefe varma açısından üniversite hocalarının istekli olması gerekmektedir. Ve bu istek ile bu hedefe yönelik hazırlıklar yapmaları gerekmektedir. Bunun da adaptasyon kısmında aslında nasıl olabileceğini ve olması gerektiğini rapordan aldığımız verilerle inceleyeceğiz.

Adaptasyon

Uzaktan eğitime alışmaya çalışan sadece öğretmenler ya da öğrenciler değil. Aslında bir sistemin uzaktan eğitime uyarlanması ve kültürel, psikolojik olarak da bu duruma adapte olma durumundayız. Bu nedenle adaptasyonun nasıl olacağı ve yapılacağı kısmı oldukça önem arz etmektedir. Bu başlık altında mülakatlarımız boyunca görüşmüş olduğumuz öğrencilerin neler düşündüklerini ve bu adaptasyon sürecine öğrenci gözüyle bakıldığında nelerin yapılması gerektiğini ortaya koymak istiyoruz.

Dijital Dönüşüm

Uzun zamandır gündemde olan ancak pandemi ile birlikte herkesin istekli olsun ya da olmasın fark etmeksizin geçirmeye başladığı yegane dönüşüm. Dijital dönüşümde aslında internet olanaklarını en efektif şekilde kullanarak tasarruf sağlayabileceğimiz birçok alanda (enerji, zaman, para) tasarruf sağlarken elimizde ki imkân ve olanakları yitirmeden çevrimiçi ağlara aktarma ve aslında bunun da ötesinde yaptığımız işlemleri, uygulamaları internet üzerinden yapmaya ve organize etmeye başlamamızın genel bir tanımı olarak karşımıza çıkıyor dijital dönüşüm. Ancak dijital dönüşüm pandemi sürecinin getirilerinden birisi olarak sağlığını korumamız adına süratle almamız gereken bir yol haline geldi. Önceden bu alana yatırımlar yaparak bu değişimi tasarlayanların ilgi ve alaka alanından sağlığını düşünen herkesin düşündüğü bir alana geçiş yaparken bu süreci biz de raporun bu kısmında okullar, bireyler ve etkileşim olarak ele alacağız.

Okullarda Dijital Dönüşüm

Uzaktan eğitime adapte olmada en önemli etmen eğitim faaliyetini taşıyabileceğimiz bir online altyapı hazırlamaktan geçmekte. Bu süreçte okullarımız çeşitli şekillerde bu altyapıyı oluşturma gayreti içerisine girdi. Kimi okullar halihazırda kullandıkları sistemleri yenilerken kimileri hazır sistemler üzerine eğitim programları ölçüsünde kullanımlar sağladı kimileri ise sıfırdan bu işe yatırım yaparak kendi sistemini inşa etmek için gereken adımları attı. Dijital dönüşümden kasıt aslında sadece akademisyenlerin öğrencilerine ders anlatabilmelerini sağlayacak bir arayüz sağlamak olmadığını burada fark etmek gerekiyor. Eğitim faaliyeti sırasında gerekli olan ve ortaya çıkan her aşamanın dijital bir hale aktarılması ve yüz yüze eğitim ile sağlanan olanakların en azından çoğunluğunun telafisi ya da benzerinin bu sistemler üzerinden kurulması gerçekleştiğinde tam manasıyla bir dijital dönüşümden bahsetmemiz mümkün olacaktır.

Ders içeriklerinin önden yüklenebileceği,

Derslerin senkron ya da asenkron olarak sistem üzerinden takip edilebileceği,

Ödevlendirmelerin yapılabileceği,

Verilen ödevlendirmelerin ara kontrollerinin yapılıp geri dönütler sağlanabileceği,

Ölçme ve değerlendirme metotlarının rahatlıkla uygulanabileceği,

Öğrencilerin ders akışlarını ve sınav akışlarını takip edebilecekleri bir çevrimiçi ortam yaratmak okulun dijital dönüşümde atması gereken en temel adım.

Bu adım sonrasında ise aslında öğrencinin bir kampüs içerisinde elde edebileceği en temel imkanlardan birisi olan kütüphane imkanının dijital olarak da sağlanması gelmektedir. Hem kütüphane içeriklerinin dijitalle aktarılmasıyla bu erişim sağlanabileceği gibi çeşitli dijital materyal erişimlerinin öğrenciler adına sağlanması da aslında bu süreçte önemli bir etki yaratabilir.

Bunlar dışında bir üniversitenin gelişim olanaklarından birisi haline gelen ve aslında geçtiğimiz uzaktan eğitim döneminde çok da önemsenmeyen ve kendi haline bırakılan üniversite kulüp çalışmaları var. Bu çalışmaları geçtiğimiz dönem aslında birçok kulüp kendi imkân ve olanakları ölçüsünde dijitalle çevirdi ve çalışmaya aktif olarak devam ettiler. Ancak üniversiteler dijital dönüşüm kapsamında kulüplerine belirli olanakları sağlayarak onların bu faaliyetlerinin devamlılığını sağlama görevini edinebilir. Bu kulüplerin online altyapıda yer bulmaları yahut kendilerine bir altyapı bulmaları ve bunun finanse edilmesi gibi desteklerin yanı sıra onlara online bir alan tanıyarak aslında öğrencilerinin etkinliklerden ve içeriklerden haberdar olmaları sağlanabilir. Üniversiteler bu tarz bir imkân ve destek sağlamadığında kulüplerin çoğunluğu kendi sosyal medya hesapları üzerinden içeriklerini insanlara iletme uğraşı içine giriyorlar ve aslında okulda bir afiş asarak erişebilecekleri birçok öğrenciye kendini takip etmediği durumda ulaşamıyor. Bu oldukça basit bir nokta gibi görünse ve süreç içerisinde kimse tarafından etraflıca ele alınmasa dahi kulüp faaliyetleri üniversite kampüslerinin öğrenciler için ders dışı düzenli ve sürekli bir gelişim ortamı oluşturmalarına sebebiyet vermektedir. Ve bu dijital dönüşüm kapsamında üniversitelerin bir parçası olarak dönüşüme tabii tutulmalı, desteklenmelidirler.

Akademisyenlerde Dijital Dönüşüm

Akademisyenlerin dijital dönüşüm sağlama konusunda en temel noktalarından birisi bunun artık hayatın bir parçası olması gerçeğini kabullenerek aslında bu sistemi kabul etmeleri olacaktır. Zira uzun yıllar boyunca sarmal eğitim içerisinde öğrenciyle hemhal olan akademisyenlerin soğuk bir ekran karşısında eğitim faaliyeti içerisinde yer alması kolay adapte olunabilecek bir durum olmasa gerek. Ancak bu adaptasyonun onlar tarafından yapılabilmesi için öncelikle bu şekilde yapılacak devam edileceğini ya da en azından bir kısım derslerin bu şekilde süreceğini kabul etmek gerek. Sonrasında ise ders içeriklerini uzaktan eğitime yönelik olarak yeniden hazırlamaları gerekmektedir. Zira bir sınıf ortamında daha uzun süre adapte olabilen ve dersin içinde kalabilen öğrenciler uzaktan eğitimde buldukları ortamlarda sınıf ortamı kadar uzun süre dersin içerisinde aktif olarak kalamıyorlar. Bu da dersin bir yerden sonra dinlenmemesi ve kaçması anlamına geliyor. Bu nedenle ders içeriklerinin öğrencilerin dikkatlerini belirli aralıklarla tekrar derse çekecek yahut onların dersten kopmalarına engel olacak uzunluklarda dersler oluşturulmalı müfredatlar oluşturulurken uzaktan eğitim dersleri normal derslerden ayrıştırılmalıdır. Bir de sarmal eğitimde sıkça başvurulan akademisyenin öğrenciye sözlü bilgi aktarımına dayalı metodun uzaktan eğitimde bunaltıcı olabildiği göz önüne alınarak ders daha interaktif hale getirilebilir. Tüm bunlar akademisyenin dijital bir dönüşüme rıza göstermesi sonrası elinde bulunan içerikleri ve anlatımları dijital dönüşüme tabii tutmasıyla gerçekleşecektir.

Bunun dışında ise akademisyenler aslında uzaktan eğitim sürecinde klasik metotların da ötesinde öğrencilerle iletişim imkanlarını yaratmalı ve öğrencileri bu imkanlardan haberdar etmelidirler. Öğrencilerin deneyimlerini en doğrudan öğrenebilecek kol yine

akademisyenlerdir. Bu nedenle öğrencilerin öğrenme deneyimlerini ölçme ve dersleri bu deneyimlerden çıkan sonuçlara göre revize etmeleri dijital dönüşümün bir parçası olarak yapılabilir. Zaten dijital olarak deneyimleri ölçmeye ve bunları analizlemeye yarayan oldukça zengin uygulama ve metot içeriğiyle internet akademisyenlerin bu ihtiyaçlarına cevap verecektir.

Öğrencilerde Dijital Dönüşüm

Öğrenciler açısından dijital dönüşüm gerçekleşecek noktalardan en önemlisi sürecin uzaktan devam ettiği koşullarda halen eğitim faaliyeti olarak devam ettiğini unutmamak olmalıdır. Sistemin içerisinde öğrenciyi tutmak için çeşitli imkanlar olsa dahi bunların aslında en önemlisi öğrencinin sistemden kopmamak adına kendi başına vereceği mücadeledir. Ev ortamında olmak ve fiziken bir derse gitmiyor olmak başta rahat geldiği belirtilse de sonrasında öğrencilerin derslerden ve eğitimden kopmalarına neden olmaktadır. Dijital dönüşüm sadece internet ortamına taşınmak anlamında altyapısal olarak düşünülmemeli ve mentalite olarak da kendimizi buna hazırlamak olarak da algılanmalıdır.

Bunun yanı sıra imkanlar açısından uzaktan eğitime geçilmesiyle aslında öğrenciye düşen hareket alanı zaman artımıyla gerçekleşmiş oldu. Bu süreçte birçok eğitim, konferans ve gelişim odaklı içerik de çevrimiçi bir hal almışken bunların takibi ve kullanılması da yine öğrencinin kendini bu sisteme adapte etmesinden geçmektedir.

İletişim/Etkileşim

Eğitim faaliyeti her ne kadar odakta olsa da aslında uzaktan eğitime geçmiş olduğumuz geçen dönemde yüz yüze yapmış olduğumuz birçok işlem ve bilgi alma durumunu da uzaktan yapma çabası içerisinde olduk. Ancak üniversitelerin bu konuda adım atması gerektiği de yine bu dönemde ortaya çıkan bir durum olarak ortaya çıktı. Bilgilendirme kısmında telefonlarla bilgi verme ya da yüz yüze ilgilili birime gidip bilgi alma gibi imkanlar uzaktan eğitim sürecinde aslında ya yok oldu ya da çok yoğunluktan sorunlar yaşanmasına neden olundu. Bu kapsamda aslında üniversiteler öğrenciyle ya da aday öğrencisiyle iletişimde çevrimiçi destek hatları, çok sık sorulan soruların hazırlanmış cevaplarının siteye yüklenmesi ve öğrencinin talep formu oluşturabileceği arayüzler ekleyerek iletişim/etkileşim sahasını da dijital bir hale büründürebilir. Belki geçtiğimiz senelerde bu tarz öneriler farazi geliyordu ancak artık bunlar birer ihtiyaç halini almış durumda. Zira katılımcılarımızın en çok sorun yaşadıkları olayların başında da sağlıklı bilgi alamamak okullarına ulaşamamak geldiğini buraya eklemekte fayda var.

Metodolojik Hazırlık

Aslında yukarıda bulunan başlıklar içerisinde de uzaktan eğitim dönemine metodolojik olarak hazırlıkların sarmal eğitime göre farklı olması gerektiğine değinmiştik. Ancak bunu

biraz daha açmak gerek. Yüz yüze sınıf içinde gerçekleşen sarmal eğitimde ortamın içerisinde bir parça olarak hissetme durumunun uzaktan eğitimde daha az olduğu aşikâr bir çıktı olarak elimizde bulunmaktadır. Bu nedenle de uzaktan eğitim derslerinin içeriklerinde ve uyguladıkları metotlarda öğrencinin ders işleyişine daha çok katılım sağlayabildiği ve bu katılımın zorlama bir şekilde olmadığı durumlar oluşturmak dersin akıcılığı ve öğrencinin ders içerisine daha çok dahil olmasını sağlamaktadır. Derslerin tekrar izlenebiliyor olması ve aslında sadece senkron derslerden ibaret olmaması da uzaktan eğitimde öğrencinin odağının dağılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle ders içeriğinin tamamının bir bütün oluşturması ve her parça ile öğrenciyi daha da katmaya yönelik olması dersin hem çekiciliğini hem de devamlılığını artırmaktadır. Dönem içerisinde yapılan uygulamalarla öğrencilerin içerikleri öğrenme hakimiyetlerinin oluşması da metot olarak mülakatlarda öne çıkan bir metottur.

Kopyaya Engel Ödev Sistemi ve Getirileri

Uzaktan eğitimde en çok şikâyet edilen konulardan biri ise akademisyenler tarafında derslerde kopya çekebilme şansının artması öğrenci tarafında ise kopya önlemleri adı altında sınavların oldukça zor bir hale getirilmesi olmuştur. Bu durumda katılımcıların çoğunluğunun belirttiği üzere sınavın zorlaşması kopyaya engel olmadığı gibi kopya çekmeyen öğrencilerin de mağdur olmalarına yol açmaktadır. Bu açıdan en işlevsel yol olarak görüşmelerimizde ödev/projeler ön plana çıkmıştır. Ödevler ve projeler gibi zamana yayılmış ve değerlendirme için tek kriteri olmayan ölçme yöntemlerinde öğrenciler birbirleriyle fikir alışverişinde bulunsalar dahi yapım aşamasında birbirinden farklılaşan ödevler ortaya koymak zorunda olduklarından ya da projelerini tamamlarken benzeşmeme çabası içinde olduklarından dolayı kopya çekme ihtimalinin daha da önüne geçilmiş oluyor. Buna ek olarak bu tarz ölçmelerin yapılmasının bir diğer avantajı da intihal programları gibi ya da proje sunumları yaptırmak gibi öğrencinin herhangi bir şekilde kopya çekmediğinden emin olma yollarının olmasıdır.

Buna ek olarak katılımcılarımızın çoğunluğunun belirttiği şey sınavlar adına yapılan çalışmalardan sonradan hatırlanan kısımlarla ödevler yapılırken yapılan çalışmadan geriye kalanlardan hatırlananlar arasında ciddi bir fark olduğudur. Ödev olarak verilen ölçmelerde öğrenciler daha çok bilgiyi sonrasında hatırladıklarını belirttiler. Bunun nedeni zamana yaygın bir ölçme yöntemi olması ve çalışma sırasında özgün bir içerik ortaya koyma kaygısının bulunması olarak özetlenebilir. Sonuç olarak bu tarz alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri hem klasik uygulamada olmayan öğrenciye tecrübe ve bilgi katarken hem de daha güvenli bir hâl almış olmaktadır.

Fenomenolojik Ders Saatleri

Eğitimin dijitalleşmesinin avantajlardan birisi olarak dersin içeriğine göre ders saatlerinin akademisyen ve öğrencilerin ihtiyaçlarının gözetilmesi suretiyle bireyselleştirilmesi mümkündür. Sarmal eğitim sisteminde sene başından hazırlanan programların belirlilik ve

öngörülebilirliği sağladığı aşıkarken belli bir yerden sonra hazırlanan ders programının öğrenci ve akademisyeni belirlenen saat ve yerde tutmaya mecbur kıldığı da ifade edilebilir. Bu bağlamda dijital dönüşümle beraber belirlilik ve öngörülebilirliğe zarar vermeden günlük, haftalık veya aylık konuların ihtiyaçları öğrenci ve akademisyen şartlarının harmanlanmasıyla daha esnek ve değiştirilebilir programlar hazırlanabilir. Bu bağlamda kısaca ihtiyaç odaklı fenomenolojik bir yaklaşım sergilenerek esneklik ve verimlilik artırılabilir.

Öğrenci Odaklı Politikalar

Uzaktan eğitimle birlikte bir diğer yapabilme ihtimalimizin doğduğu durum da aslında öğrenci odaklı eğitim politikalarının artırılması bu kapsamda bahsettiğimiz olgu öğrencilerin de kendi eğitim hayatlarında ve politikalarında etki eden, fikri alınan ve deneyimleri sorulan bir hal almasıdır. Öğrencinin merkeze konmaya çalışıldığı eğitim anlayışlarında öğrenci odaklı bir ilerleme eğitim politikaları üretilirken de gayet tabii olabilir. Öğrencinin deneyimleri ve süreç hakkında ki düşünceleeri aslında sonrasında benzer şeyleri yaşayacak öğrencilerin durumunu düzeltmek adına en önemli hamlelerden biridir. Uzaktan eğitimde çıkarmış olduğumuz bu raporla öğrencilerin deneyimlerinin işin içine katıldığında çözümlenelerin nasıl daha rahat olacağını göstermesini umut ediyoruz.

KAYNAKÇA

- Akıllı, Sinan(Çevirmen), 2007, Deneyim ve Eğitim(John Dewey), Ankara: ODTÜ yayınları
- https://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/GenelKurul/Basvuru_Karari/2016-37.pdf
- https://www.anayasa.gov.tr/Kararlar/GenelKurul/Basvuru_Karari /2016-37.pdf
- John Dewey (ÇVR.Hüseyin Avni. 2015. Okul ve Toplum. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- C.F.Soltis, 2012, "Encyclopedia of Education" By J.W.Guthrie, 577-582. London: Macmillan Reference.
- Cevizci, Ahmet, 2019 , Eğitim Felsefesi, İstanbul: Say Yayınları
- <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5412/Acik-Rizanin-Hizmet-Sartina-Baglanmasi>
- Mustafa Sırakaya, Didem Alsancak Sırakaya, Ebru Kılıç Çakmak, 2015, Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Çevrimiçi Sınava Yönelik Tutum Düzeylerinin İncelenmesi, Kastamonu Eğitim Dergisi 87-104
- Salameh, Rosalie, 2020, Is Online Exam Surveillance during COVID-19 Lawful, Effective & Desirable?, Privacy Peers , 5
- Yükseköğretim Kurulu, 2020, Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci, Eğitim İnceleme Raporu

KATKIDA BULUNANLAR

Sunuş

Nevzat Taşcı

Hukuk Eğitimi Alanında Genel Durum

Nevzat Taşcı
Taha Öner

Mühendislik Eğitimi Alanında Genel Durum

Nevzat Taşcı
Serra Semiz

Sağlık Bilimleri Eğitimi Alanında Genel Durum

Batuhan Bozkurt
Berk Can
Nevzat Taşcı
Taha Öner

Sosyal Bilimler Eğitimi Alanında Genel Durum

Ahmet Emre Açıkgöz
Ayşegül Uzun
Rana Karlı

Yurt Dışı Eğitiminde Genel Durum

Ayşegül Uzun
Taha Öner

Genel Değerlendirme

Berker Erkan
Emir Yıldırım
Nevzat Taşcı
Taha Öner

Görsel

Serra Semiz

Anket ve Mülakat Soruları

Beyzanur Çetinkus
Rana Karlı
Selman Aydın
Şerife Denizli
Taha Öner

Görüşmeciler

Ahmet Emre Açıkgöz
Alperen Onatkan Yılmaz
Asiye Solmaz
Ayşegül Uzun
Bayram Taşcı
Emir Yıldırım
Enes Erciyas
Nevzat Taşcı
Serra Semiz
Sena Ermiş
Gökhan Gürkan
Taha Öner
Batuhan Bozkurt

Emeği Geçenler

Ömer Taşcı
Betül Öner
Burcu Kiriş

Destekçiler

Irmak Erdoğan
Özbay&Okumuş Hukuk Bürosu